

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ
СЕНАТЫНЫҢ ОТЫРЫСЫ**

2020 жылғы 30 сәуір

Отырысты Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Төрағасы Д.Н. НАЗАРБАЕВА жүргізді.

ТӨРАҒА. Қайырлы күн, құрметті сенаторлар! Сенаттың кезекті отырысын бастайық. Бүгін қаралатын заң жобалары бойынша баяндамашылар мен тиісті лауазым иелері отырысымызға бейнеконференц-байланыс арқылы қатысады.

Депутаттардың тіркеуден өтулерін сұраймын. Тіркеу режимі қосылсын.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат. Қажетті кворум бар. Сенаттың отырысын ашық деп жариялаймын.

Құрметті сенаторлар, күн тәртібінің жобасы сіздерде бар. Келісесіздер ме? Басқа ұсыныстар жоқ па?

Пожалуйста, Владимир Васильевич.

ВОЛКОВ В.В. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! Вношу предложение по пункту 9 повестки заседания Сената.

Проект Закона Республики Казахстан «О порядке организации и проведения мирных собраний в Республике Казахстан» предлагается сегодня рассмотреть, а также сопутствующий законопроект в первом чтении. Спасибо.

ТӨРАҒА. Құрметті әріптестер, олай болса, Владимир Васильевичтің ұсынысын ескере отырып, күн тәртібін дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Шешім қабылданды.

Сонымен күн тәртібі бекітілді, басқа мәселе жоқ.

Күн тәртібіндегі бірінші мәселе Орталық сайлау комиссиясының мүшесі қызметіне тағайындау туралы.

Өзіме Конституциямен берілген құқықты пайдалана отырып, мен Орталық сайлау комиссиясының мүшесі қызметіне Сыдықов Серік Сламжанұлын ұсынамын.

Серік Сламжанұлын жақсы білесіздер, ол білікті заңгер. Сенат Аппаратында 25 жылдан аса уақыт жауапты қызметтерді абыроймен атқарды. Парламенттегі мол тәжірибесі Орталық сайлау комиссиясы мүшесі қызметінде пайдалы болады деп сенемін.

Конституциялық заңнама, сот жүйесі және құқық қорғау органдары комитеті кандидатураны алдын ала талқылап, тиісті қорытынды әзірледі.

Слово для оглашения заключения предоставляется председателю Комитета по конституционному законодательству, судебной системе и правоохранительным органам Волкову Владимиру Васильевичу.

ВОЛКОВ В.В. Уважаемая Дарига Нурсултановна! Уважаемые коллеги! Рассмотрев представление Председателя Сената Парламента Республики Казахстан о назначении на должность члена Центральной избирательной комиссии Сыдыкова Серика Сламжановича, отмечаем следующее.

В соответствии с пунктом 81 Регламента Сената Парламента предложенная Председателем Сената кандидатура предварительно обсуждена Комитетом по конституционному законодательству, судебной системе и правоохранительным органам. По итогам обсуждения комитет вынес заключение: в соответствии с подпунктом 1 статьи 57 Конституции Республики Казахстан и на основании представления Председателя Сената Парламента Республики Казахстан от 20 апреля 2020 года рекомендовать Сенату Парламента Республики Казахстан назначить Сыдыкова Серика Сламжановича на должность члена Центральной избирательной комиссии.

Прошу поддержать. Спасибо.

ТӨРАҒА. Спасибо.

Будут ли вопросы к Владимиру Васильевичу?

ОРНЫНАН. Жоқ.

ТӨРАҒА. Мәселені талқылаудың қажеті бар ма?

ОРНЫНАН. Жоқ.

ТӨРАҒА. Енді шешім қабылдайық. Орталық сайлау комиссиясының мүшесі қызметіне Сыдықов Серік Сламжанұлын тағайындау туралы Сенат қаулысын дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Қаулы қабылданды.

Серік Сламжанұлын Орталық сайлау комиссиясының мүшесі болып тағайындалуымен құттықтаймыз.

Палатаның сенімін ақтап, жауапты қызметті абыроймен атқаруыңызға тілектеспіз.

ҚОЛ ШАПАЛАҚТАУ.

ТӨРАҒА. Құрметті әріптестер! Күн тәртібіндегі келесі үш заң жобасы – Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Ардагерлер туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы, Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әлеуметтік қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы (бірінші оқылым) және Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық

кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы (бірінші оқылым) ардагерлер мәселесіне арналған.

Алдымен ардагерлер және оларды әлеуметтік қамсыздандыру мәселелері жөніндегі екі заң жобасы бойынша Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрі баяндайды.

Үшінші заң жобасы да ардагерлерге қатысты, оған депутаттар бастамашы болды. Сондықтан салық салу мәселелері жөніндегі заң жобасы бойынша Мәжіліс депутатының баяндамасын тыңдап, сұрақтар мен жауаптарға көшсек.

Содан кейін бас комитеттің үш заң жобасы бойынша бір қосымша баяндамасын тыңдап, талқылау өткізіп, соңында жеке-жеке шешім қабылдасақ. Келісесіздер ме?

ОРНЫНАН. Келісеміз.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Бірінші, екінші мәселе бойынша баяндама жасау үшін сөз Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрі Нұрымбетов Біржан Бидайбекұлына беріледі.

НҰРЫМБЕТОВ Б.Б. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті Сенат депутаттары! Сіздердің қарауларыңызға Қазақстан Республикасының «Ардагерлер туралы» Заң жобасы ұсынылады.

Заң жобасының негізгі мақсаты – ардагерлерді әлеуметтік қорғауға байланысты қоғамдық қатынастарды реттейтін заңнамалық актілерді жүйелеу, қайта қарау және ардагерлердің жаңа санаттарын қалыптастыру. Жаңа заң жобасы бойынша ардагерлердің жаңа санаттарын қалыптастыру.

Жаңа заң жобасы бойынша ардагерлердің келесі санаттары белгіленеді.

Бірінші. Ұлы Отан соғысының ардагерлері. Оларға Ұлы Отан соғысының қатысушылары мен Ұлы Отан соғысының мүгедектері жатады.

Екінші. Басқа мемлекеттердің аумағындағы ұрыс қимылдарының ардагерлері. Заң жобасына сәйкес оларға Ауғанстандағы ұрыс қимылдарына қатысқан әскери қызметшілер, сондай-ақ:

1992 жылдан 2001 жылға дейінгі кезеңде тәжік-ауған учаскесіндегі ТМД-ның сыртқы шекараларының қорғанысын күшейтуге қатысқан;

1968 жылы Чехословакиядағы жанжалды шешуге қатысқан;

Таулы Қарабақтағы этносаралық жанжалды шешуге қатысқан;

Ирактағы бітімгершілік операцияларға қатысқан ұлттық контингентке кіретін азаматтар санаты жатады.

Үшінші. Жеңілдіктер бойынша Ұлы Отан соғысының ардагерлеріне теңестірілген тұлғалар санаты. Заң жобасына сәйкес оларға жеңілдіктер мен кепілдіктер бойынша Ұлы Отан соғысының қатысушыларына теңестірілген азаматтардың сегіз санаты және Ұлы Отан соғысының мүгедектеріне теңестірілген азаматтардың бес санаты кіреді.

Төртінші. Еңбек ардагерлері. Олар:

Социалистік Еңбек Ерлері, III дәрежелі Даңқ, III дәрежелі Еңбек даңқы орденінің иегерлері;

«Қазақстанның Еңбек Ері» атағына ие болған тұлғалар;

1941 жыл – 1945 жыл аралығында кемінде алты ай жұмыс істеген (әскери қызмет өткерген) және Ұлы Отан соғысы жылдарында тылдағы жанқиярлық еңбегі мен мінсіз әскери қызметі үшін бұрынғы КСРО ордендерімен және медальдарымен марапатталған адамдар жатады.

Сонымен қатар заң жобасы арқылы ардагерлерге қатысты келесі әлеуметтік қолдау шаралары қарастырылған. Мысалы:

жеке тұрғын үй салу үшін біржолғы бірінші кезекте жер учаскелерін алу құқығы;

коммуналдық тұрғын үй қорының үйлеріндегі өзі тұрып жатқан пәтерлерді еліміздің тұрғын үй заңнамасында белгіленген тәртіппен меншігіне беру;

техникалық, кәсіптік және жоғары оқу орындарына оқуға түсу кезінде артықшылықтар көзделуі;

кепілдік берілген арнаулы әлеуметтік қызметтер көлемін бірінші кезекте алуы және тағы басқа жеңілдіктер.

Министрлік өз кезегінде аталған қызмет түрлерін ардагерлерге көрсетуді белсендіру бағытында құқықтық актілерге толықтырулар енгізіп, ардагерлердің қоғамдық бірлестіктерімен, кәсіподақтармен, жергілікті атқарушы органдармен бірлесе тиісті жұмыстар атқаратын болады.

Құқықтық мониторинг нәтижелері бойынша заң жобасында қолданыстағы заңнаманың ескірген және практикалық мәні жоғалған нормалары алынып тасталып жатыр және де жаңа заң қабылданған жағдайда қолданыстағы «Ұлы Отан соғысының қатысушылары мен мүгедектеріне және соларға теңестірілген адамдарға берілетін жеңілдіктер мен оларды әлеуметтік қорғау туралы» Заңның күшін жою қарастырылады.

Сонымен қатар сенаторлардың тарапынан «Кеңес Одағының Батыры», «Халық қаһарманы» атақтарына ие болған тұлғаларды «Еңбек ардагерлері» санатына жатқызу туралы ұсыныстар айтылған болатын. Осы ұсыныстарды жалпы қолдай отыра және де аталған тұлғалар үшін бүгінгі мәртебесі және әлеуметтік қолдау шаралары сақталып отырғанын ескере, алдағы уақытта заңды жетілдіру шеңберінде бұл мәселе қарастырылатынын хабарлаймыз.

Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті Сенат депутаттары! Жалпы аталған заң жобасын қабылдау ардагерлерді әлеуметтік қолдау шараларын күшейтуге мүмкіндік береді.

Жобаны іске асыру республикалық бюджеттен қосымша бюджеттік шығындарды талап етпейді, теріс құқықтық және әлеуметтік-экономикалық салдары болмайды деп санаймыз.

Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті Сенат депутаттары! Сіздердің қарауларыңызға негізгі заң жобасымен қоса ілеспе заң жобасы – «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әлеуметтік қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заң жобасы ұсынылады.

Оны әзірлеу қажеттілігі бірқатар заңнамалық актілерді «Ардагерлер туралы» Заң жобасына сәйкес келтірумен байланысты.

Негізгі жаңа өзгерістер әлеуметтік төлемдерге қатысты болып отыр.

Біріншіден, басқа мемлекеттердің аумағындағы ұрыс қимылдарының ардагерлері ретінде танылатын жаңадан қосылған әскери қызметшілерге 4,8 айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде арнаулы мемлекеттік жәрдемақы қарастыру.

Екіншіден, Социалистік Еңбек Ерлері, оның ішінде Ұлы Отан соғысының қатысушыларын ескере және III Еңбек даңқы ордендерінің иегерлеріне тағайындалатын арнаулы мемлекеттік жәрдемақы мөлшерін біздің Қазақстанның Еңбек Ері алатын жәрдемақы мөлшерімен теңестіру.

Үшіншіден, 1988 – 1989 жылдары Чернобыль атом электр станциясындағы апаттың зардаптарын жоюға қатысушыларға тағайындалатын арнаулы мемлекеттік жәрдемақы мөлшерін 2,13 айлық есептік көрсеткіштен 4,8 айлық есептік көрсеткішке көтеру қарастырылған.

Бүгінгі таңда қолданыстағы заңнамаға сәйкес мемлекеттен жеңілдіктер мен кепілдіктерді алатын ардагерлердің саны 169 мың адам болса, қосымша көзделіп отырған ардагерлермен қоса алғанда мемлекеттік қолдау шараларымен 180 мыңнан астам ардагер қамтылатын болады.

Басқа заңнамалық актілерге енгізіліп отырған өзгерістер «Ардагерлер туралы» Заң жобасында қарастырылған ардагерлердің санаттарын нақтылауға бағытталған.

Сөз соңында, құрметті Сенат депутаттары, осы заң жобасының аясында бірлесіп атқарған жұмыс үшін ризашылығымызды білдіре отыра, баршаңыздан осы заң жобасын қолдауларыңызды сұраймыз.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Келесі баяндаманы бастамашылардың атынан Мәжіліс депутаты Мұсырман Кәрібай Иманжанұлы жасайды.

МҰСЫРМАН К.И. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! «Ардагерлер туралы» Заң жобасында әлеуметтік қолдау шараларымен қамтылатын ардагерлер санатына басқа мемлекеттердің аумақтарында болған ұрыс қимылдарына қатысушыларды қосу көзделгендігіне байланысты Парламент Мәжілісі бір топ депутатының бастамашылығымен Салық кодексіне және Салық кодексін қолданысқа енгізу туралы заңға өзгерістер енгізу бойынша жеке заң жобасы әзірленді. Онда басқа мемлекеттердің аумақтарындағы ұрыс қимылдарының ардагерлері үшін салықтық жеңілдіктер беру қарастырылып отыр. Атап айтқанда, алдағы уақытта Ұлы Отан соғысына қатысушылар мен оларға теңестірілген адамдармен қатар басқа мемлекеттердің аумақтарында болған ұрыс қимылдарының ардагерлерін де мынадай салықтар мен мемлекеттік баждан босату ұсынылады:

көлік салығынан;

мүлік салығынан;

соттарда мемлекеттік баж төлеуден;

азаматтық хал актілерін тіркеу кезінде төлеуден;

нотариаттық іс-әрекеттер жасау кезінде баждан;

өзге де әрекеттер жасаған кезде мемлекеттік баж төлеуден босату;
сондай-ақ күнтізбелік жыл үшін 882 айлық есептік көрсеткіш мөлшеріндегі стандартты шегерімді қолдану.

Ұсынылып отырған нормалар:

1968 жылы Чехословакиядағы жанжалды реттеуге қатысқан 64 әскери қызметшіні, соның ішінде ішкі істер, мемлекеттік қауіпсіздік органдарының басшы және қатардағы құрамының адамдарын;

1986 жылы Таулы Қарабақтағы этносаралық жанжалды реттеуге қатысқан 255 әскери қызметшіні, соның ішінде ішкі істер, мемлекеттік қауіпсіздік органдарының басшы және қатардағы құрамдарында болған адамдарды;

1992 жылдан 2001 жылға дейінгі кезеңде Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының сыртқы шекарасының тәжік-ауған учаскесін күзетуде жауынгерлік міндет атқарған 9635 әскери қызметшіні;

2003 жылы Ирактағы халықаралық бітімгершілік операцияларына бітімгерші ретінде қатысқан 294 әскери қызметшіні қосымша жеңілдіктермен қамтамасыз етуге бағытталған.

Барлығы басқа мемлекеттердің аумақтарында болған ұрыс қимылдарының 10248 ардагері осындай әлеуметтік қолдауға ие болады.

Заң жобасын қабылдау теріс әлеуметтік-экономикалық және құқықтық салдарға әкеп соқпайды.

Сонымен бірге заң жобасын қабылдау мемлекеттік бюджеттің кіріс бөлігінің біршама кемуіне әкеледі. Республикалық бюджеттік комиссияның қорытындысына қарағанда 2020 – 2022 жылдары:

республикалық бюджетке 654 миллион теңге;

жергілікті бюджеттерге 5 миллиард 965 миллион теңге қаржы кем түседі.

Қай заманда болсын әскери антына беріктік танытып, бастарын бәйгеге тіккен ардагер азаматтар үшін мұндай шығынға бару, оларға мүмкіндігінше әлеуметтік көмек көрсету орынды деп санаймыз.

Заң жобасына қолдау білдірулеріңізді сұраймын.

Назар аударғандарыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Ал енді сұрақтар мен жауаптарға көшейік. Сөз сенатор Еңсегенов Сәрсенбай Құрманұлына беріледі.

ЕҢСЕГЕНОВ С.Қ. Рақмет, Дариға Нұрсұлтанқызы.

Құрметті Біржан Бидайбекұлы, менің негізгі заңға қатысты қояйын деген сұрақтарым бар.

Біріншіден, аталған заң жобасының 7-бабында еңбек ардагерлерінің құрамына Социалистік Еңбек Ерлері, III дәрежелі Еңбек даңқы орденінің иегерлерімен бірге III дәрежелі Даңқ орденінің иегерлері қосылған.

Даңқ ордені 1943 жылы КСРО Жоғарғы Кеңесі Президиумының жарлығымен бекітілген әскери орден. Бұл соғысқа қатысушыларға берілетін орден. Қалай бұл орден иегерлерін сіздер еңбек ардагерлеріне қосып отырсыздар? Бұл бірінші сұрақ.

Екінші сұрақ. Қазіргі күнгі қолданыстағы «Ұлы Отан соғысының қатысушылары мен мүгедектеріне және соларға теңестірілген адамдарға берілетін жеңілдіктер мен оларды әлеуметтік қорғау туралы» Заңда соғысқа қатысушыларға, оларға теңестірілген адамдарға жеңілдіктер және кепілдіктер берілген.

Заң жобасында бұл «әлеуметтік қолдау» деген сөзбен ауыстырылыпты, кепілдіктер жоқ. Бұның себебі неде?

Үшінші сұрақ. Бір ғана мысал ретінде айтайын, қазіргі заң жобасында кейбір ардагерлердің санаттарын әлеуметтік қолдау мәселесінде кейін кету бар. Мысалы, қолданыстағы заңда ауған соғысының ардагерлеріне бірінші кезекте тұрғын үй құқығына кепілдік берілген. Ал қазіргі сіз ұсынып отырған заңда бірінші кезекте тұрғын үй алу құқығы алынып тасталған. Бұның қандай себептері бар?

НҰРЫМБЕТОВ Б.Б. Құрметті Сәрсенбай Құрманұлы, бірінші сұраққа қатысты айтсақ, бізде «Ардагерлер туралы» Заңның 7-бабына «еңбек ардагерлері» деген бап қосылып отыр.

Бұл жерде біз соғысқа да қатысқан, еңбекке де өзінің үлкен үлесін қосқан азаматтарды қосып отырмыз. Оның ішінде сіз айтқан III дәрежелі Даңқ орденінің иегерлері де қосылған. Бұл жерде соғысқа да қатысы бар, еңбекке де қатысы бар азаматтар, сондықтан ол кісілер еңбек ардагерлері ретінде осы жерге бүкіл жеңілдіктерге, арнаулы жәрдемақыларға да ие болады. Оның үстіне бүгінгі күні өкінішке қарай, КСРО кезінде белгіленген III дәрежелі Даңқ орденімен марапатталған азаматтар Қазақстанда жоқ. Сондықтан бұл кісілерге қазір жеңілдікті көрсету мүмкіндігі жоқ, себебі бұндай кісілер жоқ.

Екінші, «әлеуметтік қолдау», «әлеуметтік көмек» деген ұғымдарға қатысты айтсақ, «Ардагерлер туралы» Заңда «әлеуметтік көмек», «жеңілдіктер» және «әлеуметтік қолдау» деген сөздер қолданылады. Оны келесідей түрде түсіну керек: «жеңілдіктер» деген, бұл бюджеттің алдындағы міндеттемелерге алып тастау немесе босату шаралары (салық жөнінде, баж төлеу жөнінде, тағы басқалары), «мемлекеттік қолдау» деген, ол біздің тарапымыздан әлеуметтік арнайы қызметтер көрсету түрлері (8 түрі бар) және де «әлеуметтік көмек» дегеніміз, ол ақшалай түрде немесе натуралды түрде берілетін көмектер. Яғни ай сайынғы төленетін арнаулы мемлекеттік жәрдемақылар және де бір мезгілдік төлемдердің жергілікті бюджеттен де қарастырылғандары бар (мерекелік күндерге немесе қиын жағдайға түскен жағдайда).

Үшінші, ауған ардагерлері. Бірінші кезектен олар алынып тасталмаған. Бүгінгі таңда ол кісілердің тек санатының атауы өзгерді. Бірақ бұрынғы заң (№ 2247) бойынша тұрғын үй мәселелеріне қатысты бүкіл жеңілдіктері, қолдаулары сақталады.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Сіз қанағаттандыңыз ба?

ЕҢСЕГЕНОВ С.Қ. Әрине, министрді біз сыйлаймыз, бірақ айтып тұрған жауабы мені қанағаттандырған жоқ. Себебі Даңқ ордені, тағы да қайталап айтамын, бұл соғыста жасалған ерлік үшін берілетін нәрсе. Сіз жаңа айтып отырсыз, Даңқ орденінің иегері, ол әрі еңбек еткен еңбек ардагері деп. Олай болатын болса, бүкіл Ұлы Отан соғысына қатысқан адамдардың бәрі еңбек ардагерлері, соғыстан кейін келіп бәрі де еңбек жасады ғой. Бұл біріншіден.

Екіншіден, ондай адамдардың санаты жоқ болса, оны заңға қосудың да қажеті жоқ еді.

Жаңағы Ауған соғысының ардагерлеріне қатысты айтайын, мүмкін, екінші оқылымға шейін тағы да қарап шығарсыздар. Мен бұның бәрін әр тармағымен салыстыра отырып оқып шықтым. Қазіргі қолданыстағы заңда олар Ұлы Отан соғысына теңестірілген адамдарға жатқызылып, бірінші кезекте тұрғын үй алу құқығы көрсетілген. «Бірінші кезекте» деген сөз бар. Ал қазіргі заң жобасында «бірінші кезекте» деген сөз жоқ, «тұрғын үй алуды қамтамасыз етеді» деп жазылған.

ТӨРАҒА. Қазір енді біз министрден жауап күтпейміз, екінші оқылымда қараған кезде бұл мәселеге тағы да тоқталамыз.

Сенатор Қылышбаев.

ҚЫЛЫШБАЕВ Н.Н. Рақмет, Дариға Нұрсұлтанқызы.

Уважаемый Биржан Бидайбекович, согласно статье 4 данного законопроекта определено понятие, кто относится к ветеранам Великой Отечественной войны.

В статье 9 прописано, что органами Министерства обороны выдается удостоверение ветерана Великой Отечественной войны. В то же время в Налоговом и Гражданском процессуальном кодексах, законах «Об авторском праве и смежных правах», «Об обязательном страховании гражданско-правовой ответственности владельцев транспортных средств», «Об адвокатской деятельности и юридической помощи» оставлено понятие «участник Великой Отечественной войны».

Как разъяснили разработчики, данное понятие было оставлено в связи с прямым действием вышеназванных нормативных актов. Подтверждающим документом является удостоверение участника Великой Отечественной войны. Удостоверение ветерана Великой Отечественной войны не будет иметь такого статуса, то есть оснований для получения льгот.

В связи с этим разъясните, для чего мы будем выдавать удостоверения ветеранов Великой Отечественной войны, если они для некоторых государственных органов не будут иметь юридической силы?

НҰРЫМБЕТОВ Б.Б. По ветеранам Великой Отечественной войны, куда входят участники Великой Отечественной войны и инвалиды Великой Отечественной войны, скажу, что удостоверения выдаются структурами Министерства обороны.

Что касается льгот, о которых Вы сказали. Понятие «участник Великой Отечественной войны» поглощает понятие «инвалид Великой Отечественной войны», то

есть инвалиды Великой Отечественной войны являются участниками Великой Отечественной войны.

В данном случае разделение испокон шло, касалось назначения отдельных государственных пособий, связанных с инвалидностью. А касательно прав инвалиды Великой Отечественной войны считаются такими же участниками Великой Отечественной войны. В данном случае они из этих льгот не выпадают.

ТӨРАҒА. Пожалуйста, Нурлан Наурызович.

ҚЫЛЫШБАЕВ Н.Н. Может быть, неправильно поняли. Я имею в виду статус удостоверения ветерана Великой Отечественной войны.

В процессе обсуждения на рабочей группе и заседании комитета было внесено следующее предложение. Раз мы вносим в понятие «ветеран Великой Отечественной войны» участников и инвалидов, то нужно во всех законах заменить слово «участники» словом «ветераны», чтобы одно понятие поглощалось другим.

Комитет государственных доходов разъяснил, что для предоставления льгот принимают только удостоверение участника Великой Отечественной войны, а удостоверение ветерана не будет иметь юридической силы.

ТӨРАҒА. Да, здесь есть пробел.

Пожалуйста, Биржан Бидайбекович.

НҰРЫМБЕТОВ Б.Б. Речь идет о том, что если сегодня будет принят Закон «О ветеранах», то категории будут называться «ветераны Великой Отечественной войны», тогда в подзаконных актах мы все приведем в соответствие после принятия закона.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Сенатор Төреғалиев.

ТӨРЕҒАЛИЕВ Н. Рақмет, құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы.

Құрметті Біржан Бидайбекұлы, біз аталған заң жобасын комитетте жан-жақты талқыладық, дей тұрғанмен де бұл мәселе кеше кеште Батыс Қазақстан облысының 5500 тыл ардагерлерінің атынан келіп түскен өтініш хатына байланысты. Ол бір ғана мәселені көтеріп отыр. Соны сізге қойғым келеді.

Олар Ұлы Отан соғысының тыл ардагерлері. 1941 – 1945 жылдары кемінде 6 ай жұмыс істеген азаматтарды бөлек санатқа шығарса екен деген ұсыныстарын білдіріп отыр. Осы мәселе қалай шешіледі екен, соны біліңіз деген. Рақмет.

НҰРЫМБЕТОВ Б.Б. Бұл жерде 1941 жылдың 22 маусымынан 1945 жылдың 9 мамырына дейін кемінде 6 ай жұмыс істеп немесе қызмет жасаған кісілер бізде еңбек ардагерлері санатына қосылады. Ол кісілерге 2005 жылдан бастап арнайы мемлекеттік жәрдемақы да енгізілген болатын.

Бұл жердегі айырмашылығы, бізде осы еңбек ардагерлерінің ішінде кезіндегі еңбегі, қызметі үшін ордендермен, медальдармен марапатталған кісілер де бар. Бұл тыл ардагерлері тек жұмыс істегендері. 6 ай жұмыс істегендердің ерекшелігі – олардың бұл мәртебесі тиісті мұрағаттық анықтамалармен немесе жергілікті ардагерлер кеңестерінің шешімдерімен анықталады. Сондықтан да бұл кісілерге бөлек санаттың қажеттілігі жоқ деп санаймыз. Олар еңбек ардагерлері санатында бірге ескерілген.

ТӨРАҒА. Ол азаматтардың барлығы қазір белгілі ғой?

НҰРЫМБЕТОВ Б.Б. Иә, бізде 103 мың адам бар.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Сенатор Плотников.

ПЛОТНИКОВ С.В. Рақмет, Дариға Нұрсұлтанқызы.

Құрметті әріптестер, бүгін біз өте маңызды заң жобасын талқылап отырмыз.

Данный законопроект давно ждали наши ветераны. Он очень актуален в преддверии великого праздника – 75-летия Победы. Многие категории вошли в этот законопроект. Мы тщательно обсуждали на заседаниях рабочей группы и комитета. Как сказал наш коллега, было много предложений по поводу других категорий лиц, которых мы хотели бы ввести. К примеру, участники, ветераны, которые проживали на территории Семипалатинского испытательного ядерного полигона. Вы знаете, какими негативными воздействиями обладали эти взрывы. На заседании комитета мне ответили, что данные проблемы будут охвачены в другом законопроекте, и эти категории граждан, ветераны, которые проживают на территории Восточно-Казахстанской области (только ветеранов более 110 тысяч), будут там учтены. И мы на это надеемся.

Биржан Бидайбекович, согласно законопроекту льготное налогообложение в соответствии с налоговым законодательством Республики Казахстан предусмотрено ветеранам ВОВ, ветеранам боевых действий на территории других государств, а также ветеранам, приравненным по льготам к ветеранам ВОВ и ветеранам труда. На какие категории лиц в законопроекте не распространяется льготное налогообложение? Спасибо.

НҰРЫМБЕТОВ Б.Б. Құрметті Сергей Викторович, рақмет. Расында да бүгінгі «Ардагерлер туралы» Заңның маңыздылығы өте жоғары, оның үстіне келе жатқан Жеңістің 75-жылдығы қарсаңында.

Сіз қойып отырған сұраққа қатысты, насчет налоговых льгот. В данном случае налоговые льготы, которые предусмотрены Налоговым кодексом (сегодня мы об этом докладывали), распространяются на всех ветеранов, которые предусмотрены в Законе «О ветеранах». Это освобождение от налогов, ИПН, транспортного налога, различных пошлин. Они распространяются на всех без исключения.

ТӨРАҒА. Коллеги из Мажилиса хотят что-нибудь добавить по этому вопросу?

МҰСЫРМАН К.И. Бұл айтылып отырған жеңілдіктер жаңағы қосымша төрт санаттағы жаңадан қосылып отырған адамдарға – басқа мемлекеттердің аумағындағы ұрыс қимылдарына қатысқан ардагерлерге қосымша қосылып отыр. Меніңше, бұрынғылар бұрынғыдан келе жатқан жеңілдіктер негізінде. Чернобыльдіктердің өтемақысы екі есе көбейтіледі, ал қалғаны, меніңше, бұрыннан келе жатқан жеңілдіктер бұрынғы қалпында.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Басқа сұрақтар жоқ. Біржан Бидайбекұлы, Кәрібай Иманжанұлы, сіздерге рақмет.

Енді үш мәселе бойынша қосымша баяндама жасау үшін сөз Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитетінің мүшесі Жұмағұлов Бақытжан Тұрсынұлына беріледі.

ЖҰМАҒҰЛОВ Б.Т. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! Бүгінгі қаралып отырған «Ардагерлер туралы» Заңды ширек ғасырдан бері қабылдай алмай келе жатыр едік. Әрине, ардагерлер әртүрлі заңнамалар арқылы қорғауға алынған болатын. Мемлекетіміз ардагерлерге әлеуметтік жағынан қорғауды бір сәтте ұмытқан емес.

Отан үшін от кешкен, басқа мемлекеттерде өздерінің борыштарын орындаған Қазақстан азаматтары болғанын бәріңіз де білесіздер. Олардың көпке дейін елеусіз қалғаны да жасырын емес.

Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Кемелұлы өзінің Президенттік сайлау алдындағы бағдарламасында және Қазақстан халқына Жолдауында ардагерлердің отан алдындағы ерекше еңбегін атап өткен еді, әрі Республикалық ардагерлер кеңесінің төрағасы, Парламент Мәжілісінің депутаты Бақтықожа Ізмұхамбетовпен кездесу барысында да «Ардагерлер туралы» Заңды қабылдауды тездету туралы айтқан еді.

Жүректен шыққан сөз жүрекке жетеді, Қазақстан ардагерлері көптен күткен «Ардагерлер туралы» Заңды қасиетті рамазан айында алғалы отыр.

Бүгінгі күн тәртібіне қойылып отырған «Ардагерлер туралы» Заң мен ілеспе заң жобалары осы мемлекеттік ұстанымның көрінісі болып табылады.

«Ардагерлер туралы» Заңның жобасы абыз ағаларымыз бен апаларымыздың өмірін жақсартуға, оларды әлеуметтік жағынан қорғауға бағытталған жеңілдіктер мен кепілдіктер нысандарын ұсынып отыр.

Заң жобасының әлеуметтік-саяси мәні өте зор.

Заң жобасында қолданыстағы заңнамада қарастырылған әлеуметтік кепілдіктер мен жеңілдіктер толығымен сақталған және оған қоса бірқатар жаңа әлеуметтік қолдаулар мен жеңілдіктер қарастырылған. Жаңалығы да осында. Солар туралы айта кеткім келеді.

Барлық санаттағы ардагерлер алғаш рет дербес заңнамалық акт деңгейінде жеке статуска ие болады.

Заң аясында қарастырылып отырған әскери қызметшілердің ешқайсысы осы уақытқа дейін заңнамалық деңгейде ардагер деп танылмаған еді, енді осы кемшілік түзетілді.

Заң жобасының аясында ардагерлердің жеке санаттары белгіленіп, олардың құрамы біршама кеңейтілді.

Өзге мемлекеттердің аумағындағы ұрыс қимылдарына қатысқан ардагерлер енді өз алдына жеке санат ретінде белгіленді. Бұл санатқа Чехословакиядағы әскери қақтығыстарға, Таулы Қарабақтағы этносаралық шиеленістерге, Ирактағы бітімгершілік операцияларына және тәжік-ауған шекарасындағы ТМД елдерінің сыртқы шекараларын күзетуге қатысқан жауынгерлер кіргізілді.

Заң жобасында көзделген жаңа санат туралы айта кеткім келеді. Бұл еңбек ардагерлеріне қатысты бап. Сенаттың тұрақты комитеттерінен, депутаттардан осы бапқа қатысты бірқатар жақсы ой пікірлер, ұсыныстар келіп түсті.

Жұмыс тобының отырыстарында ол ұсыныстар заң бастамашыларымен жан-жақты талқыланды.

Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің басшылығы еңбек ардагерлері санаттарын толығырақ қайта айқындау туралы ұсынысымызды қабыл алды.

Еңбек ардагерлерінің статусын айқындау туралы Елбасы да ескерткен болатын. Жаңа санаттың сол идеямен үндес екендігін айта кеткім келеді.

Қадірлі әріптестер! Жоғарыда аталған жаңа заң нормаларын қолданысқа енгізу үшін «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әлеуметтік қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заң жобасы қоса ұсынылып отыр.

Бұл заң жобасында ардагерлерді әлеуметтік жағынан қолдауға, көтермелеуге қатысты бірқатар нормалар қарастырылған.

Атап айтқанда, өзге мемлекеттердің аумағындағы ұрыс қимылдарына қатысқан ардагерлердің санатына жаңадан қосылған бұрынғы әскери қызметшілерге 4,8 АЕК көлемінде арнайы мемлекеттік жәрдемақы тағайындау, Чернобыль апатынан зардап шеккендерге берілетін жәрдемақыны 2,13-тен 4,8 АЕК-ке арттыру, Социалистік Еңбек Ері және III дәрежелі Еңбек даңқы ордендерінің иегерлеріне берілетін жәрдемақыны «Халық қаһарманы», «Қазақстанның Еңбек Ері» атақтары үшін берілетін жәрдемақы көлеміне теңестіру сынды әлеуметтік мәні зор жаңа қолдаулар енгізіліп отыр.

Құрметті әріптестер, сонымен бірге ардагерлерді мемлекетке төленетін бірқатар салықтардан босатуды көздейтін «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының кодексіне (Салық кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер енгізу туралы» Заң жобасы ұсынылды.

Бүгінгі таңда қолданыстағы Бюджет кодексіне сәйкес Ұлы Отан соғысы ардагерлері мен оларға теңестірілген азаматтар салықтың 11 түрінен босатылады.

Аталған заң жобасы арқылы осы санатқа Чехословакиядағы қақтығыстарға, Таулы Қарабақтағы этносаралық шиеленістерге, Ирактағы бітімгершілік операцияларына және тәжік-ауған шекарасындағы ТМД елдерінің сыртқы шекараларын күзетуге қатысушыларды қосу көзделіп отыр.

Аталған азаматтар тағы да бірқатар басқа төлемдерден босатылатын болады.

Құрметті әріптестер! Алда Ұлы Жеңістің 75 жылдығы және «Отан қорғаушылар» күні жақындап қалды.

Осы атаулы күндердің қарсаңында бүгінгі талқыланып отырған заңды қабылдағанымыз жөн деп білемін. Ардагерлеріміз бұл заңды асыға тосып отыр.

Негізгі және ілеспе заң жобалары жан-жақты пысықталды.

Сенаттың Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитеті оны егжей-тегжейлі қарады. Басқа комитеттерден ескертулер мен ұсыныстар түскен жоқ.

Жоғарыдағы айтылғандарды ескере отырып, Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитеті Қазақстан Республикасы Конституциясы 61-бабының 4-тармағына сәйкес «Ардагерлер туралы» Қазақстан Республикасының Заңын қабылдауды, сондай-ақ Сенат Регламентінің 58-тармағына сәйкес жоғарыда аталған әлеуметтік қамсыздандыру мәселелері бойынша және салық мәселелері бойынша ілеспе заң жобаларын бірінші оқылымда мақұлдауды ұсынады.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Бақытжан Тұрсынұлы.

Қаралып жатқан мәселені талқылауға көшеміз. Сөз сенатор Еңсегенов Сәрсенбай Құрманұлына беріледі.

ЕҢСЕГЕНОВ С.Қ. Рақмет.

Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! «Ардагерлер туралы» Заңды біздің қоғам көптен күткен, ол рас. Ардагерлер осы заңды Парламентте қарады деген хабарды естігенде үлкен қуанышқа кенеліп, одан үлкен үміттер күтті.

Бүгін қаралып отырған заң жобасы сол үмітке толық сәйкес келе ме деген сұрақ туындап тұр.

Жалпы заңның атауы оның ішкі мәніне қаншалықты сәйкес келеді? Осыдан 10 шақты жыл бұрын Үкіметтің Парламент Мәжілісінде жатқан «Ардагерлер туралы» Заңға берген қорытындысында «ардагер» ұғымына түсінік берілмегендігі атап көрсетілген. «Ардагер» ұғымы кең. Қазақ әдеби сөздігіне қарасақ, «ардагер – қоғамдық әлеуметтік топ» дейді, ұзақ жыл істеп, белгілі бір кәсіпке, іске машықтанған адам, сол істің шебері. Ал оның түрлері көп, соғыс ардагерлері, еңбек ардагерлері, ғылым ардагерлері, әскери ардагерлер деген сияқты.

Бүгінгі қаралып отырған заң осы «ардагерлер» ұғымын, жалпы ардагерлердің әлеуметтік тобын түгел қамти ма? Әрине, қамтымайды. Ал қоғамда осы заңды асыға күтіп жүрген ардагерлер тобының бірі – еңбек ардагерлері болатын. Ұлы Отан соғысына қатысушылары бұл заңды күткен жоқ, себебі қазіргі қолданыстағы заң олардың бүкіл әлеуметтік мәселелерін шешкен. Бұл заңды күткен еңбек ардагерлері, еңбек ардагерлерінің қалың тобы.

Мен заң жобасын қарап шықтым. Қазіргі біздің қолданыста пайдаланып отырған Ұлы Отан соғысының ардагерлері, «Ұлы Отан соғысының қатысушылары мен мүгедектеріне және соларға теңестірілген адамдарға берілетін жеңілдіктер мен оларды әлеуметтік қорғау туралы» Заң мен қазіргі заң жобасы үндес. Шынын айтқанда, Ұлы Отан соғысының қатысушылары мен мүгедектері, соларға теңестірілген адамдардың санаты осы заңға түгел көшіп келіп қонған.

Бұған қосылып отырған тек қана төрт санат, оны айтып өтті, ол тәжік-ауған шекарасындағы, Ирактағы, Таулы Қарабақ және Чехословакиядағы ұрыс қимылдарына қатысқан санат. Сонымен бірге еңбек ардагері санатына қосылған тек «Қазақстанның Еңбек Ері» санатындағы адам. Басқа санаттағы ардагерлер тобы, өкінішке қарай, бұған кірмей отыр.

Бұндай жағдай болған кезде бұл заңның орнына жаңағы жаңадан қосылатын төрт санатты қолданыстағы заңға қосып, өзгерістер мен толықтырулар енгізіп қабылдаса да болар еді деген менің өзімнің ойым бар.

Енді әлеуметтік мәселеге келетін болсақ, қолдау мәселесіне келетін болсақ. Мен жаңа айтып өттім, осы заң жобасында кейбір санаттағы кіріп отырған адамдардың әлеуметтік қорғау, қолданыстағы заңмен берілген әлеуметтік кепілдіктері керісінше, жоқ.

Мысалы, қазіргі қолданыстағы заңда Ауған соғысының ардагерлері, Ауған соғысына қатысушылар Ұлы Отан соғысына қатысушыларға теңестірілген және қолданыстағы заңның 11-бабында былай: «Егер Қазақстан Республикасында тұрғын үй заңына сәйкес тұрғын үйге мұқтаж деп танылса және бұрын бірінші кезекте пәтер алу құқығын пайдаланбаған болса жергілікті атқарушы органдар, ұйымдар оларды бірінші кезекті тұрғын үймен қамтамасыз етеді». Заң жобасын оқиық, оның 11-бабында басқа мемлекеттердің аумағында ұры қимылдарына қатысқандарға (оның ішіне Ауған соғысының ардагерлері кіреді) мынадай әлеуметтік шара ұсынылады. Кепілдік емес шара. «Қазақстан Республикасының жергілікті атқарушы органы өз құзыреті шегінде көрсетілетін Қазақстан Республикасының тұрғын үй заңнамасына сәйкес жергілікті атқарушы органдардың тұрғынжаймен қамтамасыз етуі ұсынылады» дейді. Ұсыну мен кепілдіктің арасында айырмашылық бар ма? Әрине, бар. Бұндай қолданыстағы заңмен бекітілген кепілдіктердің бірнеше түрі қазіргі ұсынылып отырған заң жобасында жоқ.

Соның ішінде, мысалы, тұрғын үй салу үшін 30 жылға 5 пайыздық жеңілдікті несие алу құқықтары бар қазіргі қолданыстағы заңда (бұл жеңілдік мына заң жобасында қарастырылмаған) немесе соғыс мүгедектеріне берілетін санаторийға барып келу, бірінші, екінші топтағы соғыс мүгедектерінің қасына ілесіп жүретін адамға 15 жұмыс күніне шейін төленетін қосымша демалыс беру жөніндегі мәселелер.

Сол сияқты Ауған соғысына қатысушыларға жаңа кәсіпті игеру кезінде бүкіл оқу кезеңінде жұмысшылардың тарифтік мөлшерлемесінің 100 пайыз мөлшерінде еңбекақы төленуі, қайта даярлау, екінші мамандыққа үйрету және біліктілігін арттыру кезінде жұмыстан қол үзіп оқудың бүкіл кезеңіне бұрынғы кәсібі мен мамандығы бойынша орташа жалақысы сақталатындығы сияқты мемлекет берген кепілдіктердің бәрі алынып тасталған.

Ауған соғысының ардагерлерінің арасында бүгін 50 мен 60 жас ортасында жұмыста жүрген қалың топ бар. Олар еңбек заңдылығында қазіргі кезде осы кепілдікті пайдаланып отыр. Ауған-тәжік соғысының ардагерлері қазір 50 жастың шамасында, олардың алда әлі 10-15 жыл жұмыс жасайтын мүмкіндігі бар. Ал ол кепілдіктердің бәрін біз заң жобасында алып тастап отырмыз. Бұны қалай түсінуге болады?

Алдымызда үлкен мереке – 9 мамыр, 1941 – 1945 жылдардағы соғыста Совет Одағының құрамына кірген халықтардың жеңісі, үлкен мереке. Заң жобасын сол мерекеге орайластыру қажет болады деп есептесек, онда Ұлы Отан соғысына қатысқан адамдарды

біз еске аламыз. Бірақ Ұлты Отан соғысына қатысқан барлық санаттың адамдарына берілетін мемлекеттік жәрдемақылардың көлемі өзгерген жоқ, күні бүгінге қалай болды, дәл солай қалып тұр. Заң жобасында жаңадан қосылған төрт санаттағы ардагерлер (мен айтып өткен), сосын «Қазақстанның Еңбек Ері» ғана қосылған.

Еңбек ардагерлеріне келетін болсақ, біздің көршілес Ресей Федерациясында еңбек ардагерлеріне қатысты үлкен анықтама берілген. Онда кезінде Кеңес, Ресей Федерациясының орден, медальдарымен марапатталған, еңбек стажы 40 жылдан асатын ер адамдар үшін, әйелдер үшін 35 жастан асқан зейнетке шыққан адамдар еңбек ардагері деп аталады дейді.

Беларусь Республикасында ер адамдар үшін 25 жыл, әйел адамдар үшін 30 жыл жұмыс жасап, еңбек демалысына шыққан адамдар еңбек ардагерлері деп аталатыны көрсетілген. Мен ойлаймын, бұл «ардагерлер» ұғымына толық сәйкес келеді.

Ал біздің заң жобасы не айтып отыр? Еңбек ардагерлеріне қосып отырған Ұлы Отан соғысы кезінде тылда жұмыс жасағандар және 1941 жылдың 22 маусымы мен 1945 жылдың 9 мамыры аралығында жұмыс жасаған адамдар қазіргі қолданыстағы заңдарда да бар. Оны тек сол жалпы баптан алып, бөлек бап етіп шығарғаны болмаса, ол жаңашылдық емес, бұған қосып отырғанымыз тек «Қазақстанның Еңбек Ері» ғана. Сондықтан бұл мәселелердің барлығын пысықтау керек.

ТӨРАҒА. Сәрсенбай Құрманұлы, регламент, 9 минут сөйлеп жатырсыз.

ЕҢСЕГЕНОВ С.Қ. Кешірім сұраймын. Мен ойлаймын, бұл заң кішкене асығыстау қабылданған сияқты. Я болмаса бұны болашақта міндетті түрде ескеру қажет деген ойдамын.

Талқылау керек еді. Кеше Атыраудан телефон шалды, бұл ардагерлер туралы заңды біз білмейміз дейді. Ортаға салынбаған. Сол кезде көптеген мәселе шешімін табар еді. Рақмет.

ТӨРАҒА. Пожалуйста, Ершов Сергей Михайлович, Вам слово.

ЕРШОВ С.М. Уважаемая Дарига Нурсултановна! Уважаемые депутаты! Рассмотрение проектов законов, направленных на улучшение жизни наших ветеранов, в преддверии государственных праздников Дня защитника Отечества и Дня Победы считаю своевременной и обоснованной мерой.

Наши граждане заплатили высокую цену за победу в Великой Отечественной войне. Более 1 миллиона казахстанцев ушли на фронт в годы войны, вернулись меньше половины.

Немало сегодня ветеранов, принимавших участие в урегулировании конфликта в Чехословакии в 1968 году, в Афганистане, в усилении охраны внешних границ СНГ на таджикско-афганском участке в период с 1992 по 2001 годы, в межэтническом конфликте в Нагорном Карабахе.

Когда мир настигла террористическая угроза, наши воины-миротворцы снова не остались в стороне.

Недавно, 26 апреля, мы отмечали печальную дату – 34 года после одной из самых крупных техногенных катастроф XX века на Чернобыльской АЭС. Из Казахстана в 1986 году было призвано 31743 человека для ликвидации катастрофы. Сейчас из них в живых осталось меньше 5 тысяч человек.

Сегодня вряд ли возможно точно подсчитать, сколько жизней отдали наши соотечественники за свободу. И каждый из них ежедневно совершал подвиг, вступая в бой. Люди шли на войну с целью защитить свою страну, а не ради знака отличия и медали. Все они подарили нам мирное небо. Они были готовы отдать жизнь за нашу Отчизну, за наш Казахстан. Именно эти истории дают подрастающему поколению право гордиться своей страной и равняться на настоящих героев. Мы должны ценить и помнить об их подвигах.

В свою очередь, государство должно принимать все возможные меры для улучшения жизни ветеранов и других лиц, переживших тяготы войны, семей погибших военнослужащих.

Необходимо отметить, что в 1994 году Казахстан ратифицировал Соглашение о взаимном признании льгот и гарантий для участников и инвалидов Великой Отечественной войны, участников боевых действий на территории других государств, семей погибших военнослужащих. Наша страна пытается полностью обеспечить исполнение социальных мер по защите ветеранов, указанных в данном соглашении.

Рассматриваемые сегодня проекты законов разработаны в целях урегулирования вопросов в сфере защиты прав и социальных интересов ветеранов и лиц, выполнявших воинский и гражданский долг перед Родиной

В проекте Закона «О ветеранах» консолидированы все льготы и гарантии, предоставляемые ветеранам по действующему законодательству.

Учитывая вышеизложенное, уважаемые коллеги, я полностью поддерживаю и призываю вас поддержать данные проекты законов.

Благодарю за внимание.

ТӨРАҒА. Спасибо, Сергей Михайлович.

ЕҢСЕГЕНОВ С.Қ. Дариға Нұрсұлтанқызы, рұқсат болса.

ТӨРАҒА. Рұқсат.

ЕҢСЕГЕНОВ С.Қ. Жаңа айтылған мәселе бойынша министрліктің пікірін тыңдасақ, егер сіз қарсы болмасаңыз.

БЕКНАЗАРОВ Б.Ә. Процедураны сақтайық.

ТӨРАҒА. Меніңше, әрбір заңның кемшіліктері болады, оларды болашақта өзгертіп, тағы да толықтырулар енгізу жұмыстары болып жатады. Қазіргі кезде сіздің айтып отырған сөздеріңізге менің де қосылғым келеді. Болашақта бұл заңға тағы да оралып соғамыз деп сенемін.

Енді заң жобалары бойынша жеке-жеке шешім қабылдайық.

«Ардагерлер туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын қабылдау жөніндегі бас комитеттің ұсынысын және осы мәселе бойынша Сенат қаулысын дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын. Дауыс беріңіздер.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 46, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – 1. Заң қабылданды.

Келесі «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әлеуметтік қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы бірінші оқылымда мақұлдау туралы қаулының жобасы сіздерде бар. Дауыс беру режимі қосылсын.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Қаулы қабылданды.

Бас комитетке заң жобасын екінші оқылымға әзірлеу тапсырылады.

Үшінші, «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын бірінші оқылымда мақұлдау туралы қаулының жобасы сіздерде бар. Дауыс беріңіздер. Дауыс беру режимі қосылсын.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Қаулы қабылданды.

Бас комитетке заң жобасын екінші оқылымға әзірлеу тапсырылады.

Сөз Мұрат Бақтиярұлына беріледі.

БАҚТИЯРҰЛЫ М. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, қадірлі әріптестер! Сенат отырысының күн тәртібіне осы бүгінгі талқылап отырған үш заң жобасын екінші оқылымда қарауды енгізуді сұраймын. Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Бұл ұсынысты дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын. Дауыс беріңіздер.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Шешім қабылданды. Заң жобалары бүгін екінші оқылымда қаралады.

Құрметті депутаттар, күн тәртібіндегі «Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне еңбек мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы бірінші оқылымда қаралады.

Баяндама жасау үшін сөз Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрі Нұрымбетов Біржан Бидайбекұлына беріледі.

НҰРЫМБЕТОВ Б.Б. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті депутаттар! Сіздердің қарауларыңызға «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне

еңбек мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заң жобасы ұсынылады.

Заң жобасы Қазақстан Республикасының 2010 – 2020 жылдарға арналған құқықтық саясат тұжырымдамасына сәйкес әлеуметтік әріптестермен және мүдделі мемлекеттік органдармен бірлесіп әзірленді және еңбек қатынастарын, әлеуметтік әріптестікті, еңбек қауіпсіздігі мен еңбекті қорғауды реттеуге бағытталған.

Заң жобасында еңбек қатынастарын реттеуде жаңа өзгерістерге қатысты:

1) қазіргі уақытта тең еңбек жағдайларын қамтамасыз етпеу бойынша кемсіту фактілеріне жол бергені үшін әкімшілік жауапкершілік заңнамалық түрде қаралмаған. Осыған байланысты жұмыскердің лайықты еңбек және тұрмыстық жағдайларына құқығын белгілеу және әкімшілік заңнамаға тең еңбек жағдайларын қамтамасыз етпегені үшін жұмыс берушілерді жауапкершілікке тартуға негіздеме енгізу ұсынылады;

2) қолданыстағы Еңбек кодексі бойынша жұмыскердің әскерге шақырылуы еңбек шартын тоқтатуға негіздеме болып табылады. Осыған байланысты мерзімді әскери борышын өтеп жүрген азаматтардың жұмыс орнын сақтау, сондай-ақ оларға жалақысы сақталмайтын демалыс беру бойынша жұмыс берушінің міндеттерін бекіту ұсынылады. Бұл ретте жұмыскердің әскерден қайтып келген күннен бастап бір айдың ішінде өз жұмысына кірісу міндеті бекітіледі;

3) жалақысы сақталмайтын демалыс тараптардың келісуі бойынша беріледі. Алайда, отбасының науқас мүшесінің күтімі бойынша ұзақ демалыс қажет болған кезде жұмыскерлер жалақысы сақталмайтын демалыс ала алмай, соның салдарынан жұмыстан шығуға мәжбүр болып жатады. Осыған байланысты медициналық қорытындыға сәйкес күтімді қажет ететін отбасы мүшесіне күтім жасау үшін жұмыскерлерге толық емес жұмыс уақыты режимін енгізу ұсынылады;

4) келіссөздер жүргізу және ұжымдық шарттарға қол қою барысында барлық жұмыскерлердің пікірін ескеру мақсатында кәсіподақ мүшелері болып табылмайтын жұмыскерлердің мүдделерін білдіру бойынша сайланбалы өкілдердің өкілеттігін бекіту жоспарлануда;

5) жеке еңбек дауын реттеудің сотқа дейінгі тәртібін нақтылау мақсатында жұмыс берушіге келісім комиссияларын құруды міндеттеу ұсынылады. Бүгінгі күні ондай комиссия келісім бойынша құрылады;

6) еңбек шарттарын жасасу және есепке алу процесін автоматтандыру мақсатында «еңбек шарттарын есепке алудың бірыңғай жүйесі» деген ұғым енгізіліп отыр.

Әлеуметтік әріптестікті реттеу саласында.

Кәсіподақтар қызметіне байланысты Халықаралық еңбек ұйымының ұсынымдарын орындау мақсатында аталған заң жобасы аясында Еңбек кодексіне және «Кәсіптік одақтар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу көзделеді.

Оның ішінде негізгілері:

кәсіподақтардың жоғары тұрған кәсіподақ бірлестіктеріне міндетті мүшелігін алып тастау ұсынылады, бұл кәсіподақтардың бірлесу бостандығына құқығын шектемеуге мүмкіндік береді және Халықаралық еңбек ұйымының 87 конвенциясына сәйкестігін қамтамасыз етеді;

және мемлекеттік тіркеу кезінде кәсіподақтардың республикалық, салалық, өңірлік бірлестіктері ретінде мәртебесін растау үшін талаптарын оңайлату ұсынылады.

Еңбек қауіпсіздігі және оны қорғауды реттеу саласында.

Біріншісі, осы бағыттағы заңнаманы одан әрі жетілдіру мақсатында кәсіпорында еңбекті қорғауды басқару жүйесін енгізу ұсынылады.

Ол жүйе жұмыс орындарындағы кәсіптік тәуекелдерді бағалауға негізделетін болады.

Жұмыс берушінің еңбек қауіпсіздігін басқару жүйесін енгізу және оның қызмет атқаруына бақылау жүргізу бойынша міндеттері, сондай-ақ еңбек саласындағы уәкілетті органның осыған байланысты үлгілік ережесін, жұмыскерлер санының салааралық үлгілік нормативтерін әзірлеу және бекіту бойынша міндеттері көзделеді.

Екіншісі, ішкі бақылауды күшейту мақсатында кәсіпорындарда еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі өндірістік кеңес құру мерзімін заңды түрде бекіту жоспарлануда.

Үшіншісі, ақпараттық технологияларды енгізу мақсатында бірыңғай ақпараттық жүйені пайдалана отырып, жұмыс берушілер тарапынан өндірістік объектілерді еңбек жағдайлары бойынша аттестаттау нәтижелерін және жұмыскерлердің еңбек құқықтарын сақтау бойынша өз қызметін декларациялауға қажет мәліметтерін тапсыруының электрондық тетігін енгізу ұсынылады.

Төртіншісі, құрылыс объектілеріндегі жұмыстарды бір мезгілде бірнеше мердігер атқаратын жағдайларда олардың еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау талаптарын сақтауы бойынша жұмыстарды үйлестіру бас мердігерге жүктеу ұсынылады.

Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті Сенат депутаттары! Заң жобасын қабылдау жұмыскерлердің еңбек құқықтарын қорғау, еңбек дауларын шешу, қауіпсіз еңбек жағдайларын қамтамасыз ету үшін маңызы бар мәселелерді шешеді деп пайымдаймыз.

Жобаны іске асыру республикалық бюджеттен қосымша қаржы шығындарын талап етпейді және теріс әлеуметтік, экономикалық немесе құқықтық салдарға алып келмейді деп санаймыз.

Сөзімнің соңында сіздерге бірлескен жұмыс үшін алғысымызды білдіре отыра, заң жобасын қолдауларыңызды сұраймыз.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Біржан Бидайбекұлы.

Сұрақтар бола ма? Сенатор Әкімов.

ӘКІМОВ Р.Қ. Рақмет, Дариға Нұрсұлтанқызы.

Бүгін қаралып отырған заң жобасын қолдай отырып, министр мырзаға бір сұрағым бар.

Құрметті Біржан Бидайбекұлы, заң жобасында еңбек келісім шарттарын есепке алу процесін автоматтандыру мақсатында «еңбек шоттарын есепке алудың бірыңғай жүйесі» деген жаңа түсінік енгізіліп отыр. Осыған байланысты менің бір сұрағым бар.

Министрліктің осы жүйе туралы пилоттық шара өткізіп жатқаны белгілі. Соның алғашқы нәтижелері туралы не айтасыз? Және осы жүйенің жұмыс істеу механизмі туралы кішкене түсінік берсеңіз. Рақмет.

НҰРЫМБЕТОВ Б.Б. Рақмет сұрағыңызға, құрметті Рашит Қайыржанұлы.

Еңбек шарттарын есепке алудың бірыңғай жүйесі деген, бұл автоматтандырылған жүйе, былайша айтқанда, болашаққа бағытталған жүйе. Ол – мекемеде жеке еңбек шартын жасасқанда қағаз жүзінде жасағандардың мәліметтерін осы жүйеге енгізу (ақпараттық деректер қорына) және де электрондық түрде жеке еңбек шартын жасасу мүмкіндігі. Бұл кадрлық қызметтерге және жеке жұмысшыға да көптеген жеңілдіктер береді. Бүгін заң қабылданса біз бұл ұғымды заңды түрде бекітіп аламыз. Оған дейін біз былтырғы жылы әлеуметтік әріптестермен бірлесе отырып министрліктің тарапынан пилоттық жоба жасағанбыз. Соның нәтижесінде бүгінгі таңда 28 мың 236 мекеме, кәсіпорын өздерінде жасалған еңбек шарттары туралы 1 миллион 290 мыңнан астам мәліметтің электрондық нұсқасын енгізген болатын.

Егер де заң қабылданса, осының бәрінің электрондық нұсқаларын бірыңғай деректер қорына енгізу міндеттелетін болады, сөйтіп біз болашақта әр жұмысшының өзінің жеке электрондық кадрлық ісін жасақтауға, оның еңбек өтілдерін белгілеуге, оның құжаттарын өткізуге жеңілдіктер тудыратын жағдай жасаймыз деп сенеміз.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Сенатор Сұлтанов Ерік Хамзаұлы.

СҰЛТАНОВ Е.Х. Рақмет, құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы.

Құрметті Біржан Бидайбекұлы, менің сұрағым ұжымдық шарт туралы.

Заң жобасы бойынша бір заңды тұлға бір ұжымдық шарт жасасады. Сонымен қатар кәсіпорында бірнеше кәсіподақтар болуы мүмкін. Ал ұжымдық шартқа бір ғана тұлға қол қоя алады. Мұндай жағдайда ұжымдық шарт қалау жасалады? Рақмет.

НҰРЫМБЕТОВ Б.Б. Құрметті Ерік Хамзаұлы, қазіргі заң жобасына енгізіліп отырған өзгеріс үлкен жаңалық емес, қолданыста да ондай тәртіп бар (бір мекемеде бір ұжымдық шарт болу). Бірақ қазақша мәтінінде «бір ұжымдық шарт болуына жол беріледі» деген, допускается. Соны мекемелерде қазір әртүрлі талқылайды, сондықтан оны нақтылап жатырмыз. Бұл нақтылайтын өзгеріс.

Ал енді оның мәні: бір мекемеде, бір кәсіпорында бір ұжымдық шарт болуы тиіс. Оны дұрыс деп санаймыз. Себебі егер де сол бір мекемеде кәсіподағы бөлек немесе екі кәсіподақ болып, сайланбалы қызметкерлер болатын болса, әрқайсысы өзінің ұжымдық шартын жасайтын болса, ол бір кемсітуге алып келуі мүмкін. Себебі жұмыс беруші бір. Егер ол қызметкерлердің бір тобына басқа жеңілдік, мысалы, жағымды қызметкерлерге, ал жағымсыз қызметкерлерге басқа көрсетіліп жатса, ол дұрыс болмайды. Сондықтан бір ұжымдық шарт болады. Ал енді оған қол қоюға Еңбек кодексінде қолданыстағы нормалар бар, егер де ол жерге бірнеше кәсіподақ қатысып отырса немесе кәсіподақпен қоса

сайланбалы өкілдер қатысып отырса, оларға келіссөзге бірлескен орган тағайындалады. Сол органның атынан жұмысшылардың, қызметкерлердің атынан қол қойылатын болады.

ТӨРАҒА. Рақмет. Басқа сұрақтар жоқ.

Қосымша баяндама жасау үшін сөз Әлеуметтік мәдени даму және ғылым комитетінің мүшесі Төреғалиев Нариман Төреғалиұлына беріледі.

ТӨРЕҒАЛИЕВ Н. Рақмет.

Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті депутаттар! Бұл заң жобасының ерекшелігі, қазіргі еңбек саласындағы халықаралық тәжірибені ескере отырып, Қазақстан Республикасының қолданыстағы Еңбек кодексін қолданудың төрт жылдық тәжірибесін түбегейлі талдау негізінде дайындалғаны маңызды болып табылады.

Қарастырылып отырған заң жобасы 5 кодекс пен 6 заңға өзгерістер енгізуді көздеп отыр.

Заңнамаға енгізілетін негізгі өзгертулер мен толықтырулар еңбек қатынастарын реттеу, әлеуметтік серіктестік, қауіпсіздік және еңбекті қорғау мәселелерін қамтиды.

Аталған заң жобасы Қазақстан Республикасының еңбек заңнамасын белгілі бір дәрежеде халықаралық ұйымның конвенцияларында ұсынылған халықаралық стандарттарға сәйкестендіруге бағытталған.

Өндірістік жарақат, кәсіптік аурулар және мүгедек атану секілді үлкен проблемаларды шешу мақсатында аталмыш заң жобасында жұмыс берушілер тарапынан еңбекті қорғауды басқару, қауіпсіздік шараларының орындалуын қадағалау және кәсіптік тәуекелдерді басқару мен оларға бақылау жүргізу жүйесін енгізуді міндеттейтін нормалар енгізілген болатын.

Осы заңның басты новелласы еңбек шарттарын электрондық жүйелендіру және бір жүйеге шоғырландыру жұмыс берушіге персоналды басқарудың оңтайландырылған жүйесін пайдалануға, еңбек қызметі, жұмыс өтілі және біліктілігі туралы сенімді деректерді растауға кететін уақытты айтарлықтай азайтуға мүмкіндік береді.

Бұл жүйені қолдана отырып жұмыс берушілер жұмыскерлермен жасалған еңбек шарттары туралы, оның ішінде олардың тоқтатылуы туралы ақпарат жібереді. Бұл мемлекетке еңбек ресурстарының босатылуын болжауға және олардың жұмысқа орналасуы бойынша шараларды есептеуге мүмкіндік береді. Қызметкер үшін бұл шығындарды азайтуды және жұмысқа орналасу немесе еңбек шартын жасасу, қашықтықтағы ынтымақтастықты жеңілдетуді білдіреді.

Аталған заң жобасын қарастыру барысында бас комитет 5 жұмыс тобын және комитеттің кеңейтілген отырысын өткізді. Осы отырыстарда көптеген мәселелер талқыландырылған болатын. Солардың біріне Үкіметтің назарын аударғым келеді.

Бәрімізге белгілі, әлі де болса қоғамды мазалайтын өзекті проблеманың бірі жалақы жағдайы. Өкінішке қарай, кейбір жұмыс берушілердің тарапынан өзінің қызметкерлеріне уақытында еңбекақы төлемеуі, ірі-ірі компанияларда жұмыс істейтін шетел азаматтарының алатын жалақы мөлшері біздің қазақстандық азаматтардың жалақысынан әлдеқайда жоғары болуы немесе жалақының бір бөлігін конвертпен беру фактілері де жоқ емес.

Жалақыны конвертпен беру өз кезегінде тиісті «Міндетті медициналық сақтандыру қорына», «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорына» сонымен қатар қызметкердің табысына салынатын салықтармен басқа да бюджетке төленетін міндетті төлемдердің бюджетке түспей қалу ықтималдығын жоғарылатады. Әрине, бұл үлкен проблема, сондықтан да мәселені кешенді шешу мақсатында халықаралық тәжірибелерге сүйене отырып, экономика саласындағы еңбекақы төлеу жүйесін реформалау арқылы жаңа моделді қалыптастыру қажет. Демек жұмыс беруші мен қызметкерлердің мүдделерін тең жағдайда қорғау мақсатында еңбекақыны еңбек өнімділігі мен сапалы жұмысқа байланыстыру маңызды деп білемін.

Сонымен қатар еліміздегі халықтың күнделікті тұтынатын тауарларға және қызметтерге бағаның жиі өсуі, инфляцияның шарықтауы экономика саласында еңбек істеп жүрген азаматтарымыздың және мемлекеттік бюджеттен қаржыландырылатын қызметкерлердің ай сайын алып отырған жалақыларының құнсыздануына алып келуде.

Осыған байланысты Үкімет инфляцияның салдарын төмендету мақсатында теңгенің құнсыздануын ескере отырып, жалақыны индексациялау шараларын қарастыру қажет. Әсіресе, бірінші кезекте бюджеттік мекемелердегі денсаулық, білім және әлеуметтік қамсыздандыру мекемелеріндегі қызметкерлердің жалақыларын уақытында индексациялау өте маңызды деп есептеймін.

Қадірменді әріптестер! Жалпы алғанда аталмыш заң жобасының мақсаты еліміздегі барлық жұмыс істеуші азаматтардың еңбек жағдайларын жақсартуға, олардың құқықтық және әлеуметтік қорғалуына, еңбек дау-дамайларын шешуге бағытталғаны сөзсіз.

Сенаттың тұрақты комитеттері мен депутаттарынан осы заң жобасы бойынша ескертпелер мен ұсыныстар келіп түскен жоқ. Соған байланысты сіздерден бірінші оқылымда қолдауларыңызды сұраймын. Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Нариман Төреғалиұлы.

Енді мәселені талқылауға көшеміз. Сөз сенатор Еңсегеновке беріледі.

ЕҢСЕГЕНОВ С.Қ. Рақмет.

Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! Аталған заң жобасын мен қолдаймын және бас комитеттің бірінші оқылымда мақұлдау жөніндегі ұсынысына қосыламын.

Бұл заң жобасы өте маңызды мәселелерді қамтып отыр.

Аталған заң жобасын талқылау кезінде бас комитеттің отырысына мен өзім қатысып, бірнеше ұсыныс берген болатынымын. Бұл ұсыныстар негізінен кездесу кезінде жұмысшылардың және еңбек ұжымдары мен кәсіподақ ұйымдарының айтқан ұсыныстары еді.

Бұл ұсыныстардың ішінде бастысы, бір-екі мәселеге Үкіметтің көңілін аударғым келеді.

Бірінші, еңбек ақыны индексстеу туралы. Адамдардың тұрмыс-тіршілігін жақсарту, олардың табысын көтеру бүгінгі күні Мемлекет басшысының алға қойған басты міндеттерінің бірі екені белгілі. Бұл жалпы біздің Конституциядағы әлеуметтік мемлекет деген ұстанымнан да туындап отыр.

Өкінішке қарай, еңбек ақыларды индекстеу мәселесі біздің еңбек заңдылығымызда нақты шешімін таппаған, нақты көрсетілмеген. Ал бұл өз кезегінде жұмысшылар тарапынан үлкен сұрақтар туғызып отыр. Осы мәселені реттеу төңірегінде алдағы уақытта Үкімет, министрлік тиісті шешімдер қарастырса деген ойымыз бар.

Екінші мәселе, еңбек заңдылығында вахтааралық демалыс деген ұғым бар. Қазіргі кезде үлкен кен орындарындағы көптеген жерлерде жұмыс вахталық әдіспен ұйымдастырылған. Осы салада жұмыс жасайтын жұмыскерлерге жыл сайынғы кезекті еңбек демалысын берген кезде вахтааралық демалысты еңбек демалысына қосып беру жөнінде наразылықтар күшеюде. Бұл процестер сотпен қаралып, сотта жұмысшылар жеңіп те жүр, бірақ осы үрдіс тоқталмай тұр.

Вахтааралық демалыс жұмысшыларға тынығу үшін берілетін демалыс, оны еңбек демалысымен шатастыруға болмайды. Еңбек демалысы Конституцияда бекітілген және ол Конституциямен кепілдік берілген норма. Бұл да қазір үлкен мәселе. Бұдан да басқа үш-төрт мәселе қозғалған, бірақ министр Біржан Бидайбекұлы бұған түсіністікпен қарап, аталған мәселелердің алдағы уақытта заң жобаларында қарастырылатындығы жөнінде жазбаша ұсыныс бергендіктен біз өз ұсынысымызды кейін қайтып алдық. Бірақ осыны жұмысшылардың үлкен өтініші деп есептеп, болашақта ескерсе деген тілегімді айтамын.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Сәрсенбай Құрманұлы.

Келесі сөз сенатор Жүсіп Нұртөре Байтілесұлына беріледі.

ЖҮСП Н.Б. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! Еңбек мәселелері бойынша Қазақстан Республикасының бірқатар заңдарына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы қарастырылып отырған заң жобасында еңбек қатынастарын реттеу, әлеуметтік әріптестікті реттеу, еңбек қауіпсіздігі мен қорғауды реттеу мәселелері жан-жақты қамтылған.

Еңбек шарттарын электронды түрде рәсімдеу мүмкіндігі де қарастырылып отыр. Жұмыскердің құқығы, жұмыс берушінің міндеті мен жауапкершілігіне қатысты бірқатар талаптар жаңартылып отыр. Осыған орай «кәсіптік қатерлерді бағалау», «кәсіптік тәуекел», «кәсіптік тәуекелді басқару» деген жаңа ұғымдар енгізілген.

Өндірістік кеңестер құру мерзімін белгілеу мәселесі де осында көзделген.

Бізде бір адам жұмыс істеп, он адам қарап тұратын жағдай жиі кездеседі. Өндірістік кеңестер сондайдың кебін кимесе екен деп ойлаймын.

Жалпы алғанда заң жобасын қолдаймын, сіздерді де қолдауға шақырамын. Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Талқылау аяқталды. Енді шешім қабылдайық.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне еңбек мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын бірінші оқылымда мақұлдау туралы қаулының жобасы сіздерде бар. Дауыс беріңіздер. Дауыс беру режимі қосылсын. Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып

отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 46, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. «дауыс бермегендер» – 1. Қаулы қабылданды.

Бас комитетке заң жобасын екінші оқылымға әзірлеу тапсырылады.

Сөз Мұрат Бақтиярұлына беріледі.

БАҚТИЯРҰЛЫ М. Құрметті Төраға, қадірлі әріптестер! Сіздерден Сенат отырысының күн тәртібіне осы талқыға түсіп отырған заң жобасын екінші оқылымда қарауды енгізуді сұраймын. Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Бұл ұсынысты дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын. Дауыс беріңіздер.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Шешім қабылданды. Заң жобасы бүгін екінші оқылымда қаралады.

Құрметті әріптестер, келесі мәселе Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне көші-қон процестерін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде (бірінші оқылым).

Бұл заң жобасы бойынша да сөз Қазақстан Республикасы Еңбек және әлеуметтік қорғау министрі Нұрымбетов Біржан Бидайбекұлына беріледі.

НҰРЫМБЕТОВ Б.Б. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті Сенат депутаттары! Сіздердің қарауларыңызға «Қазақстан Республикасының көші-қон процестерін реттеу мәселелері бойынша кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы ұсынылады.

Заң жобасы Қазақстан Республикасы көші-қон саясатының 2017 – 2021 жылдарға арналған тұжырымдамасын және оны іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарын орындау мақсатында әзірленді.

Заң жобасын қабылдаудың міндеттері көші-қон заңнамасын келесі бағыттар бойынша жетілдіру болып табылады:

Қазақстан Республикасына келетін этникалық репатрианттар мен қоныс аударушылар үшін қолайлы жағдайлар жасау;

ел экономикасының қажеттілігін қамтуға бағытталған сыртқы еңбек көші-қонының тиімді жүйесін жетілдіру;

озық халықаралық тәжірибені ескере отырып, көші-қон процестерін реттеу саласындағы нормативтік құқықтық базаны кеңейту және заңсыз көші-қонның жолын кесу, алдын алу.

Заң жобасында Қазақстан Республикасының 9 кодексі мен 21 заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу көзделген. Негізгі өзгерістер «Халықтың көші-қоны туралы» Заңға және «Азаматтық туралы» Заңға тиесілі.

Этникалық көші-қон саласына қандай негізгі өзгерістер енгізіледі?

Біріншіден, қолданыстағы заңнамаға сәйкес этникалық қазақтар «оралман» мәртебесін алу үшін Қазақстан Республикасының тәуелсіздік алғанға дейін шет

мемлекеттің аумағында тұру фактісін растау қажет бүгінгі күні. Іс жүзінде біраз біздің қандас бауырларымыз, әсіресе 1991 жылдан кейін туылған, мұндай құжаттарды бере алмайды. Осыған байланысты «оралман» мәртебесін алу үшін бұрын Қазақстан Республикасының азаматтығында болмауы негізгі критерий ретінде енгізіліп отыр.

Екіншіден, қандас бауырларымызға қолайлы жағдай жасау үшін, сондай-ақ өткізілетін құжаттардың тізбесі қайталануына байланысты өзі ниет білдірген өтініш берушінің тұрақты тұруға рұқсатты және Қазақстан азаматтығын алу үшін құжаттарды бір мезгілде беру мүмкіндігі көзделген.

Сонымен қатар Мемлекет басшысының тапсырмасын орындау мақсатында заң жобасында «оралман» ұғымы «қандас» ұғымына ауыстыру бөлігінде түзетулер енгізілді.

Сыртқы еңбек көші-қоны саласындағы заңнама мынадай өзгерістер мен толықтырулар енгізілуде.

Біріншіден, шетелдік жұмыс күшін тарту рәсімін жетілдіру мақсатында шетелдік жұмыс күшін тартуға рұқсаттаманың әрекетін басқа әкімшілік-аумақтық бірліктерге тарату көзделеді. Бұл ретте жұмыс беруші рұқсаттамада көрсетілген әрбір өңірдің бюджетіне салық алымын төлеуге, сондай-ақ тиісті өңірлерде жұмыстарды орындау және қызметтерді көрсету туралы шарты болуға тиіс.

Екіншіден, еңбек нарығындағы қажеттілігіне жедел ден қою үшін Үкіметтің шетелдік жұмыс күшін тартуға арналған квотаны белгілеу жөніндегі функцияларын халықты жұмыспен қамту мәселелері жөніндегі уәкілетті органға, яғни министрлікке беру ұсынылады.

Үшіншіден, шағын кәсіпкерлік субъектілері еңбекші көшіп келушілерді тиісті рұқсат алмай заңсыз қызметке тарту фактілерінің кездесуіне байланысты айына 8 айлық есептік көрсеткіш салық алымдарын төлеу арқылы еңбекші көшіп келушілерді маусымдық жұмысшыларға теңестіру ұсынылады. Бұл ретте маусымдық жұмысшыларға жұмысқа қабылдануы үшін кәсіптер тізбесі анықталатын болады.

Көші-қон процестерінің құқықтық базасын кеңейту және заңсыз көші-қонға жол бермеу мақсатында төмендегілер ұсынылып отыр.

Біріншіден, шетелдіктерге тұрақты тұруға рұқсат беру үшін 4 айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде мемлекеттік баж салығын енгізу.

Екіншіден, ұлттық заңнамада реадмиссияға арналған құқықтық негіздердің жоқтығынан ұлттық заңнамаға реадмиссия туралы халықаралық ережелерді енгізу ұсынылады.

Үшіншіден, атқарушылық іс жүргізу бойынша берешегі бар адамдардың кетуіне шектеулер көзделген толықтырулар енгізу.

Төртіншіден, Қазақстан Республикасының азаматтығын алу тәртібін жеңілдету үшін 183 күннен кем тұру және әкімшілік құқық бұзушылықтардың болуы бойынша заңнамалық нормалар қолданылмайтын адамдар санатын айқындау.

Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті Сенат депутаттары! Жобаны іске асыру республикалық бюджеттен қосымша қаржы шығындарын талап етпейді және теріс әлеуметтік-экономикалық немесе құқықтық салдарларға алып келмейді деп санаймыз.

Осыған байланысты, Сенат депутаттарына бірлесіп атқарған жұмысы үшін алғысымызды білдіре отырып, осы заң жобасын қолдауларыңызды сұраймыз.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Біржан Бидайбекұлы.

Заң жобасы бойынша сұрақтарыңыз бар ма? Сенатор Әбдікеров.

ӘБДІКЕРОВ Р.Қ. Құрметті Біржан Бидайбекұлы, жерлес азаматтардың сұрауы бойынша осы сұрақты сізге бүгін қоюға туралы келіп тұр, өйткені ресми деректерге қарасақ, соңғы жылдары елге оралып жатқан қандастарымыздың қатары азайып, көші-қон саябырсып, екпін азайып бара жатқандай. Бұған бірден-бір себеп – шетелден қоныс аударып жатқан қандастарымызға бөлінетін квотаның және берілетін қаражаттың жылдан жылға азайып бара жатқандығы. Мәселен, көршілес Ресейде қоныс аударушыларға көмек ретінде ел қазынасынан қомақты қаржы бөлінуде. Айтар болсақ, бұл аталған елде төрт адамнан тұратын қоныс аударушы отбасына тұрғын үй алу үшін 6 мың рубль, яғни 3 миллион 600 мың теңге бөлінеді. Кірісі жоқ отбасына 67 мың рубль, яғни 402 мың теңге беру қарастырылған. Сонда әрбір отбасына 4 миллион теңге бөлінсе, Қазақстанда бұл көрсеткіш небары 848 мың теңгені құрап отыр.

Оның үстіне 2020 жылы қандастарымыздың ата жұртқа оралуына квота бойынша 1378 орын ғана белгіленген. Өкінішке қарай, 2019 жылмен салыстырсақ, бұл көрсеткіш 653 орынға азайып отыр. Осыған орай сұрақ.

Алдағы уақытта көші-қон мәселесіне жанашыр көзқараспен қарап, сондай-ақ халықаралық озық тәжірибелерге сүйене отырып, осы мәселенің оң шешіміне ықпал ету жоспарларыңызда бар ма? Рақмет.

НҰРЫМБЕТОВ Б.Б. Құрметті Рысқали Қалиақпарұлы, әрине, бұрынғы жылдармен салыстарғанда біздің қандас бауырларымыздың тарихи отанына ораламын деп келіп жатқандарының саны төмендеп жатыр. Өзіңіз білесіз, осы 2013 жылы бұл заңды қатаңдатып жіберген кезде 2 мың жанұяға дейін ғана түсіп кеткен. Кейін 2015 жылы осы жеңілдіктерді қайтып орнына келтірдік.

Бұл жердегі негізгі саясат, сыртта жүрген қандас бауырларымыздың, тарихи отанына келем дегендердің негізгі мақсаты – Қазақстан Республикасының азаматы боламын дегені. Сондықтан азаматтық алуға дейін бүгінгі таңда барлық жеңілдіктер жасалған, шекараны асудан бастап бүкіл баждардан босатылып, визасының түріне қарамастан тұрақты тұруға рұқсат алу, азаматтықты алу. Осының бәрі қазіргі заң қабылданса үш айдың ішінде шешілуі мүмкін.

Әрине, келген кісілерге жағдай жасау жөнінде бейімдеу мәселелерін біз қарастыруымыз керек. Біздің қандас бауырларымызға келіп жатқан тұрғын үй салу мәселесі сол 2013 жылдан бастап тоқтатылған. Бүгін арнайы тұрғын үйлер салынбайды. Сондықтан да бүгін тұрғын үй жағынан көмек жағдайы тек қана Үкіметтің белгілеген өңірлерінде (солтүстік өңірлер). Егер де сол жаққа көшіп барамын десе, оның квотасы белгіленген, жаңа өзіңіз айтып кеттіңіз, 1378 орын осы 2020 жылы. Егер де сол квота бойынша баратын болса, оның көшіп-қонуына көмегіміз бар, субсидия, қазіргі таңда 93 мың теңгеге дейін және де ол жерде тұрғын үйге қатысты бір жыл бойы әр ай сайын 79 мың теңгеге дейін коммуналдық шығындарына және жалға алуға ақша беріледі. Соның

есебінен ауылдық жерлерде ол 950 мың теңгеге пәтер, үй алуға болады. Былтырғы жылы, мысалы, 188 осындай қандас бауырларымыз ауылдық жерде бір жылдық көлемін бір алып, осындай тұрғын үй сатып алды.

Квота төмендігі жөнінде. Әрине, бұл квотаның мөлшері, шынын айтқанда, әкімдердің мүмкіндіктеріне қарай сараланып бекітіледі. Егер квота бойынша ол жаққа шақырып жатса, ол жаңағы біз айтып жатқан тек қана субсидия емес, ол кісілерге міндетті түрде жұмыс орны болу керек, тұрғын үй мәселесі жаңағы субсидия арқылы шешіледі, балаларына балабақшаға бару, мектепке бару жағдайларының бәрі де шешілу керек. Сондықтан әкімдер өздерінің мүмкіндігіне қарай қанша адамды, қандас бауырларымызды қабылдай аламыз деп өтініш беріп, солардың ұсыныстары бойынша белгіленіп жатыр.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Басқа сұрақ жоқ. Енді қосымша баяндама жасау үшін сөз Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитетінің төрағасы Мұрат Бақтиярұлына беріледі.

БАҚТИЯРҰЛЫ М. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, қадірлі әріптестер! Көші-қон мәселесі тек біздің елімізде емес әлемдегі ең өте өзекті мәселелердің бірі. Ол еліміздің әлемдік қауымдастықтағы беделіне, демографиялық өсімге, шетелде жүрген қандастарымыздың тағдырына тікелей қатысты. Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі әзірлеген заң жобасын мынадай екі өзгерістер мен толықтырулар тұрғысынан қарауға болады.

Бірінші. Сыртқы еңбек көші-қонының тиімді жүйесін құру және заңсыз көші-қонның алдын алу. Мұнда шетелдік жұмыс күшін тартқанда бұрынғыдай экономикалық қызмет түрлерін алып тастап, квотаны санаттар бөлінісіне белгілеу ұсынылған. Бұл өз кезегінде қолданыстағы заңда жыл ішінде экономикалық қызмет түрлері бойынша шетелдік жұмыс күшін тартуға Үкімет бекіткен квотаны қайта бөлу үшін мүдделі мемлекеттік органдармен келісу үшін 2 айдан 6 айға дейін уақыт алса, енді шетелдік жұмыс күшін тарту функциялары халықты жұмыспен қамтамасыз ету мәселелері жөніндегі өкілетті органға беріледі, бұл өз кезегінде шетелдік жұмыскерлерге қажеттігіне жедел ден қою икемділігін қамтамасыз етеді.

Заң жобасында шетелдік жұмыскерлердің еңбек қызметкерлеріне рұқсат беру жүйесін екі не одан да көп әкімшілік бірліктерге тарату көзделіп, мұнда екі әкімшілік бірлікке рұқсат алу үшін сол екі аймаққа да салық алымын төлеуге міндетті болады. Заң жобасында жоғары біліктілікке жатпайтын жеке тұлғалардың шаруашылығында және маусымдық жұмыстарда жұмыс істейтін біліктілігі төмен еңбек мигранттарына рұқсат алудың жеңілдетілген құқығын беру ұсынылады. Осы аталған санаттағы еңбек мигранттары ай сайын 4 айлық есептік көрсеткіш көлемінде салық алымдары белгіленеді және олар үшін халықты жұмыспен қамту мәселелері жөніндегі уәкілетті орган айқындаған сұранысқа, не жұмысшы кәсіптерінің тізбесі бойынша еңбек қызметі рұқсат етіледі. Рұқсаттарды беруді ішкі істер органдары жүзеге асыратын болады.

Сонымен қатар заң жобасында «реадмиссия» ұғымын заңнамалық түрде айқындап ішкі істер органдарына оны іске асыру функцияларына берілген және атқарушылық іс жүргізу бойынша елден тыс тұрақты тұруға кетіп бара жатқан адамдарға шектеу

қойылған. Елімізде шетелдік азаматтарға тұрақты тұруға рұқсат беру үшін баж салығы енгізілген.

Екінші. Қазақстан Республикасына келген этникалық қазақтар және қоныс аударушылар үшін қолайлы жағдайлар жасау. Ол үшін заң жобасында біріншіден, шетелде тұратын этникалық қазақтарға Қазақстанда рұқсат алмай-ақ уақытша еңбек қызметімен айналысуға мүмкіндік беріледі. Екіншіден, осы заң жобасында оралмандар мен қоныс аударушыларды қабылдауды өңірлік квотасын белгілеу құзыреті көші-қон мәселелері бойынша уәкілетті органдарға жүктеу ұсынылады. Бұл оралмандар мен қоныс аударушыларға көмек көрсетуге бөлінетін бюджет қаражатын толығымен игеру қажеттілігін жеңілдетеді. Үшіншіден, қолданыстағы заңда оралман статусын алу үшін тұрғылықты жері бойынша тіркеудің болуы талап етілмейтін. Мысалы, бір өңірде тіркелген этникалық қазақ оралман мәртебесін алу үшін басқа өңірге де бара беретін. Енді бұл заң жобасында тек тіркелген жер бойынша ғана оралман мәртебесін ала алады. Төртіншіден, қандастарымыздың Қазақстан азаматтығын қабылдаудың мүмкіндігін кеңейту мен алуын жеделдетуге жаңа нормалар енгізілді.

Заң жобасын талқылау үшін төрт жұмыс тобы өткізілді. Сенат депутаттары мен Сенат Аппараты бөлімдері тарапынан берілген ұсыныстар мен түзетулер жұмыс тобы отырыстарында талданып, ұсыныстардың біршамасы алдағы қабылданатын заң жобасында ескерілетін болады. Соның біршамасына тоқталсақ.

Бірінші, «Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» Заңның 13-баптың 18) тармақшасында шеттен көшіп келген қандастарға «еңбек қызметі» бойынша зейнетақы тағайындалсын деп белгіленген. Бірақ бұл заңда да, Еңбек кодексінде де «еңбек қызметі» деген ұғым жоқ, «еңбек өтілі» деген ұғым бар. Енді осы заң бойынша жергілікті азаматтарға «еңбек өтілі», шеттен көшіп келіп азаматтық алғандарға «еңбек қызметі» бойынша зейнетақы тағайындалатын болды. Яғни барлығы да Қазақстан Республикасының азаматтары бола тұра жергілікті зейнеткерлер мен шеттен оралған зейнеткерлердің еңбек еткен жылдарын есептеуде екі түрлі ұғым пайдаланып, екеуін екіге бөліп қараған. Бұл мәселе алдағы уақытта әзірленетін заңда оң шешімін табуы керек деп ойлаймын.

Екінші, «Қазақстан Республикасының тұрғын үй қатынастары туралы» Заңның 68-бабының 7) тармақшасы бойынша оралман мәртебесін алғандарға үй кезегіне қатысты жеңілдіктер қарастырылған. Бірақ оралман мәртебесінің мерзімі бір жыл болғандықтан, азаматтық алған күні тұрғын үйге қатысты жеңілдіктен айырылып қалады. Сондықтан да көптеген қандастарымыздың пәтер кезегі артқа шегеріліп, олар қайтадан үй кезегіне тұруға мәжбүр. Бұл олардың билікке қатысты өкпе-реніштерін тудырып жатады. Министрлік бұл мәселеге қатысты нақты шешім қабылдауы керек деп ойлаймын.

Үшінші, «Босқындар туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 1-бабының 1) тармақшасында көзделген мән-жайлар болған жағдайда, егер пана іздеген адамның туыстарының, не жақын туыстарының біреуі Қазақстан Республикасының азаматы болса босқын деп танылуы мүмкін деген толықтыру енгізуді ұсындық.

Өйткені соңғы бір жыл ішінде Қытайдағы саяси жағдайға байланысты бес бірдей қандасымыз елге келіп босқын мәртебесін сұраған болатын. Өкінішке қарай, «Босқындардың жағдайы туралы» конвенцияны ратификациялап, өзіне халықаралық

міндеттемелер ала тұра, осы азаматтардың барлығының жақын туыстары Қазақстанда тұрса да бірде-біреуіне босқын мәртебесін бере алмадық. Шетелдегі этникалық қазақтарға табиғи апат, экономикалық немесе саяси дағдарыс, түрлі дискриминациялық жағдайлар туындағанда Қазақстан Үкіметі тікелей араласып, қандастардың құқын халықаралық деңгейде қорғай алуға заңдық тұрғыда мүмкіндік жоқ. Бұл ұсыныс та келешекте пысықтауды қажет ететін болды.

Тағы бір мәселе, ол «Қазақстан Республикасының Азаматтығы туралы» Заңның 16-бабының 1) тармағында азаматтыққа қабылдау үшін мерзімін көбейтуге қатысты мәселе де ұзақ талданды. Өйткені Қазақстанда азаматтық алу оңай, әсіресе қытайлықтар азаматтық көп алып жатыр деген мәліметтер бұқаралық ақпарат құралдарында жиі көтеріледі. Талдау барысында мұның барлығы негізсіз екені айқындалды. Соңғы 29 жылдың ішінде Қазақстан азаматтығын қытайдың төрт-ақ азаматы ғана алған.

Сонымен қатар осы сыртқы көші-қон саясатына қатысты Үкіметтің және тиісті өкілетті органдардың мына мәселеге қатысты назарын аудартқым келеді. Ресми мәліметтерге сүйенсек, 1991 жылдан бастап 2018 жылға дейін Қазақстанда халық саны 11 пайызға, көрші Өзбекстанда 60 пайызға, Тәжікстанда 68 пайызға, Қырғызстанда 43 пайызға өсті. Біздің ел үшін басты қауіп – елден көшіп кету. 1991 – 2018 жылдар аралығында Қазақстаннан басқа елдерге көшіп кеткен адамдар саны 3,7 миллион адамға жеткен. Тек соңғы он жылдың ішінде Қазақстаннан Ресейге 300 мың адам көшіп кетті.

Елден тұрақты қоныс аударушылардың ішінен 44 пайызы 15 пен 34 жасқа дейінгі жастарды құрайды. Бұл еңбек ресурстарының тұрақты азаюын көрсетеді. Сарапшылардың пікірі бойынша шетелдерде 7 миллион этникалық қазақ тұрады екен. Бұл Қазақстанда тұрып жатқан 18,5 миллион халықтың 38 пайызын құрайды. Демографиялық аспектіде үлкен әлеует болып табылатын осы ресурстарды дұрыс пайдаланудамыз ба?! Өкінішке қарай жоқ деп ойлаймын. Ол үшін Қазақстан Үкіметі көші-қон жөнінде бүгінгі заман талабына сай жаңа құжат дайындап, соған орай нақты іс-шараларды қолға алуы тиіс. Сырт жерлердегі сан миллион ағайындарымыздың атамекенге түпкілікті келемін деген ыстық ықыласын суытып алмай, сағынышы мен сүйіспеншілігіне сызат түсірмей, қазақ көшін қайта жаңғыртуымыз керек. Өйткені Қазақстан – шеттегі қандастарымыздың жалғыз рухани отаны. Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың 2017 жылы Дүние жүзі қазақтарының V құрылтайында «Қайда жүрсең де қазақтың отаны біреу ғана, ол – Қазақстан» деген болатын және Тұңғыш Президенттің тікелей тапсырмасымен құрылған «Отандастар қоры» тапсырмасына сәйкес жүргізілген әлеуметтік сауалнамалардың нәтижесінде Қазақстанға шетелден 1,5 миллион этникалық қазақ тұрақты қоныс аударғысы келеді. Солай бола тұра соңғы 8 жылда сырттан келетін қандастарымыздың легі жылына небәрі 10 мың адамды ғана қамтыды.

Мемлекеттің ішкі және әлемдік бәсекелестікте мықты болуы оның халқының саны екені сөзсіз. Сондықтан да елдегі халық санын арттыруда шетелдегі қандастарымызды қолдаудың ынталандыру бағдарламасын, яғни оларға әлеуметтік-экономикалық қолдаудың кешенді шараларын қамтыған арнайы мемлекеттік бағдарлама қабылдауын талап етеді. Көрші Ресей өз отандастарын ерікті көшірудің мерзімі шектелмеген мемлекеттік бағдарламасын қабылдады. Қазақстан Үкіметі жоғарыда айтылған

мәселелерді жан-жақты қарастырып, этностық көші-қон жұмыстарын өркениетті елдердегідей нақты бір жүйеге түсірсе деген ұсыныс-тілек білдіреміз.

Құрметті әріптестер, Парламент Сенатының барлық комитеті заң жобасы бойынша оң қорытындыларын берді. Сондықтан да сіздерді әлеуметтік-экономикалық маңызы бар осы заң жобасын бірінші оқылымда қолдауларыңызды сұраймын. Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Мұрат Бақтиярұлы.

Енді мәселені талқылауға көшеміз.

Сөз сенатор Төреғалиев Нариман Төреғалиұлына беріледі.

ТӨРЕҒАЛИЕВ Н. Рақмет, Дариға Нұрсұлтанқызы.

Құрметті депутаттар және қатысушылар! Егемендік алғанның алғашқы күнінен бастап Елбасы – Тұңғыш Президент алыста жүрген ағайынды атажұртқа шақыру туралы батыл әрі тарихи шешім қабылдауының арқасында көші-қон мәселесі мемлекетіміздің стратегиялық басым бағытына айналды. Осы аралықта елімізге бір миллионнан аса қандасымыз келіп, өз отанына табан тіреді.

Этникалық репатрианттарды тарихи отанына ұйымдасқан түрде көшіру және орналасқан жерінде өмір сүруіне жағымды климат қалыптастыру – халық санын және оның табиғи өсуін ұлғайту, елдегі демографиялық саясатты көтеріп қана қоймай, сонымен қатар еңбектің көптеген саласын ілгерілетуге септігін тигізері сөзсіз. Бұл келешекте адам және еңбек капиталына деген инвестиция болып табылады.

Елімізден көршілес елдер мен шетелдерге қоныс аударылып кеткен қандастарымыздың өздері болмаса да, ұрпақтары өз отанымызға қайтып оралуда. Яғни көші-қонды болған сайын егеменді еліміз, тәуелсіз Қазақстанның туы желбіреп, шаңырағы биіктей бермек.

Қазақстан Республикасының саяси аренадағы рөлінің өсуі мен экономикалық тұрақтылық пен бейбіт өмір сүруі негізінде еліміздегі 100-ден аса ұлт өкілін өздерінің отаны – Қазақстан үшін еңбек етуге құлшындырды. Еліміздегі саяси тұрақтылық пен экономикалық жетістіктер миграциялық процестердің қалыптасуына алып келді.

Өз кезегінде, заң жобасын әзірлеуші орган стратегия тетіктерін біріктіретін оңтайлы көші-қон процестерін басқарудың кешенді саясатын өз заң жобасының шеңберінде қарастырған және қазіргі кездегі мақсаттар мен алғышарттарға жауап берген.

Заң жобасы этникалық репатрианттарға, қоныс аударушыларға қолайлы жағдай жасау, экономиканың қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағдарланған сыртқы еңбек көші-қонының тиімді жүйесін құру, қолайлы инвестициялық ахуал жасау, озық халықаралық тәжірибені ескере отырып көші-қон саласын реттеудің құқықтық базасын кеңейту сынды бірқатар негізгі міндеттерді оңтайлы шешуді көздейді.

Осыған орай, құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер, мен осы заң жобаны қолдаймын және де ұсынылған редакцияда қабылдауды жөн деп санаймын. Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет. Талқылау аяқталды. Енді шешім қабылдайық. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне көші-қон процестерін реттеу мәселелері

бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын бірінші оқылымда мақұлдау туралы қаулының жобасы сіздерде бар, дауыс беріңіздер. Дауыс беру режимі қосылсын.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Қаулы қабылданды. Бас комитетке заң жобасын екінші оқылымға әзірлеу тапсырылады.

Сөз Мұрат Бақтиярұлына беріледі.

БАҚТИЯРҰЛЫ М. Құрметті Төраға, қадірлі әріптестер! Сенат отырысының күн тәртібіне осы талданып жатқан заң жобасын екінші оқылымда қарауды енгізуді сұраймын. Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Бұл ұсынысты дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Шешім қабылданды. Заң жобасы бүгін екінші оқылымда қаралады.

Құрметті әріптестер, келесі қаралатын мәселе Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ана мен баланы қорғау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде.

Бұл заң жобасына Парламенттің бір топ депутаттары бастамашы болды. Бастамашылардың атынан Мәжіліс депутаты Нұркина Айгүл Қабдешқызына сөз беріледі.

НҰРКИНА А.Қ. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ана мен баланы қорғау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасына Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі мен Сенатының депутаттары бастамашылық жасады.

Аталған заң жобасы балалардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету және көпбалалы отбасыларға қолдау көрсету мақсатында әзірленді.

Өздеріңізге мәлім, 2020 жылғы 1 қаңтардан бастап көмекке толмаған төрт және одан көп балалары бар отбасылар үшін жаңа жәрдемақы енгізілді. Ол отбасының кірісіне қарамастан 42 мың 496 теңгеден бастап 74 мың 388 теңгеге дейінгі мөлшерде тағайындалады.

Көпбалалы отбасындағы балалардың жәрдемақы алу құқықтарына нұқсан келтіруді болғызбай мақсатында заң жобасында 8 және одан да көп балаларға арналған жәрдемақының мөлшерін 4 айлық есептік көрсеткіштен және әрбір кейінгі балаға 10 мыңнан астам теңгеден белгілеу ұсынылып отыр.

Осылайша, 8 баласы бар отбасыларға берілетін жәрдемақы мөлшері 84 мың 832 теңгені, 9 балаға 95 мың 436 мың теңгені, 10 балаға 106 мың теңгені және одан кейінгі әр балаға 4 айлық есептік көрсеткішті құрайды.

Бүгінгі күні Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің ақпараты бойынша елімізде 8-ден 15-ке дейін балалары бар 2 мың 451 отбасы бар.

Бұдан басқа, құрметті әріптестер, осы нормаға кері күш беріліп отырғанына сіздердің назарларыңызды назарларыңызды аударғым келеді және ол 2020 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданылатын болады. Осылайша, біздің барлық көпбалалы отбасылар жоғарылатылған жәрдемақы алатын болады.

Екінші жаңалық террористік әрекеттен зардап шеккен Қазақстанға оралған балаларға қолдау көрсету.

Өздеріңіз білесіздер, жүргізілген гуманитарлық операциялар аясында қақтығыс аймақтарынан 447 бала мен 164 әйел қайтарылды.

Заң жобасында террористік әрекеттен зардап шеккен балаларды әлеуметтік оңалту тәртібін айқындау жөніндегі құзыретті Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігіне бекіту көзделіп отыр.

Тұтастай алғанда, заң жобасы Конституцияның нормаларына және Қазақстан Республикасының қолданылып жүрген заңнамалық актілеріне қайшы келмейді.

Заң жобасын қабылдау теріс әлеуметтік-экономикалық, құқықтық салдарларға алып келмейді.

Құрметті депутаттар, жоғарыда айтылғанның негізінде заң жобасын қолдауларыңызды сұраймын.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Айгүл Қабдешқызы.

Құрметті әріптестер, заң жобасы бойынша сұрақтарыңыз бар ма? Сөз сенатор Сүлеймен Ләззат Жаңылысқызына беріледі.

СҮЛЕЙМЕН Л.Ж. Рақмет, қадірлі Дариға Нұрсұлтанқызы.

Менің сұрағым Білім және ғылым министрлігінің өкіліне.

Жаңа баяндамашы айтып кетті, біз осы заң жобасына радикалды ағымдарды насихаттаудың құрбаны болған балаларға байланысты туындаған проблемалар, олардың оңалту және қоғамдағы қалыпты өмірге тартуға байланысты мәселелерге бастамашылық жасадық.

Ең алдымен әріптестерден ұсынылып отырған заң жобасын қолдауды сұрағым келеді.

Заң жобасына салааралық үйлестіруде білім және ғылым саласындағы уәкілетті органның өкілеттіктерін кеңейтуді көздейтін бап енгізілді.

Сандық көрсеткіштерді баяндамашы айтып кетті (гуманитарлық акциялар барысында жауынгерлік іс-қимылдар аймағынан қайтарылған балалар мен аналар туралы ақпарат). Оның салдарын жою күш жігерді, қаражатты талап етеді.

Осы процеске үкіметтік емес ұйымдардың тартылып отырғанын біз білеміз. Мемлекеттің бюджетінен 2019 – 2022 жылдарға әр жыл сайын 266 миллион 771 мың теңге қаражат көзделіп отыр. Осы жұмысқа бақылау қалай жүзеге асып жатыр? 2019 жылдың нәтижелері бар ма және қазіргі радикалды көзқарастары бар оқушылар анықталған

жағдайлар бар ма? Осы бағытта министрлік алдын алу шараларына қалай көңіл бөліп отыр, қандай шаралар атқарып отыр? Рақмет.

ТӨРАҒА. Білім және ғылым министрінің орынбасары Асылова Бибігүл сөз сөйлейді.

АСЫЛОВА Б.А. Добрый день, уважаемые сенаторы! Действительно, комплекс мер на сегодняшний день со всеми детьми, которые в настоящее время вернулись из зон террористической активности, проводится организациями системы образования. То есть на сегодняшний день 198 детей школьного возраста прикреплены к организациям образования, находятся на дистанционном обучении, с ними работают школьные психологи, педагоги, классные руководители, есть закрепленные ответственные лица.

Что касается в целом комплекса мероприятий, которые проводятся на местах. Во всех регионах есть территориальные отделы по обеспечению качества, проводится мониторинг работы с данными детьми. То есть данный процесс на постоянном контроле у Министерства образования и науки.

Что касается продолжения работы в данном направлении, то поправки, которые будут сегодня приняты на заседании Сената, позволят нам разработать и утвердить правила оказания такой помощи. То есть у нас будет полная законодательная основа для регламентации данного процесса.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Басқа сұрақтар жоқ. Айгүл Қабдешқызына рақмет айтамыз.

Қосымша баяндама жасау үшін сөз Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитетінің мүшесі Нөкетаева Динар Жүсіпәліқызына беріледі.

НӨКЕТАЕВА Д.Ж. Рақмет.

Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! Қазақстан Республикасы Парламентінің бір топ депутаттары бастамашы болған заң жобасында террористік әрекеттен зардап шеккен балаларды әлеуметтік оңалту мәселелері бойынша білім және ғылым саласындағы уәкілетті органның салааралық үйлестіруді жүзеге асыру жөніндегі құзыретін бекіту, сондай-ақ террористік әрекеттен зардап шеккен балаларды әлеуметтік оңалтуға бағытталған әлеуметтік қызметтердің тізбесі айқындалды.

Бұдан басқа көп балалы отбасыларға көмек көрсету мақсатында сегіз және одан да көп баласы бар отбасыларға әрбір балаға төрт айлық есептік көрсеткіштің көлемінде жәрдемақы белгілеу бойынша норма енгізілді.

Осы заң жобасына сәйкес «Терроризмге қарсы іс-қимыл туралы» және «Балалы отбасыларға берілетін мемлекеттік жәрдемақылар туралы» Қазақстан Республикасының заңдарына өзгерістер мен толықтырулар енгізілді.

Заң жобасы жұмыс тобының отырысында талқыланды оның барысында барлық туындаған сұрақтарға қанағаттарлық жауап алынды.

Осы заң жобасы бойынша Сенаттың тұрақты комитеттерінен ескертулер мен ұсыныстар түскен жоқ. Комитет отырысында да қолдау тапты.

Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! Адам құқықтарын қамтамасыз ету – кез келген мемлекеттің өркендеуінің негізі. Адам қай жерде тұрса да, ол білім алуға, медицинаға қол жеткізуге, құқық қорғау органдары тарапынан қорғалуға және еркін түрде жүріп-тұруға мұқтаж. Әсіресе, осы тұрғыда өзін қорғай алмайтын кішкентай азамат – баланың құқықтары мен бостандықтарын қорғау маңызды.

Осы тұрғыда Қазақстан Республикасының мемлекеттік саясаты балалардың құқықтары мен заңды мүдделерінің сақталуын қамтамасыз етеді және кемсітуге жол бермейді. Бұл орайда мемлекетімізде бала құқықтары кепілдігінің құқықтық негіздері қалыптасқан және баланың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау жөніндегі тиісті органдар мен ұйымдар жұмыс жасайды.

Қазақстанға Сирия мен Ирактан келген жарты мыңға жуық бала өз отбасыларымен қазақстандық қолдау орталықтарында оңалтудан өтіп, қазіргі таңда жергілікті атқарушы органдар тарапынан әлеуметтендіру, оңалту және білім берумен қамту жұмыстары жүзеге асырылуда. Бұл ретте жауынгерлік іс-қимыл аймақтарынан оралған балаларды тез арада оңалту, оқыту және қоғамға қайтару маңызды. Олар басқа елдерде туғанына қарамастан, Қазақстан Республикасының азаматтары болып табылады.

Назарларыңызды мынаған аударғым келеді, бұрын біздің елімізде балаларды шетелдегі әскери іс-қимыл аймақтарынан жаппай қайтару ешқашан болған емес. Бұл балалардың арасында (кейбіреуі шет елде туылған) Таяу Шығыста тұрған кезінде ұмыт болған қазақ немесе орыс тілдерін қайта үйренуге тура келеді. Айта кетерлік жәй, қазіргі кезде балалардың басым бөлігі қазақ мектептерінде білім алуда, олардың оқуға деген құштарлығы мен қызығушылығы қуантады.

Біздің басты мақсатымыз – оларды қазақстандық қоғамға қайта қосу, яғни балалар кәдімгі мектептерге, балабақшаларға барып, онда өздерін қоғамнан тыс сезінбеу үшін әлеуметтендіру керек. Олардың аналары да мемлекеттік қолдауды қажет етеді, себебі оларда жұмыс жоқ, оларға медициналық көмек қажет, олардың басым бөлігінің жеке баспанасы жоқ, туыстарын паналап жүрген жайы бар. Ең бастысы, осы аналардың арасында әлі де теологиялық жұмысты күшейту қажеттігін атап өткен жөн және елімізде квалификациясы жоғары психолог мамандардың жетіспеушілігін атап өтіп, осыған назар аударғым келеді және осы заңды қабылдау нәтижесінде бұл мәселелер де өз шешімін табады деп ойлаймын.

Біз балаларға барлық қажетті жағдайды жасауымыз қажет, оларды қоғамға тез әлеуметтендіруге жан-жақты көмек беруіміз қажет.

Осыған орай аталған заң жобасын өзім қолдаймын және сіздерді де қолдауға шақырамын.

Назар қойып тыңдағандарыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Динар Жүсіпәліқызы.

Енді мәселені талқылауға көшеміз. Сөз сенатор Қапбарова Айгүл Жарылқасынқызына беріледі.

ҚАПБАРОВА А.Ж. Рақмет.

Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! Әріптестеріміз атап өткендей, заң жобасы балалардың құқықтарын қорғау саласындағы заңнаманы жетілдіруге, террористік белсенділік аймағынан оралған балалардың әлеуметтік оңалту алу құқықтарын қамтамасыз ету, сондай-ақ көп балалы отбасыларға қолдау көрсетуге бағытталған.

Бұл заңнамалық шаралар соғыс аймақтарынан оралған балалар мен олардың аналарының өз қоғамымызға тезірек интеграциялануына және бейімделуіне мүмкіндік береді.

Тұңғыш Президент – Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың тікелей бастамасымен жүзеге асқан «Жусан» гуманитарлық операциясы біздің мемлекетіміздің өте күрделі міндеттерді тиімді шешуге қабілетті екенін көрсеткен ең ауқымды шара болып табылады. Бұл мемлекетіміздің өз азаматтарымызға жаңа бейбіт өмір бастауға мүмкіндік беріп, балалар мен аналардың құқығы мен қауіпсіздігін қорғайтынын көрсетеді.

Сондықтан мен осы аса маңызды заң жобасын қолдаймын және әріптестерімнің де қолдауларын сұраймын.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Талқылау аяқталды, енді шешім қабылдайық.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ана мен баланы қорғау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын қабылдау жөніндегі бас комитеттің ұсынысын және осы мәселе бойынша Сенат қаулысын дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын. Дауыс беріңіздер.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Заң қабылданды.

Құрметті әріптестер, күн тәртібіндегі келесі мәселе Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне атом энергиясын пайдалану саласындағы азаматтық-құқықтық жауаптылық мәселелері бойынша өзгеріс пен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде.

Заң жобасы бойынша баяндама жасау үшін сөз Қазақстан Республикасы Энергетика министрі Ноғаев Нұрлан Асқарұлына беріледі.

НОҒАЕВ Н.А. Рақмет.

Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті депутаттар! Сіздерге Энергетика министрлігінің атынан ілтипат білдіре отырып, «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне атом энергиясын пайдалану саласындағы азаматтық-құқықтық жауаптылық мәселелері бойынша өзгеріс пен толықтырулар енгізу туралы» Заң жобасын баяндауға рұқсат етіңіздер.

Заң жобасын қабылдаудың қажеттілігі Қазақстан Республикасында ядролық қондырғылардың жұмыс істеуі процесінде туындайтын қоғамдық қатынастар, атап

айтқанда ядролық қондырғы операторларының ядролық залал келтіргені үшін азаматтық-құқықтық жауаптылығы саласындағы қоғамдық қатынастарды реттеу.

1997 жылғы Ядролық залал үшін азаматтық жауапкершілік туралы Вена конвенциясы Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 10 ақпандағы Заңымен ратификацияланды.

Вена конвенциясының басты идеясы – ядролық оқыс оқиға туындаған жағдайда, қондырғы операторы келтірілген залалды өтеуге міндетті. Бұл ретте оператордың ядролық залалды өтеу сомасының ең төменгі мөлшерін мемлекет айқындайды.

Бүгінгі таңда Қазақстанда заңнамалық деңгейде 1997 жылғы Вена конвенциясының ережелерін қолдану шарттары регламенттелмеген, атап айтқанда мемлекет оператордың жауапкершілігінің шектерін айқындамаған және қаржылық қамтамасыз ету мен сақтандыру мәселелері реттелмеген.

Құрметті депутаттар, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасы ерекше ядролық тәуекелдер үшін жеткіліксіз және оларға бейімделмеген, ядролық оқиға салдарынан шығындарды өтеу тетігі жоқ жалпы азаматтық-құқықтық жауаптылыққа негізделген.

Заң жобасының басты мақсаты – ішкі заңнаманы Вена конвенциясына сәйкестендіру бойынша Қазақстан Республикасының халықаралық міндеттемелерін іске асыру, ядролық технологияларға қол жеткізу арқылы атом саласын дамытуға жәрдемдесу, ядролық залал келтіргені үшін ядролық қондырғы операторының жауаптылық шегін белгілеу және қаржылық қамтамасыз ету арқылы ядролық залал нәтижесінде зардап шеккен адамдарға ақшалай өтемақының берілуін қамтамасыз ету.

Бұл үшін заң жобасында:

Бірінші. Ядролық залал келтіргені үшін азаматтық-құқықтық жауаптылық және ядролық қондырғы операторының сондай залал үшін қаржылық қамтамасыз етудің міндетті түрде болуы енгізіледі.

Екінші. Заң жобасы ядролық қондырғылардың радиациялық қауіптілік санаттарына сүйене отырып, ядролық залал келтіргені үшін ядролық қондырғы операторларының сараланған жауаптылық шектерін пайдалануды көздейді. Ядролық қондырғының радиациялық қауіптілік санаттарының негізінде жауаптылықты белгілеу нұсқасы ең оңтайлы болып табылады.

Ядролық залал келтіргені үшін ядролық қондырғы операторының мынадай жауаптылық шектерін және түрлерін белгілеу көзделеді:

радиациялық қауіптіліктің 1-санатына жататын ядролық қондырғылар үшін 150 миллион қарыз алудың арнайы құқықтары.

Анықтама: қарыз алудың арнайы құқықтары – Халықаралық валюта қоры белгілеген және Халықаралық валюта қорының операциялары мен мәмілелері үшін пайдаланылатын есептесу бірлігі. 2020 жылғы 28 ақпандағы жағдай бойынша бір қарыз алудың арнайы құқықтары – 1,4 АҚШ долларына тең.

Уәкілетті органның қарамағындағы ядролық қондырғыларды қоспағанда, радиациялық қауіптіліктің 2-ші және 3-ші санаттарына жататын ядролық қондырғылар үшін 5 миллион қарыз алудың арнайы құқықтары. Осылайша, мемлекет ядролық

қондырғының радиациялық қауіптілігінің санатына байланысты әрбір жағдай үшін жауаптылық шегін жеке белгілейді.

Ядролық қондырғы операторының ядролық залал келтіргені үшін жауаптылығының жоғарыда көрсетілген шектерін айқындау кезінде халықаралық және қазақстандық тәжірибе ескерілді. Қазақстанда зерттеу реакторлары мен уранды өңдеу жөніндегі зауытты қоса алғанда, ядролық қондырғыларды пайдаланудың барлық уақытында үшінші тұлғаларға ядролық залал келтірудің бірде-бір оқиғасы болған жоқ.

Үшінші. Заң жобасында қарастырылған келесі мәселе – егер ядролық залалды өтейтін сома ядролық қондырғы операторы үшін белгіленген жауаптылық шегінен асса, мемлекеттің залалды өтеуге қатысуы. Үшінші. Осылайша, бастапқыда ядролық қондырғы операторы қаржылық қамтамасыз ету шеңберінде залалды өтейді. Егер қаржылық қамтамасыз ету сомасы жеткіліксіз болған жағдайда талап мемлекетке қойылады.

Төртінші. Жеке тұлғалардың өмірі мен денсаулығына келтірілген ядролық залалды өтеуге байланысты талап қоюдың ескіру мерзімі енгізіледі. Бұл талаптар бойынша талап қоюдың ескіру мерзімі 30 жыл болып белгіленеді.

Құрметті депутаттар! Заң жобасы барлық мүдделі мемлекеттік органдармен келісіліп, Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының жұмыс тобы шеңберінде пысықталды.

Қаралып отырған заң жобасын қолдауларыңызды сұраймыз.

Баяндама аяқталды.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Нұрлан Асқарұлына сұрақтар бар ма? Пожалуйста, Бортник Михаил Михайлович, Вам слово.

БОРТНИК М.М. Рақмет, уважаемая Дарига Нурсултановна.

Свой вопрос, адресованный министру, я хотел бы разделить на две части.

Первая часть вопроса. С принятием данного законопроекта операторы ядерных установок будут обязаны иметь финансовое обеспечение в пределах гражданско-правовой ответственности, за исключением ядерных установок, находящихся в ведении уполномоченного органа. Как обеспечивалась ответственность операторов ядерных установок до этого момента?

Вторая часть вопроса. В рамках данного законопроекта как будет решаться вопрос ответственности оператора реакторной установки «БН-350» ТОО «МАЭК-Казатомпром», расположенного в городе Актау Мангистауской области, которая находится в стадии вывода из эксплуатации?

НОҒАЕВ Н.А. Спасибо за вопрос, Михаил Михайлович.

До сегодняшнего дня мы руководствовались Законом «Об обязательном страховании гражданско-правовой ответственности владельцев объектов, деятельность которых связана с опасностью причинения вреда третьим лицам», а также Законом «Об обязательном экологическом страховании».

По второму вопросу касательно реакторной установки. Реакторная установка «БН-350» на сегодняшний день остановлена, как Вы отметили, находится в стадии вывода из эксплуатации. Объект относится ко второй категории опасности. Постановлением Правительства в декабре прошлого года он передан в государственную собственность, право владения и пользования передано Министерству энергетики Республики Казахстан. Так как объект является государственным, ответственность несет государство.

ТӨРАҒА. Рақмет. Тағы да қандай сұрақтарыңыз бар?

ОРНЫНАН. Жоқ.

ТӨРАҒА. Қосымша баяндама жасау үшін сөз Аграрлық мәселелер, табиғатты пайдалану және ауылдық аумақтарды дамыту комитетінің мүшесі Нұралиев Әбдәлі Тоқбергенұлына беріледі.

НҰРАЛИЕВ Ә.Т. Рақмет.

Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! Заң жобасының негізгі мақсаты Қазақстан Республикасы 2011 жылғы 10 ақпанда ратификациялаған 1997 жылғы Ядролық залал үшін азаматтық жауапкершілік туралы Вена конвенциясының нормаларына атом өнеркәсібі саласындағы ұлттық заңнаманы сәйкестендіру жөніндегі Қазақстан Республикасының халықаралық міндеттемелерін іске асыру және республикада атом өнеркәсібін дамытуға ықпал ету болып табылады.

Қазіргі уақытта ұлттық заңнамада Вена конвенциясының ережелерін қолдану регламенттелмеген, атап айтқанда:

ядролық қондырғы операторының жауапкершілігін шектеу белгіленбеген;

ядролық оқиға оқиға туындаған жағдайда қаржылық қамтамасыз ету мен сақтандыру мәселелері реттелмеген.

Бұл ретте конвенцияның нормалары ядролық оператор жауапкершілігінің ең төменгі мөлшерін ғана реттейді және оған шексіз жауапкершілік жүктеуге тыйым салмайды.

Осыған байланысты қаралып отырған заң жобасымен:

радиациялық қауіптілік санатына қарай ядролық қондырғы операторының келтірілген ядролық нұқсан үшін азаматтық-құқықтық жауапкершілігінің шектерін белгілеу;

ядролық қондырғы операторының келтірілген ядролық нұқсан үшін азаматтық-құқықтық жауапкершілігін қаржылық қамтамасыз ету;

ядролық қондырғы операторының келтірілген ядролық нұқсан үшін азаматтық-құқықтық жауапкершілігін сақтандыру;

талап қоюдың ескіру мерзімі мен регрестік талап қоюды құқықтық реттеу мәселелерін қамтып отыр.

Заң жобасының маңызды жаңалығы операторларға ядролық нұқсаннан болған шығындарды қамтамасыз ету үшін қаржылық кепілдіктің тиісті құралдарын таңдау құқығы беріледі. Осыға орай қаржылық қамтамасыз ету ядролық қондырғылар

операторларының азаматтық-құқықтық жауапкершілігін сақтандыру шарты немесе меншікті қаржы қаражаты, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген өзге де құралдар болады деп ұсынылады.

Заң жобасын қабылдау Қазақстан Республикасының атом өнеркәсібі саласындағы халықаралық міндеттемелерді іске асырумен қатар еліміздің атом саласына инвестиция тарту және оны дамытуға өз әсерін тигізеді.

Сенаттың тұрақты комитеттерінің осы заң жобасы бойынша ескертулері мен ұсыныстары жоқ.

Құрметті әріптестер! Баяндалғанды ескере отырып, Аграрлық мәселелер, табиғатты пайдалану және ауылдық аумақтарды дамыту комитеті Қазақстан Республикасы Парламенті Сенаты Регламентінің 42-тармағына және Қазақстан Республикасы Конституциясының 61-бабының 4-тармағына сәйкес Парламент Мәжілісі мақұлдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне атом энергиясын пайдалану саласындағы азаматтық-құқықтық жауаптылық мәселелері бойынша өзгеріс пен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңын қабылдауды ұсынады. Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Енді мәселені талқылауға көшеміз. Сөз сенатор Мусин Дүйсенғазы Мағауияұлына беріледі.

МУСИН Д.М. Рақмет.

Құрметті Төраға, құрметті әріптестер! Тәуелсіздіктің алғашқы күнінен бастап Қазақстан ядролық қарудан өз еркімен бас тартып, Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақстанды әлемде ядролық қаруды таратпау және бейбіт атомды дамыту үшін қозғалыс көшбасшысына айналдырған теңдессіз шешім қабылдады.

Елімізде бүгінгі таңда атом энергиясын бейбіт мақсатта қолдану, дамыту бойынша заңнамалық база қалыптасқан. Дамыған уран өндіретін және қайта өңдейтін өнеркәсібіміз бар, бірнеше ғылыми-зерттеу ядролық реакторлары жұмыс істеуде. Сонымен қатар еліміздің ядролық және радиациялық қауіпсіздігінің ұлттық жүйесі атом саласы бойынша халықаралық ұйым МАГАТЭ-нің жүйесімен интеграцияланған.

Қазіргі кезде сала бойынша инвестициялар тарту барысында шетелдік әріптестер тарапынан қойылатын басты шарттардың бірі – атом энергиясы саласында істейтін кәсіпорындарда ядролық залал үшін азаматтық-құқықтық жауапкершілік бойынша сақтандыру полюсінің міндеттілігі болып табылады.

Бүгінгі қабылданып отырған заң жобасы атом саласы бойынша Қазақстанның халықаралық міндеттемелерінің іске асуымен қатар еліміздің бейбіт мақсаттағы атом энергиясын дамытуы барысында да еліміз үшін өте өзекті.

Атом энергетикасын дамыту отандық машина жасаудың технологиялық деңгейін көтеруге, елдің ғылыми-техникалық қуатын нығайтуға және экономиканың жаңа жоғары технологиялық салаларын қарқынды дамытуға өз ықпалын тигізері сөзсіз.

Құрметті әріптестер, заң жобасын қолдауларыңызды сұраймын.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Басқа сөйлейтіндер жоқ, талқылау аяқталды. Енді шешім қабылдаймыз.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне атом энергиясын пайдалану саласындағы азаматтық-құқықтық жауаптылық мәселелері бойынша өзгеріс пен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын қабылдау жөніндегі бас комитеттің ұсынысын және осы мәселе бойынша Сенат қаулысын дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Заң қабылданды.

Құрметті сенаторлар, келесі қаралатын екі заң жобасы бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу тәртібіне арналған Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Қазақстан Республикасында бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу тәртібі туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы және Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасында бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу тәртібі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде (бірінші оқылым). Сондықтан бұл заң жобалары бойынша баяндамаларды бірге тыңдау ұсынылады. Келісесіздер ме?

ОРНЫНАН. Келісеміз.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Бұл мәселелер бойынша баяндама жасау үшін сөз Қазақстан Республикасының Ақпарат және қоғамдық даму министрі Абаев Дәурен Әскербекұлына беріледі.

АБАЕВ Д.Ә. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті депутаттар! Қазақстан Республикасының Конституциясына сәйкес адамның негізгі құқықтарының бірі – бейбіт жиналыс өткізу бостандығы. Бұл елімізде заңнамаға сәйкес толық жүзеге асырылады.

Бүгінде бейбіт жиналыс пен митингі өткізу тәртібі туралы қолданыстағы заңның қабылданғанына 25 жыл өтті. Осы жылдары еліміздің әлеуметтік-экономикалық саласында үлкен өзгерістер болды.

Мемлекет басшысы Қазақстан халқына Жолдауында атап өткендей, еліміздің қоғамдық-саяси өмірін жаңғыртпай экономикалық реформаларды табысты іске асыру мүмкін еместігін атап өтті.

Ұсынылған заң жобасы Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың 2019 жылғы 2 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру жөніндегі Жалпыұлттық іс-шаралар жоспарының 6-тармағына сәйкес әзірленді. Оған қоса қоғамның сұранысына сәйкес бейбіт жиналыстар арқылы өз ұстанымын білдіру үшін азаматтардың мүмкіндіктерін айтарлықтай кеңейту қажеттілігі туындап отыр. Сондықтан мәселе қолданыстағы заңға өзгерістер енгізу туралы ғана болып отырған жоқ, бұл барлық бейбіт жиналыс түрлерін ұйымдастыру мен өткізу мәселелерін реттейтін тұжырымдамалық тұрғыдан жаңа заң жобасы.

Біз АҚШ, Ұлыбритания, Франция, Австралия, Сингапур, Жапония, Швеция және Ресей сияқты елдердің осы аталған саладағы заңнамаларын мұқият зерделедік.

Халықаралық тәжірибеге сәйкес әлемнің көп елі бейбіт жиналыстар ұйымдастыру және өткізуде басты басымдықты қоғамдық қауіпсіздікке береді. Тіпті бірқатар демократиялық елдер әлемдегі қоғамдық-саяси жағдайдың ушығуын ескере отырып, бейбіт митинг өткізу жөніндегі заңнамасын қатаңдатқан. Сонымен бірге либерализация жолымен жүретін елдер де бар. Сондықтан біз қоғамдық пікірді зерделедік, әлеуметтік зерттеулер жүргіздік, қарама-қайшы пікірлер өте көп.

Осы тұста біздің министрлікте уәкілетті мемлекеттік орган ретінде барлық мүдделі тараптардың пікірін қанағаттандыратын оңтайлы шешім табу оңай болмағанын атап өткен жөн.

Президенттің «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» тұжырымдамасын іске асыру жөніндегі тапсырмасына сәйкес Қазақстанның тоғыз өңірінде жұртшылықты, азаматтық қоғам мен БАҚ өкілдерін қатыстыра отырып, жиырмаға жуық қоғамдық тыңдаулар өткізілді. Негізі бұдан да көп талқылау жоспарлағанбыз, бірақ пандемияның себебінен қысқартуға мәжбүр болдық.

Заң жобасын Қазақстандағы халықаралық ұйымдар мен дипломатиялық өкілдіктерде жеке таныстырдық.

Парламенттегі жұмыс топтарының отырыстарына халықаралық ұйымдардың, үкіметтік емес ұйымдардың өкілдері, құқық қорғау саласы мен ғалым-заңгерлер белсене қатысты.

По итогам общественного обсуждения и консультаций с институтами гражданского общества в законопроект вносился ряд существенных изменений.

Так, Глава государства высказал свою позицию в отношении ограничения в 250 человек для участников уведомительных мирных собраний, считая нецелесообразной данную норму. Организаторы при этом должны оповещать власти о планируемом количестве участников митингов, что крайне важно для обеспечения их безопасности. Тем самым и организаторы, и местные власти будут нести обоюдную ответственность за поддержание общественного порядка.

Құрметті депутаттар! Сіздерді заң жобасының негізгі ережелерімен таныстыруға рұқсат етіңіздер.

Бірінші. Бейбіт жиналыстардың негізгі қағидаттары заңнамалық деңгейде енгізілуде. Бұл:

- 1) зорлықсыз сипат;
- 2) заңдылық;
- 3) мемлекеттік қауіпсіздікті, қоғамдық тәртіпті, денсаулық сақтауды, басқа адамдардың құқықтары мен бостандықтарын қорғауды қамтамасыз ету;
- 4) қатысу еріктілігі;
- 5) кінәсіздіктің анық-қанығына жету;

Бұл жиналысты өткізуге шектеу немесе тыйым салуға негізді себептер болмаған жағдайда мұндай жиналыс өткізілуі қажет дегенді білдіреді.

- 6) тараптардың жауапкершілігі.

Екінші. Заң жобасында түсінік аппаратын енгізу қарастырылған.

Қазіргі қолданыстағы заңның кемшіліктерінің бірі бейбіт жиналыстар нысандары нақты регламенттелмеген. Заң жобасына түсінік аппаратын енгізу бейбіт жиналыс, митинг, пикеттеу, жиналыс, демонстрация, шеру сияқты негізгі ұғымдарды қалыптастыруға және оларды өзара ажыратуға мүмкіндік береді.

Третье. Внедряется уведомительный порядок для проведения мирных собраний в форме митингов, собраний, пикетов.

В отличие от действующего закона, по которому любое мирное собрание (от пикетирования до демонстрации) проводится исключительно по разрешению, теперь организатору собрания достаточно лишь уведомить местные власти о том, что он планирует провести мирное собрание.

Международные документы рекомендуют не делать процесс уведомления обременительным или бюрократизированным. Аналогичное мнение высказывалось и казахстанскими неправительственными организациями в ходе обсуждения законопроекта. Это учтено в статьях законопроекта, в которых описан механизм рассмотрения уведомлений.

Согласия акимата на проведение мирного собрания не требуется. Местный исполнительный орган, получив уведомление, обеспечивает безопасность мирного собрания.

Если намерение провести мирное собрание противоречит закону, акимат может отказать в его проведении, но только если на это есть основания. В остальных случаях акимат при необходимости должен предложить организатору другие условия проведения акции, но не отменять ее.

Для проведения демонстрации или шествия используется другая форма уведомления – заявление о согласовании, основное отличие которого заключается в указании маршрута, по которому будут двигаться участники, его изначального и конечного пунктов, протяженность, сведения об использовании транспортных средств.

Также проектом закона будет предусмотрено право обязательного предоставления альтернативного места для проведения мирных собраний.

Төртінші. Заң жобасын Парламентте талқылау барысында бейбіт жиналыс туралы хабарлау мерзімдері айтарлықтай қысқарды.

Жиналысты, митингті немесе пикеттеуді өткізу туралы хабарлама бастапқыда ұсынылған 15 күнінен 5 жұмыс күніне дейін қысқартылды. Сонымен қатар жергілікті биліктің хабарламаға жауап беру уақыты 10 жұмыс күнінен 3 жұмыс күніне дейін қысқартылды.

Демонстрация немесе шеруді келісу туралы өтінішті беру мерзімі 15 жұмыс күнінен 10 жұмыс күніне дейін, ал оны қарау мерзімі 10 жұмыс күнінен 7 жұмыс күніне дейін қысқартылды.

Бесінші. Бейбіт жиналыстарды тек арнайы орындарда ғана өткізу.

Бейбіт жиналыстар өткізетін арнайы орындарды жергілікті өкілді орган белгілейді. Мұндай орындарға бірқатар талаптар қойылған. Мысалы, қала мен ауылдардың орталығында болуы, бейбіт жиналыстың мақсатына қол жеткізуге мүмкіндіктер жасалуы, ұйымдастыруға ыңғайлы болуы, ұйымдастырушы мен қатынасушылардың инфрақұрылым объектілерін пайдалану мүмкіндігі болуы, санитарлық нормалар мен

ережелердің сақталуы, бейбіт жиналысты ұйымдастырушы мен қатысушылардың, басқа да адамдардың қауіпсіздігі қамтамасыз етілуі тиіс.

Специализированные места для проведения мирных собраний определяются местными представительными органами. Сформулирован ряд требований к таким местам. Они должны находиться в центральных частях городов и сел, обеспечивать возможность достижения цели мирного собрания, удобство организации, возможность использования организаторами и участниками объектов инфраструктуры, соблюдение санитарных норм и правил, безопасность организаторов и участников мирных собраний.

Заң жобасының 8-бабы жергілікті атқарушы органдарды өз интернет-ресурстарында бейбіт жиналыстар өткізуге арналған барлық арнайы орындар туралы мәліметтерді, ұйымдастырушыға қажетті уақытта олардың қолжетімділігі туралы өзекті деректерді көрсетіп, еркін түрде орналастыруға міндеттейді.

Хотелось бы отметить, что мирные собрания в виде пикетирования могут проводиться не только в специализированных местах, но в любом другом месте, кроме тех, где пикетирование прямо запрещено законом. Мұндай орындардың толық тізбесі заң жобасының 9-бабының 5-тармағында көрсетілген.

Мемлекет басшысы айтқандай, митинг – бұл тек қана құқық емес, сондай-ақ жауапкершілік, сондықтан қоғамдық санаға митинг мәдениетін қалыптастыратын уақыт келді. Осыған байланысты заң жобасында бейбіт жиналысты ұйымдастырушы мен қатысушының мәртебесі, құқықтары мен міндеттері бекітіледі.

Қоғамдық талқылау мен Парламенттегі жұмыс топтарындағы талқылаудың қорытындысы бойынша аталған тұлғаларға салынған артық талаптар мен міндеттер алынып тасталды.

«Руководящие принципы по свободе мирных собраний, разработанные Бюро по демократическим институтам и правам человека ОБСЕ», отмечают, что журналисты играют важную роль в обеспечении независимого освещения хода публичных собраний, и рекомендуют обеспечивать журналистам как можно более открытый доступ.

В представленном законопроекте исключены запреты и обязанности, ограничивающие деятельность журналистов, например, норма, обязывающая их предоставлять государственным органам фото- и видеоматериалы с места мирного собрания.

В целях удобства проведения мирных собраний для организаторов и журналистов будут приняты формы отличительных знаков.

Жетінші. Үгіт-насихат институты енгізіледі.

Бейбіт жиналысты ұйымдастырушылар хабарлама мен келісім алу өтінішін қарау мерзімі өткен сәттен бастап үгіт-насихат жұмыстарын кедергісіз жүргізуге, Қазақстан Республикасының заңдарында тыйым салынбаған символикаларды, иллюстрациялық материалдарды пайдалануға құқылы.

Сегізінші. Заң жобасында жергілікті өкілді және атқарушы органдардың, құқық қорғау органдарының, сондай-ақ бұқаралық ақпарат құралдары саласындағы және азаматтық қоғаммен өзара іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органның құзыреті бекітіледі.

Тоғызыншы. Заң жобасында ұйымдастырушыға бейбіт жиналыс өткізуге көмек көрсету қарастырылған.

Оныншы. Заң жобасында бейбіт жиналыстар өткізуден бас тарту үшін негіздердің толық тізбесі белгіленген.

Бас тарту дәлелді және негізді болуы тиіс, яғни бейбіт жиналысты өткізуден бас тартудың нақты себептері көрсетілуі қажет.

Заң жобасында қандай да бір адамға немесе адамдар тобына қатысты нәсілі, тері түсі, жынысы, тілі, діні, саяси немесе өзге де нанымдары, ұлттық немесе әлеуметтік шығу тегі, мүліктік, тектік-топтық немесе өзге де жағдайы бойынша қандай да бір кемсітушілік нормалары жоқ.

Азаматтарға да, ұйымдарға бейбіт жиналыс ұйымдастыру және оған қатысу бостандығына кепілдік берілген.

Заң жобасын қабылдау Мемлекет басшысының әлеуметтік-экономикалық және қоғамдық-саяси жаңғырту бойынша жүктеген міндеттерін шешуге мүмкіндік береді.

Бұл жерде біз заңнаманың қазіргі қоғам болмысынан, құқық қолдану тәжірибесінен, дәстүрден, саяси мәдениет пен саяси сана деңгейінен алшақ болмайтынын түсінуіміз керек.

Жұмыс тобының мүшелеріне, Сенат депутаттарына, Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің мүшелеріне және құқық қорғау ұйымдарының өкілдеріне заң жобасына қатысты бірлесіп жемісті жұмыс істегені үшін алғыс айтқымыз келеді.

Қолдауларыңызды сұраймыз.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Дәурен Әскербекұлы.

Заң жобасы бойынша сұрақтарыңыз бар ма? Сөз сенатор Нұржігітова Дана Өмірбайқызына беріледі.

НҰРЖІГІТОВА Д.Ө. Рақмет, Дариға Нұрсұлтанқызы.

Қайырлы күн, құрметті Дәурен Әскербекұлы! Менің сұрағым ілеспе заң жобасына, соның ішінде «Бұқаралық ақпарат құралдары туралы» Заңға енгізілген өзгерістерге қатысты.

Уәкілетті орган болып табылатын Қазақстан Республикасының Ақпарат және қоғамдық даму министрлігіне бейбіт шерулерге қатысатын журналистер қызметінің тәртібін бекіту құзыреті беріліп отыр. Жаңа ғана митингтен, жиналыстардан, пикеттерден репортаж жасайтын журналистердің үстіндегі киім-формасы жайлы айтып кеттіңіз.

Менің сұрағым мынадай: митинг кезінде тәртіпті қадағалайтын қызметкерлердің киімінен қай қызмет өкілі екені анық көрінбейтін айырым белгілері жоқ. Неге?

Осы тәртіптердің мәнін түсіндіріп берсеңіз. Мұндай өзгертулер халықаралық тәжірибеге сай келеді ме және Қазақстан Республикасының Конституциясының 20-бабындағы кепілдендірілген сөз бен шығармашылық еркіндігі құқығына қайшы емес пе? Бұл бір.

Екінші сұрағым бүгін басымыздан өткеріп жатқан пандемия жағдайына байланысты және осы жағдайда жұмыс істеп жүрген журналистердің құқығына байланысты.

Ақпарат ағымында фейктердің көбеюіне байланысты оқиға орнынан түсірілген біздің тілшілердің репортаждары, солардың құндылығы, маңыздылығы бүгінде арта түсті. Қазіргі төтенше жағдай кезінде еңбек етіп жүрген журналистердің қызметін заңнамалық қамтамасыз ету мәселесі, яғни әлеуметтік-материалдық қолдау мәселелері сіздің министрлікте қарастырылып жатыр ма? Осы бағытта жұмыс жүргізіліп жатыр ма? Рақмет.

АБАЕВ Д.Ө. Сұрағыңызға рақмет.

Екінші сұрағыңыз бойынша біз бұл мәселені қазір қарастырып жатырмыз. Біз әзірлеп жатқан ақпарат саласындағы өзгерістер бойынша заңнамаға осы мәселені енгіземіз деп жоспарлап отырмыз.

Бірінші сұрағыңыз бойынша сіз айтқан мәселелердің бәріне Конституцияның 20-бабында кепілдік берілген, сөз бен шығармашылық еркіндік шектелмейді. Сондықтан осының бәрін біз қарастырдық, біздің ойымызша ешқандай шектемейді деп ойлаймыз.

ТӨРАҒА. Қанағаттандыңыз ба?

НҰРЖІГІТОВА Д.Ө. Егер оқиға орнында журналист пен үстіндегі киімінің айырым белгілері жоқ адамның арасында белгілі бір конфликт туындайтын болса, егер журналист өзінің құқығын қорғап қалу үшін заң жүзінде органдарға өтініш беретін болса, ол кімнен зәбір көрдім деп арыз жазады?

АБАЕВ Д.Ө. Оның анық-қанығын әр жағдайда біз қарауымыз керек, кейбір кезде бұл ұйымдастырушылық, кейбір кезде жергілікті атқарушы органдар болуы мүмкін. Бірақ заң қабылданғаннан кейін біз оның ережелерін дайындаймыз (журналистердің қандай киім киюіне байланысты). Журналистерге ешқандай кедергі болмайды (егер де олар журналист деген удостоверениесын, не журналист деген атауды бір жерге белгі ретінде іліп қойса). Сондықтан біздің ойымызша ешқандай қарама-қайшылық болмайды, ешкім журналистерді зәбірлемейді, өйткені бұл заң қабылданса бұның бәрі арнаулы орында өтеді. Бұл жерде әкімдік қызметкерлері де, санитарлық нормалары да белгіленетін болады, сондықтан ешқандай қиыншылық болмайды деп ойлаймыз.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Екі мәселе бойынша қосымша баяндама жасау үшін сөз Конституциялық заңнама, сот жүйесі және құқық қорғау органдары комитетінің мүшесі Еңсегенов Сәрсенбай Құрманұлына беріледі.

ЕҢСЕГЕНОВ С.Қ. Рақмет.

Құрметті Төраға, құрметті сенаторлар! Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев 2019 жылғы 2 қыркүйекте Қазақстан халқына жолдаған «Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» атты Жолдауында елімізде реформалаудың жаңа кезеңі басталғанын жариялады.

Ал реформаны, соның ішінде экономиканы реформалауды елдің қоғамдық-саяси өмірін жаңғыртпай іске асыру мүмкін емес.

Мемлекеттің қоғамдық-саяси өмірінде азаматтардың өз ойлары мен ұстанымдарын жеке немесе топтасып білдіруі ерекше орын алады. Ол негізінен бейбіт жиналыстар арқылы жүзеге асырылады. Бұл әлемде кеңінен таралған және адам құқықтары мен бостандықтарына байланысты халықаралық құжаттарда шешімін тапқан.

Қазақстанда бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізуге азаматтық қоғам институттары белсене араласуда. Ол жылдан-жылға сан және сапалық тұрғыдан өсіп, күш алып маңызды мәнге ие болып келеді.

Біздің елімізде «Қазақстан Республикасында бейбіт жиналыстар, митингілер, шерулер, пикеттер және демонстрациялар ұйымдастыру мен өткізу тәртібі туралы» Заң бар, ол жұмыс істеуде.

Заң мемлекеттің тәуелсіздік алған алғашқы жылдарында, мемлекеттің қалыптасу кезеңінде қабылданған болатын. Ол 1995 жылы 17 наурызда, яғни Қазақстан Республикасының қазіргі қолданыстағы Конституциясынан бұрын қабылданды.

Бұл заң Қазақстан қоғамының бүгінгі даму деңгейіне, оның сұраныстарына толық сәйкес келмейді. Оның құрылымдық және мазмұндық сипатында кемшіліктері бар. Заңда нақтылық жоқ, бейбіт жиналыстарды өткізуден бас тартуға кең мүмкіндік берілген.

Бұның өзі азаматтар мен азаматтық қоғам институттары тарапынан наразылық пен қоғамда түсініспеушіліктің тууына себеп болуда. Халықаралық ұйымдар тарапынан да сынға алынып жүр. Осыған байланысты Президент Жолдауында митингілер туралы заңнаманы жетілдіруге арнайы тоқталды. Ол: «егер бейбіт акциялар заңның шеңберінен шықпайтын және азаматтарымыздың тыныштығын бұзбайтын болса, бұған түсіністікпен қарап, жиындарды өткізу үшін арнайы орын бөлу қажет. Мұндай орындар қаланың шетінде болмауы тиіс» – деп атап көрсетті.

Қарауға ұсынылып отырған «Қазақстан Республикасында бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу тәртібі туралы» Заңның жобасы Президент Жолдауын іске асыруға және жоғарыда аталған олқылықтарды түзеуге бағытталған.

Заң жобасының қолданыстағы заңмен салыстырғанда тұжырымдамалық тұрғыдан да, осы саладағы туындайтын қатынастарды реттеудің құқықтық тетігі жөнінен де көп айырмашылығы бар.

Заң жобасының тұжырымдамасы туралы Қазақстан Республикасының Ақпарат және қоғамдық даму министрі Дәурен Абаев баяндамасында айтты.

Сіздерге барлығын қайталамай қысқаша ақпарат беруге рұқсат етіңіздер.

Заң жобасы 3 тараудан және 21 баптан тұрады. Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің 2020 жылғы 8 сәуір күні өткен жалпы отырысында мақұлданған.

Заң жобасы Қазақстан Республикасының Конституциясында белгіленген Қазақстан Республикасы азаматтарының бейбіт және қарусыз жиналып бейбіт жиналыстар өткізу құқығын іске асыруға бағытталған қоғамдық қатынастарды реттейді.

Осы заң жобасы Қазақстан азаматтарына ғана бейбіт жиналыстарға қатысуға рұқсат береді.

Сонымен бірге бейбіт жиналыстар өткізу құқығын Қазақстан азаматтарымен бірге шетелдіктерге, азаматтығы жоқ адамдарға да беру қажет деген пікірлер айтылды.

Қазақстан Республикасы Конституциясының 32-бабына сәйкес бейбіт әрі қарусыз жиналуға, жиналыстар, митингілер мен демонстрациялар, шерулер өткізуге және

тосқауылдарға тұруға Қазақстан азаматтары ғана құқылы. Сондықтан бұл мәселеде Конституцияның ең жоғары заңды күші барын және республиканың бүкіл аумағында тікелей қолданылатынын ескеру керек.

Заң жобасының 1-бабында заңда пайдаланылатын негізгі 12 ұғымға түсінік берілген. Олардың ішінде бейбіт жиналыстардың барлық бес түріне, «қатысушы», «ұйымдастырушы», «арнайы орын» ұғымдары бар.

Ұғымдар түсінігі – заңды қолдану кезінде біркелкілікті қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін маңызды норма.

Заң жобасының 2-бабының 2-тармағында бейбіт жиналыстар бостандығы құқығын шектеу негіздері көрсетілген.

Ондай негіздер қатарына мемлекеттік қауіпсіздік, қоғамдық тәртіп, денсаулық сақтау, басқа адамдардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау кіреді. Бұдан басқа жағдайларда бейбіт жиналыстарды шектеуге жол берілмейді.

Аталған норма Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактіге сай келеді.

Заң жобасының 3-бабында бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізудің 6 қағидаты белгіленген. Соның бірі бейбіт жиналыстар өткізу пайдасына презумпция.

Бұл қағидат – бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізуге қатысты мемлекет тарапынан ұсынылып отырған тың және халықаралық тәжірибеге үндес бастама.

Заң жобасының 8-бабының 2-тармағы бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізуде жаңашылдық болып табылады.

Бұл жерде республикалық маңызы бар қаланың, астананың, ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жергілікті өкілді органдары – мәслихаттарға үлкен жауапкершілік жүктейді.

Атап айтқанда, заң жобасына сәйкес мәслихаттарға:

- 1) бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу үшін арнайы орынды;
- 2) арнайы орындарды пайдалану тәртібін;
- 3) арнайы орындардағы шекті толтыру нормаларын;
- 4) арнайы орындарды материалдық-техникалық және ұйымдастырушылық қамтамасыз етуге қойылатын талаптарды;
- 5) пикеттеуді өткізуге тыйым салынған іргелес аумақтардың шекарасын айқындау құқығы берілген.

Заң жобасындағы тағы бір ерекшелік бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу үшін арнайы орындарды анықтаумен байланысты.

Заң жобасын талқылау барысында арнаулы орынды бір-ақ орынмен шектеп қоймай ма деген сұрақтар туындады.

Жобада «арнайы орындар» деп көптік мағынада жазылған. Бұдан шығатын қорытынды: арнайы орындар екеуден кем болмауы тиіс.

Сонымен бірге осы бапта арнайы орындарды елді мекендердің орталық бөліктерінде белгілеу нақты көрсетілген. Бұл өте маңызды және Президент тапсырмасына сай келеді. Сонымен бірге ол бейбіт жиналысқа қатысушылардың «көріну» және «естілу» мүмкіндігін арттырады.

Айта кетер бір жәйт, осы тармақтағы арнайы орындарды елді мекендердің орталығынан басқа «өзге де бөліктерінде» белгілеуге қатысты сұрақтар болды.

Заң жобасы бастамашыларының бұл норманың қайшылық тұғызбайтынын, ол алдымен елді мекендердің алаңдары мен негізгі көшелерінің орналасу ерекшеліктері ескеріле отырып енгізілген деген уәжі қаперге алынды.

Сонымен бірге 9-баптың 2-тармағында бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу үшін арнайы орындарды айқындаған және оларды пайдалану тәртібін бекіткен кезде бейбіт жиналыстардың мақсатына қол жеткізу мүмкіндігі қамтамасыз етілуі нақты көрініс тапқан.

Заң жобасының негізгі өзегі бейбіт жиналыстардың мақсатына қол жеткізу мүмкіндігін қамтамасыз етуде жатыр. Бұл норма іс жүзінде жергілікті атқарушы органдарға заңсыз әрекеттерге баруға жол бермейді деген ойдамыз.

Заң жобасы бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізудің қолданыстағы рұқсат етуден аралас нұсқаға ауыстыруды көздейді. Яғни пикет, жиналыс, митинг нысанында бейбіт жиналыстар өткізу хабарламалық тәртіпте іске асады.

Бейбіт жиналыстың күрделі түрлері шерулер мен демонстрация үшін өтініштік келісу тәртібі көзделген.

Заң жобасында бейбіт жиналыстың бір түрі – пикеттеу ерекшеліктері белгіленген. Пикет өткізуге тыйым салынған жерлер мен аумақтарының түпкілікті тізімі анықталған. Олардың саны алтау.

Осы жерлерден басқа жерлерде пикетке рұқсат етіледі. Бейбіт жиналыстың осы түрін таңдаған адам арнайы орындарда жергілікті уақыт бойынша сағат 9 бен 20 арасында тұруға құқылы. Ал арнайы орындардан басқа жерлерде тұратын болса, оның уақыты күніне екі сағат болып белгіленген.

Заң жобасында жергілікті атқарушы органдардың бейбіт жиналыстарды өткізуден бас тартуына себеп болатын негіздері бекітілді. Олар түпкілікті.

Бейбіт жиналыстар бостандығы құқығын бұзатын шешімдер мен әрекеттерге шағым жасау, осы саладағы заңнаманы бұзғаны үшін жауапкершілікке байланысты нормалар заң жобасының қорытынды ережелерге қатысты 3-тарауында қарастырылған.

Аталған заң жобасы бойынша жұмыс тобының бірнеше отырысы өткізілді. Сонымен бірге Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Конституциялық заңнама, сот жүйесі және құқық қорғау органдары комитетінің отырыстарында және кеңейтілген отырысында қаралды.

Жобаны қарау және талқылауға Сенат Аппаратының Құқықтық-сараптама бөлімі, Редакциялық-баспа бөлімі, Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің вице-министрі мен жауапты хатшысы бастаған қызметкерлері тікелей тұрақты түрде қатысты.

Бейнебайланыс құралдары арқылы Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының, Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің, Қазақстан Республикасы Ішкі Істер министрлігінің басшы және жауапты қызметкерлері байланыста болды.

Жұмыс тобының бір отырысына ғалымдар, заңгерлер, халықаралық және жергілікті үкіметтік емес ұйымдар, бұқаралық ақпарат құралдары өкілдері алыстан бейнебайланыс режимінде қатысып, пікірлерін айтып, ұсыныстарын білдірді.

Сенаттың тұрақты комитеттерінен заң жобасының тұжырымдамасына қатысты ұсыныстар түскен жоқ.

Осы айтылғандардың негізінде Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Конституциялық заңнама, сот жүйесі және құқық қорғау органдары комитеті «Қазақстан Республикасында бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу тәртібі туралы» Заң жобасын бірінші оқылымда мақұлдауды ұсынады.

Құрметті сенаторлар! «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасында бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу тәртібі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заң жобасы бойынша қосымша баяндама жасауға рұқсат етіңіздер.

Заң жобасы «Қазақстан Республикасында бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу тәртібі туралы» Заңда көзделген қоғамдық қатынастарды реттеуге байланысты заң нормаларын іске асыру мақсатында дайындалған.

Заң жобасында 3 кодекске және 8 заңға өзгерістер енгізу көзделген.

Бұл өзгерістер туралы баяндамашы айтып шықты.

Заң жобасы негізгі заң жобасын қарау кезінде бірге қаралып талқыланды.

Бұл заң жобасының тұжырымдамасы бойынша түскен ұсыныстар жоқ. Осыған байланысты Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Конституциялық заңнама, сот жүйесі және құқық қорғау органдары комитеті заң жобасын бірінші оқылымда мақұлдауды ұсынады.

Қолдауларыңызды сұраймыз.

Заң жобалары бойынша қосымша баяндамалар аяқталды. Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Сәрсенбай Құрманұлы.

Мәселені талқылауға көшейік. Сөз сенатор Лукин Андрей Ивановичке беріледі.

ЛУКИН А.И. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! В своем Послании народу Казахстана от 2 сентября 2019 года Президент Касым-Жомарт Кемелевич Токаев отметил важное значение права свободного волеизъявления наших граждан, в связи с чем поручил усовершенствовать законодательство о митингах.

Новый закон предусматривает немаловажные факторы в процессе публичного выражения мнения, такие, как разграничение видов мирных собраний, основные принципы мирных собраний, определение специализированных мест проведения мирных собраний и другие.

Вместе с тем закон направлен на реализацию задачи Президента Касым-Жомарта Кемелевича Токаева о Концепции «слушающего государства», оперативного и эффективного реагирования на все конструктивные запросы граждан.

Кроме того, принятие нового закона о митингах позволит исполнить рекомендации Бюро по демократическим институтам и правам человека ОБСЕ.

На основании изложенного новый закон позволит в полной мере реализовать конституционные права наших граждан на мирное и безоружное собрание.

Поэтому предлагаю одобрить проекты законов «О порядке организации и проведения мирных собраний в Республике Казахстан» и «О внесении изменений и дополнения в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам порядка организации и проведения мирных собраний в Республике Казахстан» в первом чтении.

Благодарю за внимание.

ТӨРАҒА. Спасибо, Андрей Иванович.

Сөз сенатор Жүсіп Нұртөре Байтілесұлына беріледі.

ЖҮСП Н.Б. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, өткенде осы төтенше жағдай кезінде журналистердің қандай үлкен қиындықтарменен жұмыс істейтіндігі жөнінде өзіңіз де айттыңыз, олардың құқықтарының қорғалу мәселесі туралы көтердіңіз.

Елдің басына келген індетті жағдай – төтенше жағдайдың кезінде де журналистер полиция, құқық қорғау органдарының қызметкерлері, дәрігерлер, жедел жәрдем дәрігерлері, өрт сөндірушілер сияқты алдыңғы шепте жүр. Ақпаратты алу, тарату мәселесінде, оның ішінде объективті ақпаратпен қамтамасыз етуде үлкен жұмыстар жасап жатыр.

Осы орайда алдағы уақытта заң қабылданғанда журналистердің жұмыс істеуі, олардың ақпаратты алуы ғана емес, олардың құқықтық қорғалауы деген мәселелер қамтылса деп ойлаймын, мәселен, әлеуметтік жағынан журналистерді қорғау мәселесі. Сонымен бірге Түркияда «сары карточка» деген бар, оларда журналистер өздерінің көліктерін қызмет барысында рұқсат етілмеген жерлерге қойып кетсе, оған айыппұл салынбайды. Сол сияқты ел ішінде іссапарға шыққан кезде де ұшақтардың билетіне әлеуметтік жеңілдіктер қарастырылған.

Осы тұрғыдан алған кезде журналистердің құқығы және әлеуметтік жағдайы тағы да бір назарға алынса деп ойлаймын. Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Нұртөре Байтілесұлы, жаңа айтқан ұсынысыңызды одан әрі жалғастырып, комитетпен бірге жұмыс істеміздер. Қолдаймын.

Енді заң жобалары бойынша жеке-жеке шешім қабылдайық.

«Қазақстан Республикасында бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу тәртібі туралы» Заң жобасын бірінші оқылымда мақұлдау жөніндегі Сенат қаулысын дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын. Дауыс беріңіздер.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Шешім қабылданды.

Ілеспе заң жобасын – «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасында бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу тәртібі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заң жобасын бірінші

оқылымда мақұлдау жөніндегі Сенат қаулысының жобасы сіздерде бар. Дауыс беру режимі қосылсын. Дауыс беріңіздер.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Қаулы қабылданды.

Бас комитетке заң жобаларын екінші оқылымға әзірлеу тапсырылады.

Құрметті әріптестер, күн тәртібінде келесі қаралатын мәселе Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Әріптестік туралы негіздемелік келісімді (2014 жылғы 4 мамырдағы Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Азия Даму Банкі арасындағы Қазақстан Республикасын экономикалық әртараптандыру және оның орнықты дамуына, жалпы өсуіне жәрдемдесу мақсатында ынтымақтастықты күшейту жөніндегі әріптестік туралы негіздемелік келісімге түзетулер мен толықтырулар) ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде.

Баяндамашы Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрі Дәленов Руслан Ерболатұлы.

ДӘЛЕНОВ Р.Е. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті депутаттар! Сіздердің қарауларыңызға 2019 жылғы 27 тамызда Нұр-Сұлтан қаласында жасалған Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Азия Даму Банкі арасындағы әріптестік туралы негіздемелік келісімді ратификациялау туралы заң жобасы ұсынылып отыр.

Келісім мемлекеттік кепілдікпен қарыз алу кезінде Азия Даму Банкінің ережелері мен талаптарын сақтау бойынша нормаларды белгілейді. Олар – сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес, тауарларды, жұмыстар мен қызметтерді сатып алу, экологиялық және әлеуметтік қорғау шаралары, негізгі еңбек стандарттары, төлемдер, ақпаратты ашу, гендерлік даму бойынша ережелер мен талаптар.

Бұл шарттарды мемлекеттік кепілдікпен алынған қарыздарға қолдану жобалардың қаржыландыру тетіктерін кеңейтуге мүмкіндік береді.

Келісімге сәйкес ынтымақтастықтың негізгі мақсаттары мен бағыттары макроэкономикалық орнықтылықты арттыру, инфрақұрылым мен коммуналдық қызметтерді жаңғырту, ауыл шаруашылығы секторын дамытуға жәрдемдесу, шағын және орта бизнесті қаржыландыруға қолжетімділікті жақсарту, инфрақұрылымға және денсаулық сақтау мен білім беру сияқты әлеуметтік секторларға инвестицияларды ұлғайту болып табылады.

Азия Даму Банкінің қызметі жұмыс орындарын құру, инновацияларды ынталандыру, әлеуетті ұлғайту, білім мен үздік халықаралық практикаларды енгізу негізінде кең ауқымды қолдау көрсету арқылы экономикалық дамуға өз үлесін қосып отыр.

Келісімді ратификациялау теріс әлеуметтік-экономикалық және құқықтық салдарға әкеп соқтырмайды, сондай-ақ республикалық бюджеттен қосымша қаражатты талап етпейді.

Қолдауыңызды сұраймын.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Руслан Ерболатұлы.

Құрметті әріптестер, баяндамашыға сұрақтарыңыз бар ма?

ОРНЫНАН. Сұрақ жоқ.

ТӨРАҒА. Қосымша баяндама жасау үшін Қаржы және бюджет комитетінің мүшесі Қылышбаев Нұрлан Наурызұлына сөз беріледі.

ҚЫЛЫШБАЕВ Н.Н. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! Бүгінгі қаралып отырған келісім экономиканы дамытуға бағытталған Қазақстан Республикасы Үкіметі мен Азия Даму Банкінің арасындағы әріптестікті нығайтуға жасалған тағы бір қадам болып табылады.

Келісім талаптарына сәйкес, егер Азия Даму Банкінің жәрдемдесуі қажет болған және белгіленген тәртіппен мақұлданған жағдайда Үкімет көзделген даму бағдарламалары шеңберінде Азия Даму Банкінің жәрдемдесуімен инвестициялық жобаларды іске асыратын болады.

Мемлекеттік кепілдікпен алынған қарыздардың мақсатына сай және оңтайлы қолданылуын бақылап, қадағалап отыратын тиісті мемлекеттік органдар жүйесі, бюджеттік ұйым немесе квазимемлекеттік сектор кәсіпорны басшысын бюджеттік қарыздар мен мемлекеттік кепілдікпен алынған қарыздардың нысаналы мақсатына сай қолданылмаған кездегі әкімшілік және қылмыстық жауапкершілікке тарту механизмдері қолданыстағы заңнамамен реттелген.

Бұл негіздемелік келісім экономиканың шешуші секторларындағы даму бағдарламаларын жүзеге асыруда және мемлекеттік секторда бәсекеге қабілеттілікті арттыруда Азия Даму Банкінің Қазақстан Республикасы Үкіметіне көмек көрсетуіне жағдай жасайды.

Азия Даму Банкі қарыздан бөлек «Нұрлы жол», «Бизнестің жол картасы», «Цифрлік Қазақстан», агроөнеркәсіпті дамыту мемлекеттік бағдарламалары бойынша өтеусіз, тегін техникалық көмек көрсетеді.

Құрметті әріптестер! Осы заң жобасы жұмыс тобының отырысында, комитеттің отырысы және комитеттің кеңейтілген отырысында қаралды.

Сенаттың тұрақты комитеттерінен бұл заң жобасы бойынша ескертулер мен ұсыныстар түскен жоқ.

Баяндалғанды ескере келе, Қаржы және бюджет комитеті «Әріптестік туралы негіздемелік келісімді (2014 жылғы 4 мамырдағы Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Азия Даму Банкі арасындағы Қазақстан Республикасын экономикалық әртараптандыру және оның орнықты дамуына, жалпы өсуіне жәрдемдесу мақсатында ынтымақтастықты күшейту жөніндегі әріптестік туралы негіздемелік келісімге түзетулер мен толықтырулар) ратификациялау туралы» Заң жобасын Қазақстан Республикасы Конституциясының 61-бабы 4-тармағына сәйкес қабылдауды ұсынады.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Нұрлан Наурызұлы.

Заң жобасын талқылауға көшеміз. Сөз сенатор Нұрғалиев Жеңіс Мирасұлына беріледі.

НҰРҒАЛИЕВ Ж.М. Рақмет, Дариға Нұрсұлтанқызы.

Құрметті әріптестер! 2014 жылғы 4 мамырда Азия Даму Банкі Басқарушылар кеңесінің 47-ші отырысында Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев: «банк адамдардың өмірін жақсарту бойынша маңызды миссияны орындайды» – деді.

Тек соңғы онжылдықта Азия Даму Банкінің қолдауымен миллиондаған жастар сапалы білім ала алды, бірнеше миллион үй шаруашылығы таза ауыз су мен электр қуатына қол жеткізді, Азия-Тынық мұхиты өңірінің жүздеген миллион тұрғыны үшін әлеуметтік қызмет көрсету стандарттары көтерілді.

Қазақстан 1994 жылы аталмыш ұйымға кірген сәттен бастап Азия Даму Банкі Қазақстанда қаржы, инфрақұрылым, энергетика, коммуналдық қызметтер секторы мен басқа да салаларды дамытуға арналған мемлекеттік жобаларды іске асыруға 5 миллиард доллардан астам қарыз бөлді.

Осы келісім 2014 жылғы негіздемелік келісімде баяндалған ынтымақтастық туралы ережелерге қосымша Қазақстан Республикасы Үкіметі мен Азия Даму Банкінің ынтымақтастығын одан әрі нығайтуға, тереңдетуге және кеңейтуге бағытталған.

Бұл жобаларды қаржыландыру құралдарын кеңейтуге және Азия Даму Банкінің инвестициялық жобаларды іске асырудағы үлесін ұлғайтуға мүмкіндік береді, бұл Қазақстанның макроэкономикалық тұрақтылығын арттыруға әкеледі.

Мен осы заң жобасын қолдаймын және құрметті әріптестер, сіздердің де қолдауларыңызды сұраймын.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Талқылау аяқталды. Енді заң жобасы бойынша шешім қабылдайық. «Әріптестік туралы негіздемелік келісімді (2014 жылғы 4 мамырдағы Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Азия Даму Банкі арасындағы Қазақстан Республикасын экономикалық әртараптандыру және оның орнықты дамуына, жалпы өсуіне жәрдемдесу мақсатында ынтымақтастықты күшейту жөніндегі әріптестік туралы негіздемелік келісімге түзетулер мен толықтырулар) ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын қабылдау жөніндегі Сенат қаулысын дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын. Құрметті әріптестер, дауыс беріңіздер.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Заң қабылданды.

Құрметті депутаттар, келесі мәселе Ұлттық экономика министрі Дәленов Руслан Ерболатұлының бір топ сенаторлардың депутаттық сауалына жауабы туралы.

Наурызда депутаттардың атынан Мұқашев Төлеубек Төлеуұлы Қазақстан Республикасы Премьер-Министріне жергілікті өкілді органдар мен мәслихаттардың мәселелері бойынша депутаттық сауал жолдап, оған жауапты ауызша беруді талап еткен.

Осы сауалдар бойынша Ұлттық экономика министрі депутаттарға қазір ауызша жауап береді. Келісесіздер ме?

ОРНЫНАН. Келісеміз.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Парламент Регламентіне сәйкес депутаттық сауалға ауызша жауап келесі тәртіппен қаралады.

Бірінші – сауал жасаған депутат сөз сөйлейді.

Екінші – депутаттық сауалға лауазымды адам жауап береді.

Содан кейін сұрақтар мен жауаптар, талқылау өткізілуі мүмкін, соңында Палатаның қаулысы қабылданады.

Енді сауал иелерінің атынан Халықаралық қатынастар, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің хатшысы Мұқашев Төлеубек Төлеуұлына сөз беріледі.

МҰҚАШЕВ Т.Т. Рақмет.

Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! Ағымдағы жылдың 12 наурызындағы Сенат отырысында мен мәслихаттардың қызметін жетілдіруге қатысты бір топ депутаттар қол қойған депутаттық сауалды жария еткен болатынмын.

Біз бұл сауалда биліктің аудандық, қалалық және ауылдық деңгейлерінің дербестігі мен жауапкершілігін кеңейту бойынша Ұлттық экономика министрлігі әзірлеген заң жобасының шеңберінде мынандай мәселелерді ескеруді ұсынған едік.

Бірінші. Мәслихат депутаттарының құқықтық мәртебесін нақтылау.

Екінші. Мәслихат хатшыларына мәслихат сессияларын төрағалық етуші ретінде жүргізу құқығын беру.

Үшінші. Облыстық деңгейдегі мәслихаттардың әлеуметтік мәселелер, сондай-ақ қаржы және бюджет жөніндегі тұрақты комиссияларының төрағаларын тұрақты негізде жұмыс істейтін лауазымды тұлғалар ретінде бекіту және тағы да басқа ұсыныстар берілген.

Аталған мәселелер әріптестеріммен кездесулер барысында бір емес, бірнеше рет көтерілді, дегенмен осы уақытқа дейін шешім таппай келеді.

Осыған орай Руслан Ерболатұлына осы сұраққа қатысты, нақтырақ айтқанда аталған заң жобасы шеңберінде министрлік тарапынан ұсынылған шаралармен бізді таныстыруын сұраймын.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Төлеубек Төлеуұлы.

Депутаттық сауалға жауап беру үшін сөз Ұлттық экономика министрі Дәленов Руслан Ерболатұлына беріледі.

ДӨЛЕНОВ Р.Е. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті депутаттар! Наурыз айында министрліктің орындауына мәслихаттар депутаттарының қызметін кеңейтуге бастамашылық жасалған сауал келіп түсті. Біз оны іске асыру үшін белсенді жұмыс атқарудамыз.

Бүгінгі таңда Мемлекет басшысының тапсырмасы бойынша біз заң жобасын әзірлеудеміз. Ол жергілікті атқарушы және өкілетті органдардың дербестігі мен жауапкершілігін кеңейтуге бағытталатын болады.

В процессе разработки законопроекта мы тесно ведем работу с Советом по взаимодействию с местными представительными органами при Сенате. Так, по предложению депутатов Сената нами подготовлен проект поправок в законопроект, поднятый в депутатском запросе и направленный на следующие мероприятия.

Во-первых, относительно возможного расширения полномочий депутатов маслихатов, например:

- участие в собраниях местных сообществ;
- повышение профессионализации за счет бюджетных средств;
- выражение доверия и недоверия органам и должностным лицам, которые избраны и утверждены маслихатами;
- внесение поправок в акты маслихатов и другие.

Также в проектах поправок предусмотрен порядок полномочий по защите прав избирателей, такие, как защищать права и законные интересы избирателей, изучать общественное мнение, нужные запросы граждан, общественных и иных организаций и так далее.

Во-вторых, предлагаются поправки касательно процедуры избрания председателей сессий маслихатов из числа депутатов и наделения соответствующими полномочиями секретарей маслихатов.

В-третьих, в городах Нур-Султане, Алматы, Шымкенте и областных маслихатах предлагается ввести освобожденные должности председателей постоянных комиссий по социальным вопросам, а также финансам и бюджетам. Почему это необходимо? Потому что именно в эти комитеты поступает наибольшее количество обращений граждан, требующих изучения и оперативного решения. Это повысит качество оказываемых услуг населению.

Кроме того, проект предусматривает ряд изменений и дополнений в законодательство в части укрепления четвертого уровня бюджета путем расширения доходных источников.

Уважаемая Дарига Нурсултановна, уважаемые депутаты, этот вопрос активно обсуждался в стенах Парламента, в стенах Сената, как укрепить четвертый уровень бюджета, как улучшить прозрачность. Это касается передачи в бюджет местного самоуправления ряда дополнительных налогов, чтобы укрепить доходную часть местного самоуправления.

Также предложенные поправки касаются упрощения бюджетных процедур для четвертого уровня бюджета, для максимального упрощения и вовлечения граждан в распределение бюджетных средств на местах.

В целом указанные поправки, которые подготавливаются, мы планируем внести на рассмотрение Парламента в сентябре текущего года. В настоящее время проект поправок направлен на согласование в государственные органы. После согласования и получения результатов научной экспертизы мы планируем предоставить законопроект для

детального обсуждения на Совете по взаимодействию с местными представительными органами при Сенате.

Оставшиеся вопросы, поднятые в депутатском запросе относительно оплаты труда, лимита штатной численности, статуса ревизионных комиссий, мы сейчас отрабатываем с депутатами и государственными органами в рабочем порядке. По итогам проведенной работы мы вас дополнительно проинформируем.

Спасибо за внимание.

ТӨРАҒА. Спасибо, Руслан Ерболатович.

Пожалуйста, вопросы, коллеги. Сенатор Шелпеков.

ШЕЛПЕКОВ Б.А. Руслан Ерболатович, мне кажется, Вы оставили без внимания очень важный вопрос. Не знаю, в курсе Вы или нет, хотя этот вопрос часто поднимается на всех уровнях. У нас есть аппараты маслихатов. Работники аппаратов маслихатов являются государственными служащими. Заработные платы работников аппаратов маслихатов и работников акиматов разные, хотя работы идентичные. И разница существенная.

Несколько раз секретари маслихатов звонили, говорили, что уже трудно удерживать этих специалистов. Надо понимать, что основную работу делают эти специалисты, маслихаты только принимают решения. Сегодня об этом речи не было. Мы понимаем, что масса вопросов решается, но это тоже один из главных вопросов.

ТӨРАҒА. Министр национальной экономики сказал, что все вопросы, касающиеся оплаты в сторону повышения, еще в рабочем порядке обсуждаются. Поэтому принимайте самое активное участие уже сейчас, на этой стадии, пока идет согласование законопроекта с государственными органами.

Это исключительно важный вопрос. Мы, депутаты, считаем, что маслихат как институт должен быть практически равен акимату по своим возможностям, функционалу и полномочиям. Соответственно, материальное вознаграждение не должно быть ниже, чем получают сотрудники аппаратов акиматов и первые должностные лица.

Но я считаю, что большая подвижка в том, что председатели постоянных комиссий по социальным вопросам, финансам и бюджету теперь уже на освобожденной основе будут постоянно работать.

Вопрос теперь в том, станет ли секретарь маслихата называться председателем сессии маслихата? Я здесь не совсем поняла.

ДӘЛЕНОВ Е.Р. Да, будет называться председателем.

ТӨРАҒА. И по четвертому уровню тоже нужно внимательно посмотреть, какие именно налоги планируется передавать на четвертый уровень бюджета в распоряжение местного самоуправления. Также большой и важный вопрос, над ним надо еще поработать.

Я так понимаю, что сегодня первые подвижки есть, и они вселяют оптимизм. Поэтому и дальше над этим вопросом надо работать с Правительством, с маслихатами

надо обсуждать и, конечно, публично, что очень важно. Сегодня очень много функций, полномочий и денег уходит на места, местным исполнительным органам власти. Контроль над ними должен быть. Должен быть баланс властных полномочий, в том числе и на местном уровне, как сегодня есть на республиканском уровне. Маслихаты не должны быть безмолвным приложением к работе акиматов, это должен быть самостоятельно действующий законодательный местный орган.

Осымен талқылау аяқталды. Руслан Ерболатұлы, сізге рақмет.

ДӘЛЕНОВ Р.Е. Рақмет. Сау болыңыздар.

ТӨРАҒА. Енді Ұлттық экономика министрі Дәленов Руслан Ерболатұлының бір топ сенаторлардың депутаттық сауалына жауабы туралы мәселе бойынша шешім қабылдайық. Сенат қаулысының жобасы сіздерде бар, дауыс беріңіздер. Дауыс беру режимі қосылсын.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Шешім қабылданды.

Қазір күн тәртібіне қосымша енгізілген заң жобалары бойынша комитеттердің отырыстарын өткізу үшін 10 минутқа үзіліс жариялаймын.

ҮЗІЛІС.

ҮЗІЛІСТЕН КЕЙІН.

ТӨРАҒА. Құрметті депутаттар, тіркеуден өтіңіздер. Тіркеу режимі қосылсын.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 46 депутат, қажетті кворум бар, жұмысымызды жалғастырайық.

Күн тәртібіне қосымша енгізілген мәселелерді қараймыз.

Осы заң жобалары бойынша бейнеконференц-байланысы қосылған.

Құрметті депутаттар, «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әлеуметтік қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын екінші оқылымда қараймыз.

Баяндама жасау үшін сөз Жұмағұлов Бақытжан Тұрсынұлына беріледі.

ЖҰМАҒҰЛОВ Б.Т. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! Қарастырылып отырған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әлеуметтік қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заң жобасы ардагерлерді әлеуметтік қамсыздандырудың құқықтық негізін жасау мақсатында әзірленгенін айта кеткім келеді.

Заң жобасымен тұжырымдамалық бағыттарды ескере отырып, 2 кодекске пен 11 заңға өзгерістер мен толықтырулар енгізу көзделген.

Бұл заңнамалық актілерге «Ардагерлер туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасына сәйкестендіру және ардагерлерді әлеуметтік қолдау мәніндегі өзгерістер енгізу қарастырылған.

Құрметті әріптестер, депутат бірінші оқылым отырысында бірқатар сын ұсыныстар айтты. Қазақстан Республикасының Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрі жаңа біздің комитеттің отырысында осының бәрін ескеріп, келешекте түзетіледі деген өз сөзін берді.

Заң жобасын бірінші оқылымда мақұлдағаннан кейін Парламент Сенатының депутаттарынан қосымша ескертулер мен ұсыныстар түскен жоқ.

Жоғарыдағы баяндалғанның негізінде Сенаттың Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитеті Қазақстан Республикасы Конституциясы 61-бабының 4-тармағына сәйкес «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әлеуметтік қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңын қабылдауды ұсынады.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Бақытжан Тұрсынұлы.

Заң жобасы бүгін талқыланды. Сұрақтар болмаса, шешім қабылдайық. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әлеуметтік қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңын қабылдау жөніндегі бас комитеттің ұсынысын және осы мәселе бойынша Сенат қаулысын дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Заң қабылданды.

Құрметті әріптестер, «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын екінші оқылымда қараймыз.

Баяндама жасау үшін сөз Жұмағұлов Бақытжан Тұрсынұлына беріледі.

ЖҰМАҒҰЛОВ Б.Т. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! Қарастырылып отырған «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер енгізу туралы» Заң жобасы ардагерлерді мемлекетке төленетін бірқатар салықтардан босатуды көздейді.

Атап айтқанда, заң жобасы арқылы Ұлы Отан соғысының ардагерлері және оларға теңестірілген азаматтармен бірге басқа мемлекеттердің аумағындағы ұрыс қимылдарына қатысқан ардагерлерді де көлік, мүлік салықтарынан, соттардағы, азаматтық хал актілерін тіркеу кезіндегі, нотариаттық істер жасау кезіндегі және тағы басқа төлемдерден босату көзделген.

Заң жобасын жан-жақты қарау оның мазмұнының бүгінгі күннің қажеттіліктеріне жауап беретіндігін көрсетті.

Заң жобасын бірінші оқылымда мақұлдағаннан кейін Парламент Сенатының депутаттарынан қосымша ескертулер мен ұсыныстар түскен жоқ.

Жоғарыдағы баяндалғанның негізінде Сенаттың Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитеті Қазақстан Республикасы Конституциясы 61-бабының 4-тармағына сәйкес «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңын қабылдауды ұсынады.

Назарларыңызға рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Заң жобасы бүгін талқыланды. Тағы талқылаудың қажеті бар ма?

ОРНЫНАН. Жоқ.

ТӨРАҒА. Сөз сөйлейтіндер жоқ. Сұрақтар болмаса, шешім қабылдайық. «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын қабылдау жөніндегі бас комитеттің ұсынысы мен осы мәселе бойынша Сенат қаулысын дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Заң қабылданды.

Құрметті депутаттар, енді «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне еңбек мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын екінші оқылымда қараймыз.

Баяндама жасау үшін сөз Төреғалиев Нариман Төреғалиұлына беріледі.

ТӨРЕҒАЛИЕВ Н. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! Еңбек қатынастары саласы қай кезде де құқықтық реттеудің жетілген формаларын талап ететін өте күрделі сала, себебі бұл адам құқықтары мен олардың бір-бірінің алдындағы талап-міндеттерінің орындалуының жүзеге асырылуына тікелей ықпал етеді.

Еліміздің халықаралық ұйымдарға, Кедендік одақ сияқты еркін экономикалық аймақтарға кіруі және инвестиция ағымының көптеп келуі еңбек нарығының біршама кеңеюіне жол ашты. Бұл еліміздегі еңбек заңнамасын барынша әлемдік тәжірибелерді ескере отырып жетілдірудің қажеттігін туындатты.

Ұсынылып отырған заң жобасы ұсыныс берушінің жауапкершілігін, яғни еңбектік қорғауды басқару, жұмыс кезінде еңбек қауіпсіздігі талаптарының сақталуын және кәсіптік тәуекелдерді басқару мен оған бақылауды жүзеге асыру жүйесін енгізуді міндеттейтін нормалармен толықтырылды.

Қадірлі әріптестер, заң жобасын Парламент Сенаты бірінші оқылымда мақұлдады. Сенаттың тұрақты комитеттері мен депутаттарынан осы заң жобасы бойынша ескертпелер мен ұсыныстар келіп түскен жоқ.

Сонымен қатар заң жобасын қабылдау еңбек саласындағы негізгі халықаралық стандарттарды Еңбек кодексінде бекітуге, еңбек заңнамасындағы кемшіліктерді жүйелеу мен жоюға, жұмыскерлердің еңбек құқықтарын қорғауға мүмкіндік беретінін ескере отырып, әріптестерімнен аталған заң жобасын екінші оқылымда қабылдауды сұраймын. Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет.

Заң жобасы бүгін талқыланды. Тағы талқылаудың қажеті бар ма? Сөз сөйлеймін деушілер бар ма?

ОРНЫНАН. Жоқ.

ТӨРАҒА. Олай болса, шешім қабылдайық. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне еңбек мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңын қабылдау жөніндегі бас комитеттің ұсынысын және осы мәселе бойынша Сенат қаулысын дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Заң қабылданды.

Құрметті сенаторлар, енді «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне көші-қон процестерін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын екінші оқылымда қараймыз.

Баяндама жасау үшін сөз Мұрат Бақтиярұлына беріледі.

БАҚТИЯРҰЛЫ М. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, қадірлі әріптестер! Заң жобасы көші-қон процестерін реттеу саласындағы нормативтік-құқықтық базаны кеңейту және заңсыз көші-қонға жол бермеуге бағытталған.

Аталған заң жобасы Қазақстан Республикасына келетін этникалық қандастар мен қоныс аударушылар үшін қолайлы жағдайлар жасап, заңсыз көші-қонға жол бермеу, ел экономикасының қажеттілігін қамтитын жағымды инвестициялық климат құруға бағытталған. Сыртқы еңбек көші-қонының тиімді жетілдіру, озық халықаралық тәжірибені ескере отырып шетелдік жұмыс күшін тартуға рұқсат беру үшін 4 айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде мемлекеттік баж салығын енгізу және атқарушылық іс жүргізу бойынша берешегі бар адамдардың кетуіне шектеулер көзделген толықтырулар енгізу қағидалары белгіленген.

Заң жобасын Парламент Сенаты бірінші оқылымда мақұлдады.

Сенаттың тұрақты комитеттері мен депутаттарынан осы заң жобасы бойынша ескертпелер мен ұсыныстар келіп түскен жоқ.

Сөз соңында осы заң жобасын талқылауға қатысқан барлық әріптестеріме, Сенат Аппараты бөлімдерінің мамандарына бірлесіп атқарған жұмысы үшін алғыс айтуға рұқсат етіңіздер.

Сонымен қатар заң жобасының маңыздылығын және елімізде көші-қон процестерін реттеу саласындағы қажеттілігін ескере отырып, әріптестерімнен аталған заң жобасын екінші оқылымда қабылдауды сұраймын. Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, Мұрат Бақтиярұлы.

Заң жобасы бүгін талқыланды. Қосымша талқылаудың қажеті бар ма?

ОРНЫНАН. Жоқ.

ТӨРАҒА. Онда шешім қабылдайық. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне көші-қон процестерін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңын қабылдау жөніндегі бас комитеттің ұсынысы мен осы мәселе бойынша Сенат қаулысын дауысқа қоямын. Дауыс беру режимі қосылсын.

Нәтижесін экранда көрсетіңіздер. «Қатысып отырғандар» – 47 депутат, «жақтағандар» – 47, «қарсылар» – жоқ, «қалыс қалғандар» – жоқ. Заң қабылданды.

Бүгінгі отырысқа бейнеконференц-байланысы арқылы қатысқан азаматтарға рақмет. Байланысты өшіруге болады. Келесі жүздескенше.

Енді депутаттық сауалдарға көшейік. Сөз сенатор Бектаев Әли Әбдікәрімұлына беріледі.

БЕКТАЕВ Ә.Ә. Рақмет, құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы.

Біздің депутаттық сауалымыз Қазақстан Республикасының Премьер-Министріне жолданады.

«Құрметті Асқар Ұзақбайұлы! Осы депутаттық сауалға өз өнімдерін өткізе алмай, қыруар зиян шегіп жатқан Түркістан облысы фермерлерінің әлеуметтік желілердегі жанайқайы негіз болып отыр.

Өңірдегі ауылшаруашылығы тауар өндірушілері 300 мың тоннадан астам ерте жетілетін қырыққабат өнімдерін өндірген. Өзіндік құнымен есептегенде осы өнімді алу үшін шаруалар 15 миллиард теңгеден астам қаржы жұмсаған. Өкінішке қарай, өткен бір айдың көлемінде шаруалар өсірген өнімдерінің 40 мың тоннасын ғана ішкі және сыртқы нарыққа шығарған. Оның ішінде Ресей, Украина, Беларусь мемлекеттеріне экспортталуы тиіс 260 мың тоннадан астам қырыққабаттың тек 12 мың тоннасы ғана сатылған. Егіс алқаптарында тек сәуір айында жиналған, бірақ өтпей тұрған 50 мың тоннадан астам өнімдер жатыр.

Осындай жағдайдың қалыптасуына бірнеше себеп бар.

Біріншіден, пандемияға байланысты Қазақстан көлемінде және көршілес мемлекеттерде төтенше жағдайлар қалыптасып, сауда-саттық орындары жабылып, тұрғындардың карантин жағдайында өнім сатып алуға мүмкіндіктері шектелген. Оның үстіне төтенше жағдайға байланысты ірі қалалардың маңайында қойылған

блокпосттардан өту кезінде шаруалар үшін түрлі қиындықтар мен бюрократиялық кедергілер әлі де жойылмаған.

Үкімет тарапынан осы мәселеге байланысты тиісті шешімдер қабылданғанымен, жергілікті жерлерде әлі де шаруалар үшін «көк дәліз» жасалынбаған, блокпосттар алдында көкөніс артқан жүк машиналарының кептелуі қалыптасқан.

Екіншіден, ауылшаруашылығы өнімдерін нарыққа жеткізудің дұрыс логистикасы ұйымдастырылмаған. Өңірлер арасында тиісті және тиімді байланыс жоқ. Солтүстіктегі облыстардың тұрғындары мен мекемелерін оңтүстік өнімдерімен қамтамасыз етудің нақты жолдары қарастырылмаған. Бұл жағдай көкөніс ғана емес, басқа да өнімдерді жеткізу бойынша да орын алып отыр.

Үшіншіден, көршілес Өзбекстан Республикасы өнімдерінің түрлі жолдармен Қазақстан территориясына өткізілуі тоқтатылмаған. Тіпті оларды ортадағы делдалдар арқылы Түркістан облысының өнімі ретінде Ресей нарығына шығару фактілері де орын алып отыр. Тек соңғы үш айдың көлемінде темір жол арқылы Өзбекстаннан келіп, 24 мың тоннаға жуық түрлі көкөніс өнімдері Ресейге реэкспорт жасалынып отыр. Бұл өз кезегінде, негізінен майда және жеке қожалықтардан құралатын жергілікті тауар өндірушілердің бәсекелестігін төмендетіп, өнімдерінің өтпей қалуына әсерін тигізуде.

Осы қиындықтардың барлығы, онсыз да тұралап отырған шаруалардың маңдай терін төге отырып өндірген өнімдерінің бұзылуына, егіс алқаптарында жарамсызданып қалуына себеп болды. Былтыр базар нарығында килограммы 200-300 теңгеден сатылып жүрген қырыққабат, бүгінде 10-15 теңгеден де өтпей отыр.

Қалыптасқан жағдай ерте көкөніс егумен айналысатын 10 мыңға жуық шаруалар мен олардың отбасы мүшелерінің тұрмыс жағдайын қиындатады деп есептейміз.

Осының барлығын ескере отырып, құрметті Асқар Ұзақбайұлы, отандық ауылшаруашылығы тауар өндірушілерін қолдау мақсатында өзіңіз басқарып отырған Төтенше жағдайлар жөніндегі мемлекеттік комиссияның ерекше құзыретін пайдалана отырып, төмендегі шараларды қабылдауды ұсынамыз:

1) ресейліктердің көкөніске деген өте үлкен сұранысын ескеріп, Ресей Федерациясының Үкіметі арқылы Қазақстан өнімдерін көрші ел нарығына шығарып сатудың тиімді шараларын ойластыру, осы мақсатта ресейлік логистикалық компаниялармен келіссөздер жүргізудің мүмкіндіктерін қарастыру;

2) оңтүстікте өндірілген өнімдерді Қазақстанның басқа да өңірлеріне жеткізудің логистикасын қалыптастыра отырып, республика көлемінде білім, медицина, әлеуметтік сала мекемелерін, тұрғындардың аз қамтамасыз етілген бөлігін жаңа көкөніспен қамтамасыз етудің мүмкіндіктерін шұғыл қарастыруды, осыған қатысты үйлесімді жұмыс атқару туралы облыс және қала әкімдеріне нақты тапсырмалар беру;

3) облыстар мен ірі қалалардағы ауруханаларға, интернаттарға, балалар мен қарттар үйлеріне, басқа да әлеуметтік мекемелерге көкөністерді сатып алу кезінде мемлекеттік сатып алудың жеңілдетілген шараларын қолдану;

4) Қазақстан Республикасының Қорғаныс және Ішкі істер министрліктеріне қарасты әскери бөлімшелерге, жазаны өтеу мекемелеріне де осындай тәртіппен ауылшаруашылығы өнімдерін сатып алуға мүмкіндік жасау;

5) отандық ауылшаруашылығы тауар өндірушілерін қолдау мақсатында Қазақстанға көрші мемлекеттерден түрлі жолдармен өтіп жатқан көкөніс өнімдеріне бақылауды күшейтіп, осыған мүдделі шекара, кеден, фитосанитария органдарының жауапкершілігін арттыру.

Қалыптасқан жағдайдың өте күрделі және уақыт күттірмейтіндігін ескере отырып, айтылған мәселелерді шұғыл түрде қарап, тиісті шешімдер қабылдайды деп сенеміз.

Құрметпен, Сенат депутаттары Әли Бектаев, Әлімжан Құртаев». Рақмет.

ТӨРАҒА. Рақмет, өте орынды сауал. Үкімет оң көзімен қарайды деп сенеміз.

Келесі сөз сенатор Әділбеков Дәурен Зекенұлына беріледі.

ӘДІЛБЕКОВ Д.З. Рақмет.

Наш депутатский запрос адресован Премьер-Министру Республики Казахстан Мамину. Коротко тезисы.

«Уважаемый Аскар Узақпаевич! Коронавирус и падение цен на нефть стали основанием для направления данного депутатского запроса. Эти два вопроса тесно связаны друг с другом.

Причиной возникновения мирового кризиса стали распространение коронавируса и падение цен на нефть. Это особенно очевидно в странах с сырьевой экономикой. В этом списке есть и Казахстан.

Цены на нефть достигли критического уровня за последние 17 лет. В связи с этим при уточнении республиканского бюджета объем доходов был снижен на 1 триллион 672 миллиарда тенге. И при этом доля нефтяных доходов от общего объема в уточненном республиканском бюджете составляет 48 процентов.

В целом вышеизложенное окажет значительное влияние и на экономику Казахстана.

Как известно, Президент Республики Казахстан Касым-Жомарт Токаев в связи с объявлением Всемирной организацией здравоохранения нового коронавируса COVID-19 в качестве пандемии объявил чрезвычайное положение на всей территории Казахстана с целью защиты жизни и здоровья граждан.

В связи с ограничениями, жесткой изоляцией и сокращением поездок резко снизился спрос на топливо, закрыты границы между странами, ограничено транспортное сообщение, что привело к небывалому падению спроса на нефть. В связи с этим, очевидно, по мере падения цен на нефть нефтяные компании будут ориентироваться на экономию средств. В этом случае большая нагрузка приходится на сферу обслуживания нефти.

Уважаемый Аскар Узақпаевич! Первый Президент Республики Казахстан Нурсултан Абишевич Назарбаев в своей статье «Когда мы едины, мы непобедимы» отметил: «Государство принимает все необходимые меры для того, чтобы преодолеть имеющиеся трудности. Ни один человек, ни один гражданин нашей страны не останется без поддержки». Исходя из этого, просим Вас предоставить следующую информацию.

Первое. О текущей ситуации в нефтяной отрасли Республики Казахстан, включая наличие высвободившихся рабочих мест, наличие безработных.

Второе. За счет чего и как будут компенсированы потери от нефтяного сектора в доходы республиканского бюджета в случае постоянно низких цен на нефть?

Третье. Каковы перспективы развития нефтяной отрасли на ближайшие годы?

Четвертое. Необходимость законодательной поддержки отрасли путем внесения изменений и дополнений в законодательство Республики Казахстан о нефтяной сфере.

Пятое. Будет ли разрабатываться стратегия, программа вывода нефтяной отрасли из кризиса?

В соответствии со статьей 27 Конституционного закона Республики Казахстан «О Парламенте Республики Казахстан и статусе его депутатов» просим дать письменный ответ о результатах рассмотрения депутатского запроса в установленные законом сроки.

Депутаты Джаксыбеков, Адильбеков, Бортник, Жолдасбаев, Кубенов, Куртаев, Мамытбеков, Султанов».

ТӨРАҒА. Рақмет.

Если можно, я бы еще добавила вопрос о себестоимости нефти. Что предполагается делать для того, чтобы снизить ее себестоимость, чтобы маржа была от реализации?

Пожалуйста, сенатор Лукин.

ЛУКИН А.И. Құрметті Дариға Нұрсұлтанқызы, құрметті әріптестер! Мой депутатский запрос адресован Премьер-Министру Республики Казахстан Мамину Аскару Узакпаевичу.

«Уважаемый Аскар Узакпаевич! Сегодня проблема наркомании представляет глобальную угрозу здоровью населения и национальной безопасности нашей страны.

Во многих развитых государствах сегодня существует система правового, медицинского, социального и прочего обеспечения реабилитации наркозависимых одновременно с мощной пропагандистской кампанией против наркотиков. В Казахстане, к сожалению, подобная система находится в плачевном состоянии. Такое положение на фоне роста числа наркозависимых, количества преступлений, совершаемых под воздействием наркотиков, требует принятия незамедлительных мер как со стороны Правительства, так и общества. Считаю, что необходимо привлечь пристальное внимание к проблеме наркомании в Казахстане.

В связи с этим предлагаю следующие меры в целях противодействия наркомании в стране, а также для сохранения здоровой нации.

Во всех регионах страны утвердить новый состав Межведомственного штаба по координации деятельности государственных органов, направленной на противодействие наркомании и наркобизнесу, включив депутатов маслихатов и представителей неправительственных организаций.

Контроль за работой таких межведомственных штабов возложить на Республиканский межведомственный штаб.

Создание «журналистского пула» из числа местных и республиканских средств массовой информации с целью освещения проводимых антинаркотических профилактических мероприятий и принимаемых мер в борьбе с наркопреступностью, эффективной пропаганды противодействия наркомании среди населения, более полного

освещения всей проблемы данного вопроса и оседания в сознании граждан, а также другие необходимые меры в сфере деятельности межведомственного штаба.

Данные меры позволят контролировать работу всех заинтересованных государственных органов и неправительственных организаций, направленную на снижение наркоситуации в стране.

Кроме того, необходимо усилить и совершенствовать работу по следующим направлениям:

пресечению фактов распространения рекламы сайтов, причастных к сбыту наркотиков и психоактивных веществ;

пресечению фактов нахождения в общественных местах лиц в состоянии наркотического либо токсикоманического опьянения, что негативно отражается на общественном мнении о бездействии сотрудников органов внутренних дел;

финансированию для приобретения нового оборудования и реагентов, позволяющих в кратчайшие сроки установить вид синтетического наркотика и его аналогов;

разработке альтернативной работы постов заградительных систем «Рубеж» для выявления и ликвидации международных наркотрафиков и каналов перевозки синтетических наркотиков с использованием мобильных групп, в состав которых входят и служебно-розыскные собаки;

перекрытию каналов поставки синтетических наркотиков путем осуществления контроля почтовых отправок на предмет выявления фактов незаконной пересылки наркотических и психотропных веществ в отделениях «Казпочты» и других;

проведению оперативно-профилактических мероприятий Центром кинологической службы с использованием служебно-розыскных собак;

проведению перерасчета нормативов численности подразделений противодействия наркобизнесу во всех регионах страны и другие меры.

Данные меры усилят работу соответствующих органов по пресечению оборота наркотических веществ в нашей стране.

В соответствии со статьей 27 Конституционного закона «О Парламенте Республики Казахстан и статусе его депутатов» о результатах рассмотрения депутатского запроса и принятых мерах по их реализации прошу дать письменный ответ в установленный законом срок».

Полный текст депутатского запроса прилагается.

Благодарю за внимание.

ТӨРАҒА. Спасибо, Андрей Иванович, очень хороший и важный вопрос Вы подняли. Тему наркомании у нас как-то принято замалчивать, как будто у нас этой проблемы нет, хотя она есть. По данным статистики, у нас 300 тысяч официально зарегистрированных. И было бы хорошо, если бы профильный комитет занялся этим вопросом, если бы посетили реабилитационные центры, посмотрели, как там проходит лечение, каково состояние этих центров, качество оказываемой помощи, доступность, эффективность, сколько процентов тех, кто пролечился, снова возвращается в эти центры и так далее.

Помимо того, что нужна большая профилактическая работа, здесь нужно, конечно, подумать о том, чтобы вылечить этих людей и вернуть к нормальной жизни. Это тоже важный, ключевой вопрос. Вот еще одно очень важное направление работы.

С наркотиками все страны мира борются пока безуспешно. И у нас этот трафик есть. И насколько наши таможенники, пограничники ставят заслон транзиту наркотической продукции через нашу территорию, это тоже большой вопрос. Хотя для этого сегодня есть все технические возможности, есть очень много современных способов, как предотвращать и как с этим бороться. Желание либо есть, либо нет, тут третьего просто не дано.

Уважаемые коллеги, все вопросы повестки дня заседания Палаты рассмотрены.

В завершение хотела бы остановиться на нескольких вопросах, которые волнуют меня, думаю, и вас, и все общество.

Пандемия стала настоящим испытанием для всего мира. Она вызвала небывалое сокращение экономики, обвал цен на нефтяном рынке, поставила в очень сложную ситуацию и предприятия, и частные домохозяйства. Ее последствия длительное время будут сказываться, без преувеличения, на жизни каждого человека. И это надо трезво осознавать. Всем придется немного затянуть пояса. Мы все уже живем в новой реальности.

24 апреля состоялось заседание Совета Безопасности, на котором выступил Елбасы Нурсултан Назарбаев. 27 апреля было опубликовано Заявление Главы государства Касым-Жомарта Токаева. Ключевая мысль руководства страны – необходимо начинать готовиться к посткризисному периоду, к выходу экономической, социальной, общественной жизни из режима чрезвычайного положения. Это ставит перед всеми государственными органами и перед нами, уважаемые депутаты, целый комплекс задач и проблемных вопросов.

Первое. Вопросы стратегии. Главные приоритеты очень четко обозначил в своем Заявлении Касым-Жомарт Кемелевич Токаев. Правительству и Национальному Банку поручено до 11 мая подготовить комплексный план по восстановлению экономического роста, включающий поддержку наиболее пострадавших отраслей.

Судя по ситуации, в государственной поддержке нуждаются практически все отрасли экономики и население. С учетом неблагоприятной ситуации в мировой экономике и объективной ограниченности ресурсов необходимо рассмотреть различные сценарии и прогнозы, дать оценку реальных наших возможностей и резервов.

Полагаю, что основные положения плана действий Правительства необходимо обсудить с участием Парламента, регионов, представителей отраслей экономики и общественности. Это не должно быть документом, который принимается кулуарно. Эти вопросы волнуют все общество.

Естественно, встает вопрос приоритетов, сегодня они очевидны. На первом месте безопасность, продовольственная, санитарно-эпидемиологическая, импортозамещение. Снижение нефтяных доходов объективно сокращает возможности экспорта, а значит, многое мы должны научиться делать сами.

Особое внимание следует уделить стратегии развития агропромышленного комплекса. Именно крупный, средний и малый бизнес, занимающийся земледелием и

животноводством, обеспечивает нашу продовольственную безопасность. На прошедших в начале года парламентских слушаниях анализ ситуации в этом секторе показал, что проблем в отрасли очень много. К существующим вопросам добавились и проблемы, вскрывшиеся во время чрезвычайного положения.

Это еще раз укрепляет нас в убежденности, что Государственная программа развития АПК должна быть пересмотрена. Причем в новых реалиях это надо делать в первую очередь. Именно сельское хозяйство и связанные с ним индустрии (от химии и легкой промышленности до торговли) способны стать драйверами восстановительного роста экономики страны.

Что важно? Действовать по-новому, решительно и разумно нужно не когда-то потом, а уже сейчас, сегодня.

Посмотрите на ситуацию, которая сложилась в Туркестанской области с урожаем капусты, о чем говорил коллега Бектаев в своем запросе. Весь мир тревожно обсуждает высочайшую вероятность голода во многих странах, а мы не знаем, что делать с выращенным урожаем. Считаю, что эту ситуацию должны взять на особый контроль маслихаты и ревизионные комиссии.

Большая просьба к депутатам маслихатов провести инвентаризацию всех государственных и частных хранилищ, складов на предмет их загруженности. Свободные площади можно арендовать через СПК и завезти туда ранние овощи, а потом развозить уже оттуда по торговым точкам.

Торговые сети сейчас получили на безвозмездной основе значительные средства на стабилизацию продовольственного рынка. Как они расходуются? Расширились ли возможности для работы с урожаем? Считаю, что и здесь есть предмет для контроля со стороны депутатов маслихатов и ревизионных комиссий.

Кому и на каких условиях выделяют деньги, какие товары и в каких объемах закупаются, по каким ценам и у кого? Это не праздные вопросы, сегодня это предмет продовольственной безопасности и жизни людей.

Одновременно нужно еще раз оценить прогнозы урожая по областям и прогнозы возможных закупочных цен. Этим надо заниматься уже сейчас, потому что потом, когда будет урожай, на это просто не будет времени.

Мы не имеем права позволить пропасть результатам труда фермеров. Как показывает опыт этого месяца, им потребуется помощь государства. Ее нужно оказывать в зависимости от потребностей внутреннего рынка, а также возможностей переработки и экспорта.

Второе. Вопросы контроля. Новые параметры уточненного бюджета утверждены Указом Президента и опубликованы. В целом объем средств, направленных на поддержку граждан и бизнеса, составил почти 6 триллионов тенге. Эти деньги направлены на реализацию антикризисных мер и предусматривают поддержку экономики, малого и среднего бизнеса, сельского хозяйства и граждан в этих непростых условиях.

Наша с вами задача – информировать население об этих мерах и установить контроль за расходованием средств, выделенных на антикризисные меры.

Поэтому поручаю комитетам Сената вести постоянный мониторинг исполнения поручений Президента, взять на контроль реализацию антикризисных мер Правительства по своим направлениям, депутатам из регионов – по своим регионам.

В Парламент поступил отчет Правительства об исполнении республиканского бюджета за прошлый год. Именно скрупулезный анализ исполнения бюджета позволяет нам выявлять слабые стороны в планировании и исполнении республиканского бюджета.

Учитывая важность правильного выстраивания системы бюджетного планирования, нами был создан и активно работает Совет по совершенствованию бюджетного законодательства при Сенате. Многие предложения совета взяты министерствами финансов и национальной экономики в работу. Следует эту работу продолжить. Поэтому поручаю комитетам Сената очень внимательно изучить отчет по своим направлениям и при выявлении проблем предложить пути их системного решения.

Считаю, что к этой работе нужно подойти с точки зрения сформулированных Главой государства задач восстановления экономического роста. Сейчас все должно быть подчинено этой задаче. Бюджетный процесс также должен быть приведен в соответствие с требованиями времени.

Третье. Вопросы здравоохранения. В своем Заявлении Касым-Жомарт Кемелевич особое внимание уделил развитию медицины. Эта сфера получит масштабную государственную поддержку. Президент поручил принять новый Кодекс «О здоровье народа и системе здравоохранения» с практическими предложениями по улучшению системы охраны здоровья населения. Работа над этим принципиально важным документом, уважаемые коллеги, нам предстоит в самое ближайшее время.

Считаю, что сенаторам при работе над проектом нового Кодекса «О здоровье народа и системе здравоохранения» следует учесть все проблемные вопросы, которые обнажились в этой отрасли в период чрезвычайного положения.

На что еще хотелось бы обратить внимание? Пандемия радикально изменила приоритеты и ценности развития общества. Сохранение жизни и здоровья граждан всегда находилось в центре государственной политики, но никогда еще эта задача не вставала так остро. Отсюда повышенное, обостренное внимание всего общества к стратегии развития медицины в стране.

Мы увидели проект списка системообразующих предприятий страны. Депутаты выразили свое отношение к принципам его формирования. Но возникают вопросы. Есть ли в этом списке хоть одно предприятие, которое производит медицинские маски или средства дезинфекции? А где в нем предприятия, которые по поручению Президента должны производить отечественные тест-системы, иммунобиологические препараты, быть готовыми производить вакцину против короновирусной инфекции? Действительно ли мы и дальше собираемся эти жизненно важные товары импортировать за валюту в условиях падения доходов от добычи нефти и других полезных ископаемых? Это совсем не риторические вопросы. Нам сегодня, как никогда, нужен серьезный, взвешенный разговор о приоритетах государственной политики, гласное и публичное обсуждение проблем и планов исполнительной власти.

Чрезвычайное положение и продолжающаяся пандемия не могут быть оправданием принятия стратегических решений без общественного обсуждения.

Четвертое. За большим не забывать о малом. Государство в это непростое время делает очень и очень многое. Мы знаем и видим, что, несмотря на все известные издержки, удалось реально помочь огромному числу людей.

Мы поддерживаем меры, которые предпринимают Правительство, Государственная комиссия по обеспечению режима чрезвычайного положения, исполнительные органы на местах. Одновременно считаем необходимым привлечь внимание к ряду проблем, которые по разным причинам могут оказаться вне поля зрения, а они существенны.

Дома престарелых, интернаты, детские дома. К депутатам, ко мне лично постоянно поступают обращения граждан и представителей этих медико-социальных учреждений о дефиците средств защиты и санитарной гигиены, хотя, как показывает мировой и наш собственный опыт, это сегодня самая уязвимая часть общества. Такое впечатление, что об этих людях просто забыли, а сами дома престарелых, детские дома и специализированные интернаты снабжаются по остаточному признаку. Тревожная тенденция. Нуждается в решении.

Общая криминогенная ситуация очень волнует общество, особенно жителей крупных городов. Считаю, что необходимо уже сейчас разрабатывать планы по стабилизации криминогенной ситуации в городах после отмены карантина и режима ЧП. Возможно, необходимо будет на несколько месяцев сохранить, а то и усилить дежурство армейских подразделений и подразделений Национальной гвардии. Уверена, что горожане это воспримут с пониманием и одобрением.

А еще нужны показательные суды над преступниками, задержанными за воровство и грабеж, с максимально жесткими наказаниями.

Домашнее насилие – еще одна проблема, которая обострилась в этот период. Поступают сигналы от представителей женских и правозащитных организаций о резком ухудшении в условиях самоизоляции ситуации с домашним и бытовым насилием. К сожалению, это прямое следствие карантинных мероприятий, когда жертва насилия, как правило, женщина или ребенок, не может ни покинуть помещение, ни убежать, ни обратиться за помощью. Полагаю, что местной власти и правоохранительным органам следует уделить особое внимание выявлению таких преступлений и общему усилению мер поддержки женщин. Уверена, коллеги с пониманием отнесутся к этой проблеме и поддержат.

Пятое. Уроки. Считаю, что Парламенту необходимо провести детальный анализ действий органов власти на всех уровнях в условиях чрезвычайного положения и сделать системные выводы. Это в интересах всех и каждого.

Обо всем этом очень точно сказано в Заявлении Президента Токаева: «Стране предстоит осуществить масштабную, глубинную трансформацию экономики и системы государственного управления». Задача, прямо скажем, чрезвычайная по своей сложности и объему. Она предъявляет особые требования к качеству совместной работы Правительства, Парламента, местных органов власти и гражданского общества. Нам всем предстоит большая работа.

И в завершение, дорогие коллеги, позвольте от имени Сената поздравить всех казахстанцев с наступающим праздником 1 мая – Днем единства народа Казахстана!

Пусть будет дружной наша страна. Пусть будут крепкими межнациональное единство и согласие в нашей стране. Мира и благополучия нашему народу, каждому дому, каждой семье. Процветания нашей Родине!

ҚОЛ ШАПАЛАҚТАУ.

ТӨРАҒА. Уважаемые коллеги, на этом заседание Сената объявляется закрытым.

ОТЫРЫСТЫҢ СОҢЫ.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ
СЕНАТЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ

Д. НАЗАРБАЕВА

МАЗМҰНЫ
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ
СЕНАТЫНЫҢ ОТЫРЫСЫ
2020 жылғы 30 сәуір

Күн тәртібі бойынша

О повестке дня 1

Қазақстан Республикасы Орталық сайлау комиссиясының мүшесі қызметіне тағайындау туралы

О назначении на должность члена Центральной избирательной комиссии Республики Казахстан

Конституциялық заңнама, сот жүйесі және құқық қорғау органдары комитетінің төрағасы В.В. ВОЛКОВТЫҢ баяндамасы

Доклад председателя Комитета по конституционному законодательству, судебной системе и правоохранительным органам ВОЛКОВА В.В. 1

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Ардагерлер туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде

О проекте Закона Республики Казахстан «О ветеранах», одобренном Мажилисом Парламента Республики Казахстан

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әлеуметтік қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде (бірінші оқылым)

О проекте Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам социального обеспечения», одобренном Мажилисом Парламента Республики Казахстан, (первое чтение)

Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрі Б.Б. НҰРЫМБЕТОВТЫҢ баяндамасы

Доклад Министра труда и социальной защиты населения Республики Казахстан НУРЫМБЕТОВА Б.Б. 3

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) және «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан Республикасының

Заңына өзгерістер енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде (бірінші оқылым)

О проекте Закона Республики Казахстан «О внесении изменений в Кодекс Республики Казахстан «О налогах и других обязательных платежах в бюджет» (Налоговый кодекс) и Закон Республики Казахстан «О введении в действие Кодекса Республики Казахстан «О налогах и других обязательных платежах в бюджет» (Налоговый кодекс)», одобренном Мажилисом Парламента Республики Казахстан, (первое чтение)

**Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты
К.И. МҰСЫРМАННЫҢ баяндамасы**

Доклад депутата Мажилиса Парламента Республики Казахстан
МҰСЫРМАНА К.И. 5

Сөз сөйлегендер:

Выступили:

ЕҢСЕГЕНОВ С.Қ. 6
ҚЫЛЫШБАЕВ Н.Н. 8
ТӨРЕҒАЛИЕВ Н. 9
ПЛОТНИКОВ С.В. 10

**Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитетінің мүшесі
Б.Т. ЖҰМАҒҰЛОВТЫҢ қосымша баяндамасы**

Содоклад члена Комитета по социально-культурному развитию и науке
ЖУМАГУЛОВА Б.Т. 11

Сөз сөйлегендер:

Выступили:

ЕҢСЕГЕНОВ С.Қ. 13
ЕРШОВ С.М. 15
БАҚТИЯРҰЛЫ М. 17

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне еңбек мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде (бірінші оқылым)

О проекте Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам труда», одобренном Мажилисом Парламента Республики Казахстан, (первое чтение)

Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрі Б.Б. НҰРЫМБЕТОВТЫҢ баяндамасы

Доклад Министра труда и социальной защиты населения Республики Казахстан НУРЫМБЕТОВА Б.Б. 17

Сөз сөйлегендер:

Выступили:

ӘКІМОВ Р.Қ.	19
СҰЛТАНОВ Е.Х.	20

**Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитетінің мүшесі
Н. ТӨРЕҒАЛИЕВТЫҢ қосымша баяндамасы**

Содоклад члена Комитета по социально-культурному развитию и науке ТУРЕГАЛИЕВА Н.	21

Сөз сөйлегендер:

Выступили:

ЕҢСЕГЕНОВ С.Қ.	22
ЖҮСПІ Н.Б.	23
БАҚТИЯРҰЛЫ М.	24

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне көші-қон процестерін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде (бірінші оқылым)

О проекте Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам регулирования миграционных процессов», одобренном Мажилисом Парламента Республики Казахстан, (первое чтение)

Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрі Б.Б. НҰРЫМБЕТОВТЫҢ баяндамасы

Доклад Министра труда и социальной защиты населения Республики Казахстан НУРЫМБЕТОВА Б.Б.	24

Сөз сөйлеген:

Выступил:

ӘБДІКЕРОВ Р.Қ.	26

**Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитетінің төрағасы
М. БАҚТИЯРҰЛЫНЫҢ қосымша баяндамасы**

Содоклад председателя Комитета по социально-культурному развитию и науке БАҚТИЯРҰЛЫ М.	27

Сөз сөйлегендер:

Выступили:

ТӨРЕҒАЛИЕВ Н.	30
БАҚТИЯРҰЛЫ М.	31

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ана мен баланы қорғау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде

О проекте Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам защиты материнства и детства», одобренном Мажилисом Парламента Республики Казахстан

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты

А.Қ. НҰРКИНАНЫҢ баяндамасы

Доклад депутата Мажилиса Парламента Республики Казахстан
НУРКИНОЙ А.Қ. 31

Сөз сөйлегендер:

Выступили:

СҮЛЕЙМЕН Л.Ж. 32

АСЫЛОВА Б.А — Қазақстан Республикасы Білім және ғылым вице-министрі, вице-министр образования и науки Республики Казахстан 33

Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитетінің мүшесі

Д.Ж. НӨКЕТАЕВАНЫҢ қосымша баяндамасы

Содоклад члена Комитета по социально-культурному развитию и науке
НУКЕТАЕВОЙ Д.Ж. 33

Сөз сөйлеген:

Выступила:

ҚАПБАРОВА А.Ж. 34

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне атом энергиясын пайдалану саласындағы азаматтық-құқықтық жауаптылық мәселелері бойынша өзгеріс пен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде

О проекте Закона Республики Казахстан «О внесении изменения и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам гражданско-правовой ответственности в сфере использования атомной энергии», одобренном Мажилисом Парламента Республики Казахстан

Қазақстан Республикасы Энергетика министрі Н.А. НОҒАЕВТЫҢ баяндамасы

Доклад Министра энергетики Республики Казахстан НОҒАЕВА Н.А. 35

Сөз сөйлеген:

Выступил:

БОРТНИК М.М. 37

Аграрлық мәселелер, табиғатты пайдалану және ауылдық аумақтарды дамыту комитетінің мүшесі Ә.Т. НҰРАЛИЕВТИҢ қосымша баяндамасы

Содоклад члена Комитета по аграрным вопросам, природопользованию и развитию сельских территорий НУРАЛИЕВА А.Т. 38

Сөз сөйлеген:

Выступил:

МУСИН Д.М. 39

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Қазақстан Республикасында бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу тәртібі туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде

О проекте Закона Республики Казахстан «О порядке организации и проведения мирных собраний в Республике Казахстан», одобренном Мажилисом Парламента Республики Казахстан

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасында бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу тәртібі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде (бірінші оқылым)

О проекте Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнения в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам порядка организации и проведения мирных собраний в Республике Казахстан», одобренном Мажилисом Парламента Республики Казахстан, (первое чтение)

**Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрі
Д.Ә. АБАЕВТЫҢ баяндамасы**

Доклад Министра информации и общественного развития Республики Казахстан АБАЕВА Д.А.40

Сөз сөйлеген:

Выступила:

НҰРЖІГІТОВА Д.Ө.44

Конституциялық заңнама, сот жүйесі және құқық қорғау органдары комитетінің мүшесі С.Қ. ЕҢСЕГЕНОВТИҢ қосымша баяндамасы

Содоклад члена Комитета по конституционному законодательству, судебной системе и правоохранительным органам ЕНСЕГЕНОВА С.К.45

Сөз сөйлегендер:

Выступили:

ЛУКИН А.И.49

ЖҮСПІН Н.Б.50

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мақұлдаған «Әріптестік туралы негіздемелік келісімді (2014 жылғы 4 мамырдағы Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Азия Даму Банкі арасындағы Қазақстан Республикасын экономикалық әртараптандыру және оның орнықты дамуына, жалпы өсуіне жәрдемдесу мақсатында ынтымақтастықты күшейту жөніндегі әріптестік туралы негіздемелік келісімге түзетулер мен толықтырулар) ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде

О проекте Закона Республики Казахстан «О ратификации Рамочного соглашения о партнерстве (поправки и дополнения к Рамочному соглашению о партнерстве между Правительством Республики Казахстан и Азиатским Банком Развития по усилению

сотрудничества в целях экономической диверсификации, устойчивому развитию и всеобъемлющему росту Республики Казахстан, от 4 мая 2014 года)», одобренном Мажилисом Парламента Республики Казахстан

**Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрі
Р.Е. ДӘЛЕНОВТІҢ баяндамасы**

Доклад Министра национальной экономики Республики Казахстан
ДАЛЕНОВА Р.Е. 51

**Қаржы және бюджет комитетінің мүшесі Н.Н. ҚЫЛЫШБАЕВТЫҢ
қосымша баяндамасы**

Содоклад члена Комитета по финансам и бюджету ҚЫЛЫШБАЕВА Н.Н. 52

Сөз сөйлеген:

Выступил:

НҰРҒАЛИЕВ Ж.М. 53

**Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының бір топ
депутаттарының депутаттық сауалына Қазақстан Республикасы Ұлттық
экономика министрі Р.Е. Дәленовтің ауызша жауабы туралы**

Об устном ответе Министра национальной экономики Республики
Казахстан Даленова Р.Е. на депутатский запрос группы депутатов Сената Парламента
Республики Казахстан

Сөз сөйлегендер:

Выступили:

МҰҚАШЕВ Т.Т. 54

ШЕЛПЕКОВ Б.А. 56

**«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әлеуметтік
қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»
Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде (екінші оқылым)**

О проекте Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в
некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам социального
обеспечения» (второе чтение)

**Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитетінің мүшесі
Б.Т. ЖҰМАҒҰЛОВТЫҢ баяндамасы**

Доклад члена Комитета по социально-культурному развитию и науке
ЖУМАГУЛОВА Б.Т. 57

**«Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы»
Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) және «Салық және
бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан
Республикасының Кодексін (Салық кодексі) қолданысқа енгізу туралы» Қазақстан
Республикасының Заңына өзгерістер енгізу туралы» Қазақстан Республикасы
Заңының жобасы жөнінде (екінші оқылым)**

О проекте Закона Республики Казахстан «О внесении изменений в Кодекс Республики Казахстан «О налогах и других обязательных платежах в бюджет» (Налоговый кодекс) и Закон Республики Казахстан «О введении в действие Кодекса Республики Казахстан «О налогах и других обязательных платежах в бюджет» (Налоговый кодекс)» (второе чтение)

**Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитетінің мүшесі
Б.Т. ЖҰМАҒҰЛОВТЫҢ баяндамасы**

Доклад члена Комитета по социально-культурному развитию и науке
ЖУМАГУЛОВА Б.Т. 58

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне еңбек мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде (екінші оқылым)

О проекте Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам труда» (второе чтение)

**Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитетінің мүшесі
Н. ТӨРЕҒАЛИЕВТЫҢ баяндамасы**

Доклад члена Комитета по социально-культурному развитию и науке
ТУРЕГАЛИЕВА Н. 59

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне көші-қон процестерін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы жөнінде (екінші оқылым)

О проекте Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам регулирования миграционных процессов» (второе чтение)

**Әлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитетінің төрағасы
М. БАҚТИЯРҰЛЫНЫҢ баяндамасы**

Доклад председателя Комитета по социально-культурному развитию и науке БАҚТИЯРҰЛЫ М. 60

Депутат Ә.Ә. БЕКТАЕВТЫҢ Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі А.Ұ. Маминге депутаттық сауалы

Депутатский запрос депутата БЕКТАЕВА А.А. к Премьер-Министру Республики Казахстан Мамину А.У. 61

Депутат Д.З. ӘДІЛБЕКОВТИҢ Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі А.Ұ. Маминге депутаттық сауалы

Депутатский запрос депутата АДІЛБЕКОВА Д.З. к Премьер-Министру Республики Казахстан Мамину А.У. 63

Депутат А.И. ЛУКИННІҢ Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі А.Ұ. Маминге депутаттық сауалы

Депутатский запрос депутата ЛУКИНА А.И. к Премьер-Министру Республики Казахстан Мамину А.У. 64

ШЖҚ-дағы "Материалдық-техникалық
қамтамасыз ету басқармасының
инженерлік орталығы" РМК директоры

А. Құсайынов

Стенографиялау қызметінің
жетекші редакторы

И. Шыныбаева